

Hallituksen esitys Eduskunnalle viivästyskorkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi viivästyskoron määrää ja alkamisajankohtaa koskevia korkolain säännöksiä. Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön kaupallisissa toimitissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi. Lisäksi tarkoituksena on yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa viivästyskoron määräytymisperusteita.

Lakisääteinen viivästyskorko määräytyisi markkinakoron kehityksen mukaan niin, että se olisi viitekorko lisättyinä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Viitekorko perustuisi edellä mainitun direktiivin edellyttämällä tavalla Euroopan keskuspankin ohjauskorkoon. Viivästyskorko ei lain nojalla enää määräytyisi sen mukaan, mikä on kunkin yksittäisen velan luottoaikainen korko.

Lakisääteistä viivästyskorkoa noudatettaisiin silloin, kun viivästyskorosta ei ole muuta sovittu. Samalla lakisääteinen viivästyskorko olisi se enimmäiskorko, jota voidaan periä kulutusluotoista sekä yksityishenkilön asumiseen liittyvistä veloista. Koska korkolaki on muutoin tahdonvaltainen, voidaan esimerkiksi yritysten välisessä luotonannossa sopia vapaasti viivästyskoron suuruudesta ja sen laskentaperusteista.

Korkolain säännöstä viivästyskoron sovitelusta ehdotetaan muutettavaksi niin, että sitä voidaan soveltaa kaikkiin yksityishenkilöiltä perittäviin velkoihin. Soveltamisalan piiriin tulisivat muun muassa vahingonkorvausvelat sekä takausvelat. Myös sovitte-luedellytyksiä väljennettäisiin. Viivästyskoron alentaminen olisi nykyistä useammin

mahdollista velallisen heikon taloudellisen aseman perusteella. Kuluttajavalituslautakunnasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sovittelua koskeva asia voitaisiin saattaa myös kuluttaja-valituslautakunnan käsiteltäväksi.

Korkolakiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä teknisluonteisia muutoksia, jotka johtuvat direktiivin täytäntöönpanosta ja muun lainsäädännön muutoksista. Lisäksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan myös julkisyhteisöjä. Verolainsäädännössä viitekorkona ehdotetaan käytettäväksi korkolain mukaista viitekorkoa. Verotuksessa korko kuitenkin pysyisi samana koko kalenterivuoden ja se määräytyisi edellisen vuoden lopun korkotason perusteella. Opintotukilain valtion takautumissaatavan korkoa koskeva säännös yhdenmukaistettaisiin muiden viivästyskorkosäännösten kanssa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2002. Viivästyskoron määrää koskevia korkolain säännöksiä sovellettaisiin yleensä lain voimaantulon jälkeen kertyviin viivästyskorkoihin silloinkin, kun sopimus viivästyskorosta on tehty tai maksuviivästys on alkanut ennen lain voimaantuloa. Siirtymäsäännösten johdosta viivästyskorko alenisi useimmilla lama-aikana velkaantuneilla yksityishenkilöillä. Ehdotettua säännöstä viivästyskoron kohtuullistamisesta voitaisiin soveltaa myös ennen lainmuutosta velkaantuneiden eduksi.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila ja käytäntö	4
1.1. Yleistä.....	4
1.2. Viivästyskoron määrä.....	4
1.3. Koronmaksuvelvollisuuden alkaminen.....	5
1.4. Korkolain muutoksiin liittyvät siirtymäsäännökset	6
2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	6
2.1. Maksuviivästysdirektiivi	6
Yleistä	6
Viivästyskoron määrä ja sen alkaminen.....	7
Perintäkulut	7
Kohtuuttomat sopimusehdot	7
Omistuksenpidätysehto	8
Oikeudenkäyntimenettely	8
2.2. Lainsäädäntö Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.....	8
Ruotsi.....	8
Norja	8
Tanska.....	9
3. Nykytilan arviointi.....	9
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	11
4.1. Yleistä.....	11
4.2. Viivästyskoron määrä.....	12
Direktiivin mukainen viivästyskorko.....	12
Viivästyskorko kulutusluotoissa.....	12
4.3. Viivästyskoron sovittelu	14
Viivästyskorkoehdon sovittelu.....	14
Yksityishenkilöltä perittävän viivästyskoron sovittelu	15
4.4. Velan perintä	18
4.5. Omistuksenpidätysehto	19
4.6. Verolainsäädännössä olevat viivästyskorkosäännökset	20
4.7. Muussa lainsäädännössä olevat viivästyskorkosäännökset.....	21
5. Esityksen vaikutukset	21
5.1. Taloudelliset vaikutukset.....	21
Vaikutukset elinkeinotoimintaan ja yksityisten velallisten asemaan.....	21
Verosäännösten taloudelliset vaikutukset	23
Siirtymäsäännösten taloudelliset vaikutukset	23
5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset julkishallinnossa.....	24
6. Asian valmistelu	25

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	26
1. Lakiehdotusten perustelut.....	26
1.1. Korkolaki	26
Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	35
1.2. Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä.....	40
1.3. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta	40
1.4. Laki kuluttajavalituslautakunnasta	41
1.5. Opintotukilaki	42
1.6. Laki verotusmenettelystä	42
1.7. Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta	42
1.8. Verontilityslaki.....	42
2. Voimaantulo	43
3. Sääntämisyjärjestys	43
LAKIEHDOTUKSET	48
korkolain muuttamisesta.....	48
elinkeinoharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	51
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 7 ja 41 §:n muuttamisesta	51
kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	52
opintotukilain 40 §:n muuttamisesta.....	53
verotusmenettelystä annetun lain 40 ja 43 §:n muuttamisesta.....	53
veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta.....	54
verontilityslain 19 §:n muuttamisesta	55
LIITE	56
RINNAKKAISTEKSTIT	56
korkolain muuttamisesta.....	56
elinkeinoharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	62
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 7 ja 41 §:n muuttamisesta	63
kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	65
opintotukilain 40 §:n muuttamisesta.....	66
verotusmenettelystä annetun lain 40 ja 43 §:n muuttamisesta.....	67
veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta.....	69
verontilityslain 19 §:n muuttamisesta	70

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja käytäntö

1.1. Yleistä

Rahavelalle maksettavasta korosta säädetään korkolaisissa (633/1982). Laissa säädetään velalle ennen sen eräpäivää maksettavasta korosta sekä erääntyneen suorituksen viivästymisen johdosta maksettavasta viivästyskorosta. Korkolain keskeinen sisältö on määrätä viivästyskoron suuruudesta ja viivästyskoron alkamisajankohdasta.

Korkolaki on yleislaki, jota sovelletaan, jollei muualla toisin säädetä. Korkolakia ei kuitenkaan 1 §:n 1 momentin mukaan sovelleta julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvaan velkasuhteeseen, eräisiin sosiaalivakuutukseen perustuviin etuuksiin eikä avioliittolain nojalla määräajoin maksettavaan elatusapuun tai kunnan elatustukeen liittyviin saataviin. Näitä korkolain soveltamisalan ulkopuolelle jääviä erityisalvoja koskevassa lainsäädännössä on lukuisia säännöksiä viivästyskorosta tai muista siihen rinnastettavista viivästysseuraamuksista. Useissa säännöksissä viitataan korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuun lakisääteiseen viivästyskoroon. Samantasoista viivekorkoa on suoritettava myös erääntyneelle verolle.

Korkolain säännökset ovat pääosin tahdonvaltaisia eli niistä voidaan poiketa sopimuksin. Nimenomaisiin sopimusehtoihin rinnastetaan osapuolia sitova kauppatapa ja osapuolten aikaisemmin omaksuma käytäntö. Viivästyskoron määrää koskevat säännökset ovat kuitenkin lain 2 §:n 2 momentin mukaan kuluttajien eduksi pakottavia. Kulutusluotoissa ei voida sopia viivästyskorosta, jonka mukaan kuluttajan olisi suoritettava korkeampaa viivästyskorkoa kuin mikä on laissa säädetty. Korkolain säännökset ovat velalli-

sen hyväksi pakottavia myös, kun velallisen sitoumus liittyy sopimukseen, jonka perusteella hän ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten.

1.2. Viivästyskoron määrä

Viivästyskoron määrää koskevat säännökset on uudistettu vuonna 1995. Tuolloin lakiin perustuva viivästyskorko sidottiin markkinakorkoihin. Yleisen korkotason noustessa myös viivästyskorot nousevat ja, kun markkinakorot alenevat, viivästyskorot laskevat.

Viivästyskoron määrästä säädetään lain 4 §:ssä. Viivästyskoron määräytymisperusteet vaihtelevat sen mukaan, onko velalle sovitettu suoritettavaksi luottoajalta korkoa vai ei. Käytännössä on tavallista ja esimerkiksi pankkiluottojen osalta poikkeuksetonta, että luottoajalta maksetaan niin sanottua juoksu-korkoa. Kun velasta on sovitettu suoritettavaksi tiettyä korkoa, viivästyskorko on korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan kyseinen juoksu-korko lisättyinä neljällä prosenttiyksiköllä. Näin laskettava viivästyskorko ei kuitenkaan saa olla enempää kuin jäljempänä selostettu ministeriön vahvistama viitekorko lisättyinä kymmenellä prosenttiyksiköllä. Jos jo velan juoksu-korko on tätä korkeampi, samaa korkoa peritään myös velallisen viivästyessä. Elinkeinonharjoittajien luottosuhteissa viivästyskoron määrä ei kuitenkaan käytännössä määräydy korkolain säännösten, vaan sopimusehtojen perusteella. Silloin kun kysymys on luotosta, josta on sovitettu maksettavaksi luottoaikaista korkoa, myös viivästyskorosta on yleensä nimenomaisesti sovitettu.

Kulutus- ja asuntoluotoissa viivästyskorkoa koskeva säännös on pakottava. Näissä viivästyskorko määräytyy edellä kuvatulla tavalla kunkin luottosopimuksen korkoehtojen mu-

kaan niin, että juoksukorkoon lisätään neljä prosenttiyksikköä. Juoksukoron määrä ja korkoperuste ovat vapaasti sovittavissa. Suurimmassa osassa pankkiluotoista juoksukorko on sidottu johonkin lyhytaikaiseen viitekorkoon, kuten euriboriin tai pankin omaan viitekorkoon eli niin sanottuun primekorkoon, johon lisätään asiakaskohtainen marginaali. Tämä merkitsee sitä, että aina viitekoron muuttuessa myös kyseiseen viitekorkoon sidottujen luottojen viivästyskorko muuttuu. Suomen Pankin tilaston mukaan vuoden 2000 lopussa euribor- tai primekorkoihin sidottuja luottoja oli noin 90 %, kiinteäkorkoisia luottoja 1,5 % ja peruskorkoon sidottuja luottoja 5 % talletuspankkien kotitalouksille myöntämien luottojen luottokannasta. Vuonna 2000 otetuista uusista kotitalousluotoista 95 %:ssa viitekorkona oli euribor- tai primekorko, kiinteäkorkoisia oli 3,2 % ja peruskorkosidonnaisia 1,0 %.

Korkolain 4 §:n 2 momentti koskee tilannetta, jossa juoksukoron maksamisesta on tosin sovittu, mutta jossa korkokanta on jäänyt sopimatta. Tällöin viivästyskorko on ministeriön vahvistama viitekorko lisättynä neljällä prosenttiyksiköllä.

Jollei velasta ole sovittu maksettavaksi juoksukorkoa eikä viivästyskorosta ole muuta sovittu, viivästyskorko määräytyy korkolain 4 §:n 3 momentin perusteella. Säännös tulee sovellettavaksi ennen muuta vahingonkorvausveloissa sekä sellaisessa luottokaupassa, jossa myyjä antaa lyhytaikaiseksi tarkoitettua maksuaikaa. Esimerkiksi puhelin- ja sähkölaskuissa viivästysseuraamuksena on lakisääteinen viivästyskorko. Tämä lakisääteinen viivästyskorko on ministeriön vahvistama viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

Ministeriön vahvistama viitekorko on korkolain 3 §:n 2 momentin mukaan asianomaisen ministeriön eräistä viitekorosta annetun lain (996/1998) nojalla vahvistama kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaava korko. Valtiovarainministeriön päätöksen mukaan markkinakorkona käytetään euriborkorkoa (Euro Interbank Offered Rate). Viivästyskorko määräytyy edellisen vuoden korkotason mukaan aina kalenterivuodeksi eteenpäin. Näin viivästyskorko seuraa viiveellä yleistä korkokehitystä. Vuonna

2001 lakisääteinen viivästyskorko on 11 %. Viimeisten viiden vuoden aikana viivästyskorko on vaihdellut 10—13 % välillä.

Viivästyskoron sovittelusta säädetään korkolain 11 §:ssä. Kyseinen säännös koskee vain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja velkoja eli yksityishenkilöiden kulutus- ja asuntoluottoja. Lakisääteistäkin viivästyskorkoa voidaan kohtuullistaa, jos velallisella on katsottava olleen perusteltu syy kieltäytyä maksamasta velkaansa sen perustetta tai määrää koskevan riittaisuuden vuoksi. Viivästyskorkoa voidaan alentaa myös, jos maksun viivästyminen on perustunut niin sanottuun sosiaaliseen suoritusesteeseen. Tällä tarkoitetaan velallisen maksuvaikeuksia, joihin hän sairauden, työttömyyden tai muun erityisen syyn vuoksi on pääsääntöisesti omatta syyttään joutunut. Kohtuutonta viivästyskorkoehdotoa voidaan, kuten muitakin sopimusehtoja, sovitella myös varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929), jäljempänä oikeustoimilaki, nojalla.

1.3. Koronmaksuvelvollisuuden alkaminen

Korkolain 5—9 §:ssä säädetään siitä, mistä ajankohdasta lähtien velallisen on suoritettava viivästyskorkoa. Myös kyseiset säännökset ovat kulutus- ja asuntovelloissa pakottavia niin, ettei velallisen maksuvelvollisuutta voida sopimuksin aikaistaa. Muissa velloissa säännöksistä voidaan sopimuksin poiketa.

Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa alkaa heti sovitusta eräpäivästä. Jollei eräpäivää ole ennalta määrätty, viivästyskorko alkaa juosta kuukauden kuluttua siitä, kun velkoja lähetti velalliselle laskun tai muun maksumuistutuksen. Viivästyskorkoa ei kuitenkaan voi periä ennen kuin velallinen on saanut laskusta tai maksuvaatimuksesta tiedon. Velkojan on samalla ilmoitettava velalliselle maksun laiminlyönteihin liittyvästä koronmaksuvelvollisuudesta.

Vahingonkorvausvelan osalta ei riitä pelkkä maksumuistutus, vaan velkojan on esitettävä selvitys velan määrästä ja perusteesta kohtuudella vaadittavalla tavalla. Rikoperusteisissa vahingonkorvauksissa viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava jo vahin-

gon tapahtumisesta lukien.

1.4. Korkolain muutoksiin liittyvät siirtymäsäännökset

Korkolaki tuli voimaan vuoden 1983 alusta. Siirtymäsäännöksen mukaan lailla ei puuttunut ennen sen voimaantuloa annettuihin sitoumuksiin viivästyskorosta eikä myöskään jo viivästyneinä olleisiin maksuihin. Näiden osalta viivästyskoroko määräytyi edelleen joko sopimuksen tai vuoden 1734 lain kauppakaaren 9 luvun 8 ja 10 §:n säännösten mukaan. Kyseiset kauppakaaren säännökset olivat kauttaaltaan tahdonvaltaisia. Kauppakaaren 9 luvun 8 §:n mukaan viivästyskorokoa oli suoritettava 6 % korkokannan mukaan velan eräpäivästä lähtien. Jollei eräpäivää ollut sovittu, viivästyskoron määrä oli 5 % ja viivästyskorokoa oli maksettava vasta haastepäivästä lukien.

Korkolain alkuperäisen 4 §:n 1 momentin mukaan lakisääteinen viivästyskoroko oli kiinteä 16 %. Lakisääteistä viivästyskorokoa oli suoritettava, jolleivät osapuolet olleet muusta sopineet. Samalla 16 % oli korkein viivästyskoroko, mitä saatiin periä veloista, jotka liittyivät 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin sopimuksiin. Kyseinen lainkohta koski sopimuksia, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten taikka elinkeinonharjoittajalta hankkii muita hyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvettaan varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi. Mainitun 2 §:n 3 momentissa oli kuitenkin merkittävä rajausta, jonka mukaan pakottavat säännökset eivät lainkaan koskeneet pankkiluottoja.

Korkolakia muutettiin vuonna 1995, jolloin aikaisemmasta kiinteästä 16 % viivästyskorokosta luovuttiin ja viivästyskoroko sidottiin markkinakorkojen kehitykseen. Tässä yhteydessä lain pakottavuutta laajennettiin niin, että viivästyskoron määrää koskevat säännökset tulivat pakottaviksi myös pankin ja kuluttajan välisissä velkasuhteissa. Kyseinen lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 1995. Myöskään tällä lainmuutoksella ei ollut taannehtivia vaikutuksia. Näin uudet säännökset eivät ole vaikuttaneet niihin luottosopimuksiin tai esimerkiksi vuokrasopi-

muksiin, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa.

Korkolain mukaiset korot määräytyivät 1.5.1995 - 31.12.1998 välisen ajan Suomen Pankin vahvistaman, mutta markkinakorkoihin perustuvan viitekoron nojalla. Talous- ja rahaliiton (Economic and Monetary Union, EMU) kolmannen vaiheen alettua Suomen Pankki tuli osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää eikä markkinakorkojen vahvistaminen enää kuulunut Suomen Pankin tehtäviin. Korkolain muutoksella vuonna 1998 korkolain mukaiset viitekorot siirrettiin valtiovarainministeriön vahvistettaviksi. Valtiovarainministeriön vahvistamaa viitekorkoa sovelletaan myös, kun velkasopimus on tehty tai maksuviivästys alkanut ennen kyseistä lainmuutosta.

2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.1. Maksuviivästysdirektiivi

Yleistä

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat 29 päivänä kesäkuuta 2000 antaneet direktiivin 2000/35/EY kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta, jäljempänä maksuviivästysdirektiivi. Direktiivin tarkoituksena on vähentää maksuviivästykseen elinkeinotoiminnassa ja siten edistää erityisesti pienten ja keski suurten yritysten kaupankäyntiä yli rajojen.

Maksuviivästysdirektiivi on luonteeltaan minimidirektiivi. Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa säännöksiä, jotka suojaavat velkojaa tehokkaammin kuin direktiivin säännökset. Direktiivi perustuu sopimusvapautteen. Osapuolet voivat siten sopimuksella poiketa direktiivin mukaisista viivästysseuraamuksista.

Direktiivi koskee 1 artiklan mukaan kaupallisista toimista korvauksena suoritettavia maksuja. Tällaisia kaupallisia toimia ovat elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset tavaroitten tai palvelujen suorittamisesta sekä viranomaisien tekemät hankintasopimukset. Direktiivi ei siten lainkaan koske elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä sopimuksia. Elinkeinonharjoittajien välisistä sopimuksista

direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi pankkiluotot. Direktiivi ei myöskään koske julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvista veloista perittäviä viivästysseuraamuksia.

Viivästyskoron määrä ja sen alkaminen

Maksuviivästysdirektiivin säännöksiä viivästyskorosta noudatettaisiin silloin, kun viivästyskorosta ei ole muuta sovittu. Osapuolet voivat sopia toisin sekä viivästyskoron alkamisajankohdasta että sen määrästä.

Viivästyskoron määrä on direktiivin 3 artiklan d alakohdassa tarkoitettu viitekorko lisätyn vähintään seitsemän prosenttiyksikön marginaalilla. Tämä viitekorko on Suomessa ja muissa talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistuvissa maissa Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioonsa soveltama korko, jäljempänä EKP:n ohjauskorko. Kunkin puolivuotiskauden viimeisenä kalenteripäivänä sovellettava EKP:n ohjauskorko on viitekorkona seuraavan puolivuotiskauden ajan. Viitekorko on niissä EU:n jäsenvaltioissa, jotka eivät osallistu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, ja muissa ETA-valtioissa kunkin valtion keskuspankin määräämä vastaava korko.

Jos osapuolet ovat sopineet eräpäivästä, viivästyskoron määrä on suoritettava direktiivin 1 artiklan a alakohdan mukaan eräpäivää seuraavasta päivästä lukien. Jos eräpäivästä ei ole sovittu, viivästyskoron määrä on 1 artiklan b alakohdan mukaan suoritettava

- 30 päivän kuluttua siitä päivästä, jona velallinen on vastaanottanut laskun tai muun maksuvaatimuksen;

- 30 päivän kuluttua tavarain tai palvelun vastaanottamisesta, jos maksuvaatimuksen vastaanottamispäivästä ei ole varmuutta;

- 30 päivän kuluttua tavarain tai palvelun vastaanottamisesta, jos velallinen on vastaanottanut maksuvaatimuksen aiemmin kuin tavarat tai palvelun;

- 30 päivän kuluttua hyväksymis- tai tarkistuspäivästä, jos laissa tai sopimuksessa määrätään hyväksymis- tai tarkistusmenettelystä, jolla tavarain tai palvelun sopimuksenmukaisuus on todettava, ja jos velallinen on vastaanottanut maksuvaatimuksen viimeistään hyväksymis- tai tarkistuspäivänä.

Jäsenvaltiot voivat pidentää 30 päivän ajan 60 päiväksi tietyissä, kansallisessa lainsäädännössä määritellyissä sopimustyypeissä. Edellytyksenä on tällöin direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan, että jäsenvaltio säätää tämän pidemmän määräajan pakottavaksi kyseisessä sopimustyyppissä tai säätää direktiivissä edellytettyä viivästyskoron huomattavasti korkeamman viivästyskoron.

Perintäkulut

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädetään velkojan oikeudesta vaatia korvaus kohtuullisista perintäkuluista. Perintäkulojen on oltava määrältään avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteiden mukaisia. Alakohdan mukaan on myös mahdollista, että jäsenvaltio mainittuja periaatteita noudattaen asettaa eri suuruisille veloille perintäkulojen enimmäismäärän.

Jäsenvaltio voi direktiivin estämättä antaa tai pitää voimassa säännöksiä velkojan oikeudesta saada korvausta viivästyksistä aiheutuneesta vahingosta, joka ylittää viivästyskoron ja perintäkulojen määrän.

Kohtuuttomat sopimusehdot

Jäsenvaltioiden on maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 3 kohdan mukaan säädettävä, että eräpäivää tai maksuviivästyksen seurauksia koskevaa sopimusta, joka poikkeaa direktiivin säännöksistä, ei voida panna täytäntöön tai että se oikeuttaa vaatimaan vahingonkorvausta, jos sopimus on kaikki olosuhteet huomioon ottaen selvästi kohtuuton velkojaa kohtaan. Tällöin noudatettavaksi tulevat sovittujen ehtojen sijasta lain säännökset tai tuomioistuimen määräämät muut kohtuulliset ehdot.

Velkojien ja kilpailijoiden käytettävissä on 3 artiklan 4 kohdan mukaan oltava riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön estämiseksi. Näihin keinoihin on kuuluttava säännökset, joiden mukaan järjestöt, jotka on virallisesti tunnustettu pienten ja keskisuurten yritysten edustajiksi tai joiden etua asia koskee, voivat saattaa kohtuuttomat vakioehdot tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäviksi.

Direktiivillä ei ole vaikutusta kansallisiin

säännöksiin, jotka koskevat velallisille epäoikeudenmukaisten sopimusehtojen pätevyyttä.

Omistuksenpidätysehto

Maksuviivästysdirektiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kansainvälisen yksityisoikeuden nojalla sovellettaviksi tulevien kansallisten säännösten mukaisesti säädettävä, että myyjällä säilyy omistusoikeus tavaroihin, kunnes ne on kokonaan maksettu, jos omistuksenpidätyksestä on nimenomaisesti sovittu ennen tavaroiden toimittamista. Jäsenvaltiot voivat artiklan 2 kohdan mukaan antaa tai pitää voimassa säännöksiä, jotka koskevat velallisen jo suorittamia maksuja.

Oikeudenkäyntimenettely

Maksuviivästysdirektiivin 5 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiossa on riidattomia saatavia koskeva nopea perintämenettely. Jäsenvaltioiden tulee artiklan mukaan varmistaa, että riidattomasta saatavasta voidaan normaalisti saada täytäntöönpanokelpoinen päätös 90 päivän kuluessa siitä, kun velkoja on nostanut kanteen tai tehnyt hakemuksen. Aikaa laskettaessa ei oteta huomioon haasteen tiedoksiannosta ja eräistä muista toimenpiteistä johtuvia aikoja.

2.2. Lainsäädäntö Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa

Ruotsi

Ruotsissa viivästyskorosta varallisuusoikeyden alalla säädetään korkolaisissa (*räntelag*, 1975:635). Lain säännökset ovat tahdonvaltaisia. Poikkeuksena on viivästyskoron sovittelua koskeva säännös, josta ei voida sopia toisin velallisen vahingoksi.

Viivästyskorko on Valtiokonttorin (*Riksgäldskontoret*) vahvistama kunakin hetkenä voimassa oleva diskonttokorko lisättynä kahdeksalla prosenttiyksiköllä. Lain mukainen viivästyskorko on nykyisin 10 %. Jos velalle oli ennen eräpäivää maksettava korkeampaa korkoa, myös viivästyskorkoa on maksettava tämän korkeamman korkokannan mukaan.

Viivästyskorkoa on maksettava eräpäivästä lukien. Jos eräpäivästä ei ole etukäteen sovittu, viivästyskorkoa on suoritettava kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun velkoja on lähettänyt laskun tai muun maksuvaatimuksen ja ilmoittanut viivästyksestä johtuvasta koronmaksuvelvollisuudesta.

Jos velallinen ei ole voinut sairaudesta, työttömyydestä tai muusta vastaavasta hänestä riippumattomasta syystä maksaa velkaa oikeassa ajassa ja täyden koron maksaminen tämän vuoksi olisi kohtuutonta, voidaan viivästyskorkoa sovitella. Korkolain lisäksi oikeustoimilaki (avtalslagen, 36 §) sisältää sovittelessä säännöksen. Korkolain säännöksen nojalla voidaan sovitella myös lakisääteistä viivästyskorkoa, mikä ei oikeustoimilain nojalla ole mahdollista.

Ruotsissa on marraskuussa 2001 valmistunut ehdotus direktiivin täytäntöönpanoon liittyviksi toimiksi (Ds 2001:56). Ehdotukset vastaavat varsin pitkälle Suomen ehdotuksia. Erot johtuvat siitä, että EMU:n ulkopuolella olevana valtiona viitekorko Ruotsissa määräytyisi Ruotsin keskuspankin ohjauskoron perusteella. Ruotsissa viitekorkoon lisättävänä marginaalina ehdotetaan säilytettäväksi kahdeksan prosenttiyksikköä.

Norja

Norjan vuonna 1978 voimaan tullut laki (*lov om renter ved forsinket betaling m.m.*, nr. 100/1976) koskee varallisuusoikeyden alaan kuuluvia rahavelkoja. Lain säännöksistä ei voida poiketa kuluttajan asemassa olevan velallisen vahingoksi. Muissa suhteissa säännökset ovat tahdonvaltaisia.

Viivästyskoron suuruudesta päättää kuningas ottaen huomioon vallitsevan yleisen korkotason. Kuluttajasuhteita varten viivästyskorko voidaan vahvistaa yleistä viivästyskorkoa alemmaksi. Vuoden 1994 alusta alkaen yleinen vuotuinen viivästyskorko on ollut 12 prosenttia, ja sitä sovelletaan myös kuluttajasuhteisiin. Jos juokseva korko on korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko, voi velkoja vaatia juoksevan koron suuruista viivästyskorkoa.

Viivästyskorkoa on maksettava eräpäivästä lukien. Jos eräpäivästä ei ole etukäteen sovittu, viivästyskorkoa on suoritettava kuukau-

den kuluttua siitä päivästä, kun velkoja on lähettänyt velalliselle kirjallisen maksuvaatimuksen.

Laki sisältää kuluttajan asemassa olevia velallisia koskevan sovittelusäännöksen. Säännöksen mukaan viivästyskorkoa voidaan sovitella, jos velallisella on ollut perusteltu syy kieltäytyä maksun suorittamisesta. Lain esitöiden mukaan säännöstä voidaan rajoitetusti soveltaa myös silloin, kun viivästyminen johtuu työttömyydestä, sairaudesta tai muusta sosiaalisesta suoritusesteestä.

Tanska

Tanskan lakia (*lov om renter ved forsinket betaling mv*, 1986-09-01 nr 583) sovelletaan varallisuus oikeuden alaan kuuluviin rahavelkoihin. Lain säännökset ovat yleensä tahdonvaltaisia.

Viivästyskorko on kulloinkin voimassa oleva virallinen diskonttokorko lisättynä viiden prosentin marginaalilla. Lakisääteinen viivästyskorko on nykyisin 9,75 %. Oikeusministeriö voi joka toinen vuosi muuttaa marginaaliprosenttia neuvoteltuaan asiasta Tanskan valtionpankin (Danmarks Nationalbank) ja talousministeriön kanssa. Nykyinen viiden prosenttiyksikön lisä on ollut voimassa vuodesta 1990 alkaen.

Lakisääteistä viivästyskorkoa korkeammasta korosta ei voida sopia, jos velkoja on elinkeinonharjoittaja ja velallinen kuluttaja. Jos velan korko ennen eräpäivää oli korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko, on velkojalla kuitenkin oikeus tähän korkeampaan korkoon. Edellä mainitut säännökset eivät koske sopimuksia, jotka tehdään valtion hyväksymien luottolaitosten kanssa.

Viivästyskorkoa on maksettava eräpäivästä lukien. Jos eräpäivää ei ole etukäteen sovittu, viivästyskorkoa on suoritettava kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin velkoja lähetti tai esitti maksuvaatimuksen ja ilmoitti viivästyksestä johtuvasta koronmaksuvelvollisuudesta.

Tuomioistuin voi erityisestä syystä päättää, että velallinen on velvollinen maksamaan lakisääteistä viivästyskorkoa alemmaa tai korkeampaa korkoa tai että viivästyskorkoa on suoritettava aikaisemmasta tai myöhemmästä

ajankohdasta kuin laissa säädetään.

3. Nykytilan arviointi

Suomen korkolakia pidetään pääosin hyvin toimivana. Riittävän korkea viivästyskorko on tehokas keino varmistaa maksujen oikea-aikaisuus. Selvitysten mukaan maksut suoritetaan Suomessa ja muissa pohjoismaissa huomattavasti nopeammin kuin niissä Euroopan maissa, joissa lakisääteistä viivästyskorkoa ei ole tai joissa viivästysseuraamukset ovat lieviä. Pohjoismaiden korkolainsäädäntöä pidettiin esikuvana maksuviivästysdirektiiviä valmisteltaessa.

Maksuviivästysdirektiivin täytäntöönpano edellyttää kuitenkin tarkistuksia useaan koolain säännökseen. Direktiivin mukaan kaupallisiin toimiin liittyvä lakisääteinen viivästyskorko määräytyy aina EKP:n ohjauskorkoon perustuvan viitekoron ja siihen lisättävän seitsemän prosenttiyksikön marginaalin perusteella. Tämä on direktiivin mukainen vähimmäiskorko, jota velallisen on suoritettava, jolleivät osapuolet ole muuta sopineet. Direktiivin täytäntöönpano edellyttää siten korkolaissa tarkoitettua viitekoron uudelleenmäärittelyä. Kaupallisiin toimiin liittyvissä maksuviivästyksissä ei myöskään ole mahdollista säilyttää korkolain 4 §:n 1 momentin mukaista säännöstä, jonka mukaan viivästyskorko voi ilman nimenomaista sopimusehtoa määräytyä velan luottoaikaisen juoksukoron mukaan.

Käytännössä korkolain 4 §:n 1 momentilla ei juurikaan ole merkitystä elinkeinonharjoittajien välisissä veloissa, joissa kyseinen säännös on tahdonvaltainen. Silloin kun velasta peritään luottoaikaista juoksukorkoa, myös viivästyskorosta sovitaan. Yleisestä muotoilustaan huolimatta säännöstä sovelletaan lähinnä vain kulutus- ja asuntoveltoissa, joiden osalta säännös on velallisen eduksi pakottava.

Juoksukorkoon perustuva viivästyskorkosäännös on osoittautunut mutkikkaaksi ja sen noudattaminen käytännössä hankalaksi. Kuluttajasuhteissa osapuolet veloitetaan lain säännöksin noudattamaan menettelyä, jossa viivästyskorko vaihtelee luottoehtojen mukaan. Näin viivästyskorko voi muuttua useaan kertaan vuodessa ja sen määrä ilmaistaan

prosentin sadasosien tarkkuudella. Soveltamisen kannalta on myös hankalaa, että lain mukainen viivästyskorko määräytyy kahden muuttuvan viitekoron perusteella, kun juoksukoron lisäksi merkitystä voi olla myös ministeriön vahvistamalla yleisellä viitekorolla. Kuluttajat eivät tiedä, kuinka suurta viivästyskorkoa heiltä voidaan vaatia eivätkä he käytännössä useinkaan kykene laskemaan viivästyskoron oikeaa määrää. Sama koskee niitä velkojia, jotka eivät ole ammattimaisia luotonantajia. Ongelmaa kuvaa se, että hankala koronlaskentatilanne on oikeudenkäyntikulujen perusteita koskevassa oikeusministeriön määräyksessä (853/31/99 OM) mainittu nimenomaisena syynä vaatia tavanomaista korkeampia oikeudenkäyntikuluja.

Viivästyskoron laskemisen vaikeus johtuu ennen muuta siitä, että juoksukorko itsessään määräytyy jonkin vaihtuvan viitekoron perusteella. Pankkien luottokannasta valtaosa on sidottu johonkin euribor-korkoon tai pankin omiin primekorkoihin, jotka seuraavat markkinakorkoja pankkien päätösten mukaisesti. Vaihtuvakorkoisten sopimusten korko tarkistetaan tyypillisesti sillä aikavälillä, minkä pituiseen viitekorkoon laina on sidottu. Primekoron muutos vaikuttaa välittömästi luotosta perittävään korkoon. Aina kun luoton juoksukoron viitekorko muuttuisi sovittujen luottoehtojen mukaan, myös kyseisen luoton viivästyskorko muuttuu vastaavasti.

Ongelmat kertaantuvat, kun velallisella tai velkojalla on useita luottoja, joista jokaisessa voi olla erilainen viivästyskorkoprosentti ja muuttumisajankohta. Myös ulosotossa viivästyskorkojen laskeminen tuottaa huomattavia ongelmia. Näin siitä huolimatta, että ulosotossa käytetään hyödyksi laskentaohjelmia, jotka tunnistavat kymmeniä eri viitekorkoja. Viivästyskoron laskeminen aiheuttaa nykyisin vaivaa ja kustannuksia niin velkasuhteen osapuolille kuin täytäntöönpanoviranomaisillekin.

Korkeasta viivästyskorosta voi aiheutua kohtuutonta lisärasitusta velalliselle silloin, kun maksun laiminlyönti ei johdu velallisen maksuhaluttomuudesta vaan pitkäaikaisesta maksukyvyttömyydestä. Viivästysseuraamukset eivät tällöin tue myöskään velkojen maksua. Ulosotossa on perittävänä suuri määrä velkoja, joiden pääoma ei velallisen

suorituksilla lainkaan lyhene, vaan kaikki suoritukset käytetään viivästyskorkojen kattamiseen. Tämä ei kannusta velanmaksuun eikä lisäansioiden hankkimiseen.

Korkolaissa olevaan viivästyskorkojen sovittelessä sääntöön on tuomioistuimissa vedottu vain harvoin. Tämä voi osittain johtua siitä, etteivät velalliset tiedä sovittelumahdollisuudesta. Sovittelun perusteeseen, kuten työttömyyteen tai sairauteen, tulisi lisäksi vedota silloin, kun velkomusasia on tuomioistuimessa esillä. Viivästyskorkojen merkitys paljastuu kuitenkin velalliselle usein vasta paljon myöhemmin, kun velkaa ryhdytään ulosotossa perimään. Korkolain sovittelessä säännös ei nykyisellään täytä tehtävänsä kohtuullistaa liian raskaiksi osoittautuneita viivästysseuraamuksia. Nykyinen säännös ei myöskään koske kaikkia yksityishenkilön velkoja. Epäkohtana voi pitää sitä, ettei esimerkiksi vahingonkorvausvelkojen viivästysseuraamuksia voida sovitella.

Korkolakia säädettäessä ja sitä myöhemmin muutettaessa ei laeille ole annettu taannehtivia vaikutuksia. Sovellettava viivästyskorko ja säännösten pakottavuus määräytyvät sen mukaan, milloin velan oikeusperuste on syntynyt ja siihen liittyvä sopimus viivästyskorosta on tehty. Tämä on johtanut siihen, että eri aikoina syntyneisiin velkoihin sovelletaan nykyään erisisältöisiä viivästyskorkosääntöjä, vaikka kysymys on perusteeltaan samankaltaisista veloista. Ongelma poistuu hitaasti, koska luottosopimukset ovat pitkäaikaisia ja velkoja voi nykyään jatkaa erään tyneen velan perintää rajoittamattoman ajan.

Vuonna 1995 toteutettu korkolain uudistus, jossa alennettiin viivästyskoron määrää ja ulotettiin lain pakottava korkosäätely myös pankkiluottoihin, ei siten lainkaan tullut niiden velallisten eduksi, joiden velka oli syntynyt ennen lainmuutosta. Lama-aikana velkaantuneilta yksityishenkilöiltä peritään edelleen usein 16 tai 18 %:n viivästyskorkoa. Velallisen velvoitteet vaihtelevat huomattavan paljon sen mukaan, milloin velka on syntynyt. Velan syntymisajankohdalla ei kuitenkaan ole suoraa yhteyttä viivästyskoron tavoitteisiin ja tältä pohjalta määräytyvään seuraamuksen ankaruuteen. Sillä seikalla, onko luottosopimus tehty vuonna 1995 vai 1996, ei pitäisi olla merkitystä arvioitaessa sitä,

mikä korkotaso nykyään on riittävä pakote velan maksuun tai mikä korkotaso riittää velkojalle aiheutuvan vahingon korvaamiseen.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1. Yleistä

Esityksen tarkoituksena on panna maksuviivästysdirektiivi kansallisesti täytäntöön. Direktiivi koskee vain elinkeinonharjoittajien sekä elinkeinonharjoittajien ja julkisyhteisöjen välisiin kaupallisiin toimiin liittyviä maksuja ja niiden viivästysseuraamuksia. Direktiivi on vähimmäisdirektiivi niin, että velkojalla on oikeus saada vähintään direktiivin mukainen viivästyskorko, jollei velan perustana olevassa sopimuksessa ole toisin sovittu. Kansallisesti voidaan siten säätää velallisen kannalta ankarampia, mutta ei miltään osin lievempiä viivästysseuraamuksia.

Viivästyskorkoa koskevan lainsäädännön yhtenäistyminen EU:n alueella helpottaa rajat ylittävää kaupankäyntiä. Epävarmuus maksuviivästysten seuraamuksista ja velan perintämahdollisuuksista on vähentänyt etenkin pienten ja keskisuurten yritysten mielenkiintoa harjoittaa ulkomaankauppaa. Vastaisuudessa elinkeinonharjoittajan oikeus viivästysseuraamukseen ei riipu siitä, missä jäsenvaltiossa velallisen kotipaikka on ja minkä jäsenvaltion lainsäädäntöä kyseiseen velkomukseen sovelletaan.

Maksuviivästysdirektiivin tarkoituksena on, että lakisääteinen viivästyskorko on niin korkea, että se riittää korvaamaan viivästyksestä aiheutuneet vahingot. Viivästyskoron tulee kattaa ne kustannukset, jotka velkojalle aiheutuvat, jos laiminlyöty maksusuoritus joudutaan korvaamaan muulla, nopeasti järjestettävällä rahoituksella. Jotta viivästyskoron uhka toimisi kannustimena velan oikea-aikaiseen maksuun, koron tulee myös tästä syystä olla selvästi korkeampi kuin markkinaehtoisilla luotoilla.

Kuluttajasaatavat ja muut yksityishenkilöiden velat eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Sen ulkopuolelle jäävät myös kaikki sopimuksen ulkopuoliset vahingonkorvausvelat samoin kuin varsinainen luotonotto, joka ei liity tavaroiden tai palvelujen

hankintaan. Vaikka direktiivi ei edellytä muutoksia näihin velkoihin liittyviin viivästysseuraamuksiin, on viivästyskorkoa koskevaa sääntelyä syytä tarkastella kokonaisuutena.

Korkolaki on yleislaki, jonka tulee olla selkeä ja käytännössä helposti noudatettavissa. Velkasuhteiden osapuolten tulisi kyetä selvittämään viivästyskoron korkokanta ja laskemaan sen kertymä. Kuluttajien suojaamiseksi säädetyt pakottavat säännökset jäävät merkityksettömiksi, jollei kuluttajilla ole riittävää käsitystä siitä, minkälaista viivästyskorkoa velkojilla on oikeus vaatia. Sääntelyn mutkikkaus ja yksityiskohtaisuus heikentävät sekä maksuviivästysten torjuntaan että kuluttajansuojaan liittyvien tavoitteiden toteutumista.

Vaikka EU:n lainsäädännössä ei ole säännöksiä kulutusluotoista eikä muustakaan luotonannosta perittävistä viivästyskorosta, kansainvälistyvä rahoitus asettaa omia vaatimuksiaan. Lainsäädännössä tulisi pyrkiä välttämään sellaisia ratkaisuja, jotka perusteiltaan poikkeavat muualla noudatettavasta käytännöstä. Tämä ei merkitse sitä, että Suomessa olisi syytä luopua nykyisestä kuluttajansuojan tasosta myöskään viivästyskorkoja koskevassa lainsäädännössä. Kansainvälistyminen on kuitenkin otettava huomioon tehtäessä valintoja eri sääntelyvaihtoehtojen kesken.

Korkolain tarkistamiseen on myös kansallisia tarpeita, jotka liittyvät yksityishenkilöiden velkaongelmiin. Korkeat viivästyskorot voivat johtaa velkaantumiskierteeseen ja lopulta ylivelkaantumiseen. Vaikeimmassa asemassa ovat ne velalliset, jotka ovat velkaantuneet 1990-luvun alun laman yhteydessä. Viivästyskorot ovat jo moninkertaistaneet alkuperäisen velkamäärän. Korkolainsäädännön tulisi tarjota nykyistä laajemmat mahdollisuudet vähentää ylivoimaisiksi käyneitä viivästysseuraamuksia. Erityisesti on tarpeen korjata niiden velallisten asemaa, joilta peritään edelleen nykyistä korkotasoa selvästi korkeampaa viivästyskorkoa.

On selvää, että viivästyskoron alentamisella ei voida auttaa kaikkein vaikeimmista velkaongelmista kärsiviä velallisia. Heidän tilannettaan voidaan korjata vain velkajärjestelyn keinoin. Oikeusministeriössä on tarkoitus

erikseen selvittää tarvetta muuttaa yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia (57/1993) niin, että velkajärjestelyyn pääsyä helpotettaisiin erityisesti niiden velallisten osalta, joiden velkaongelmat liittyvät viime vuosikymmenen lamaan. Vireillä olevat velan vanhentumista ja tuomion täytäntöönpanon määräaikaaisuutta koskevat uudistukset muuttaisivat niin ikään tilannetta, koska viivästyskorot lakkaisivat pääoman vanhentumisen yhteydessä. Nämä velan perintäaikaan suunnitellut määräajat olisivat kuitenkin varsin pitkiä.

4.2. Viivästyskoron määrä

Direktiivin mukainen viivästyskoron määrä

Maksuviivästysdirektiivi koskee sellaisia tavaroiden ja palvelujen toimitukseen liittyviä velkoja, joiden maksu- ja korkoehtoja ei ole ennalta sovittu. Tällaisista veloista maksettava viivästyskoron määräytyy nykyisin korkolain 4 §:n 3 momentin perusteella. Viivästyskoron määrä on markkinakorkoon perustuva viitekorko lisättynä seitsemän prosenttiyksikön marginaalilla.

Myös maksuviivästysdirektiivin mukainen viivästyskoron määrä perustuu vaihtuvan suuruisen viitekorkoon ja siihen lisättävään marginaaliin. Kaikissa EMU-maissa viitekorkona käytettäisiin yhtenäisesti EKP:n ohjauskorkoa. Nykyään ohjauskorko määräytyy osaksi Euroopan keskuspankin korosta tekemän hallinnollisen päätöksen, osaksi järjestelmään kuuluvien luottolaitosten kesken viikottain pidettävässä huutokaupassa tehtyjen tarjousten perusteella. Ohjauskorko heijastaa olemassaolevaa korkotasoa markkinoilla ja toisaalta myös välittömästi vaikuttaa siihen. Direktiivin mukainen marginaali on seitsemän prosenttiyksikköä eli sama kuin voimassa olevassa säännöksessä.

Direktiivi vastaa siten varsin pitkälle Suomen nykyistä korkosäännöstä. Direktiivin mukainen korkotaso on myös niin korkea, ettei sen ylittämiseen ole tarvetta. Käytännöllisistä syistä kuitenkin ehdotetaan, että viitekorko pyöristetään aina puolen prosenttiyksikön tarkkuuteen. Koska viivästyskorkoa ei saa kansallisin toimenpitein säätää direktiivissä määrättyä alemmaksi, joudutaan pyö-

ristys aina tekemään ylöspäin.

Vuoden 2000 viimeisen ohjauskoron määrä oli 4,79 %, jolloin lakisääteinen viivästyskoron määrä olisi pyöristyksen ja marginaalikoron lisäämisen jälkeen ollut vuoden 2001 alussa 12 %. Syksyllä 2001 EKP:n ohjauskorko on laskenut huomattavasti.

Maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan viivästyskoron viitekorkona käytetään kunkin puolivuotisjakson viimeistä EKP:n ohjauskorkoa, jota sovelletaan seuraavan puolen vuoden ajan. Suomessa korkolain mukainen viitekorko vahvistetaan nykyään joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi eteenpäin kuluneen vuoden markkinakorkojen keskiarvon perusteella. Direktiivin mukaisen viitekorkon määrätymistavan etuna on, että se vastaa ajantasaista korkotasoa. Toisaalta lyhytkestoisempien koron nousu tai lasku vaikuttaa täydellä määrällään seuraavan puolivuotiskauden ajan. Markkinakorkojen vaihtelut eivät kuitenkaan talous- ja rahaliiton johdosta ole niin suuria kuin aikaisemmin. Kansallisin toimin ei myöskään voida tasoittaa markkinakoron vaihtelun vaikutuksia eikä pidentää koronmääräytymisjaksoa. Myöskään viivästyskoron määrää ei voida nykyiseen tapaan ennakoita ilmoittaa säädöskokoelmassa, koska sovellettava viitekorkotaso varmistuu vain muutamaa päivää ennen sen käyttöönottoa.

Tarkoituksenmukaista on, että korkolaissa käytetään vain yhtä viitekorkoa. Ministeriön vahvistama markkinakorkoihin perustuva viitekorko ehdotetaan korvattavaksi kaikissa tapauksissa EKP:n ohjauskorkoon perustuvalla viitekorkolla. Viitekorko vaikuttaa paitsi lakisääteiseen viivästyskorkoon myös niin sanottuun tuottokorkoon.

Viivästyskoron vaikutusluotoissa

Maksuviivästysdirektiivi ei mahdollista sitä, että kaupalliseen toimeen liittyvä viivästyskoron määrä sidottaisiin laissa juoksukorkoon. Nykyistä korkolain 4 §:n 1 momenttia ei siten voida säilyttää yleisenä säännöksenä. Direktiivi ei kuitenkaan estä sitä, että nykyinen säännös säilytettäisiin kuluttajasaatavien osalta, jos se muutoin katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Kuten edellä jaksossa 3 on selostettu, juoksukorkoon sidottu viivästys-

korko on osoittautunut käytännössä hankalaksi.

Kyseistä säännöstä perusteltiin hallituksen esityksessä (HE 292/1994 vp) sillä, että pankkiluotoissa luottoajan korko ainakin periaatteessa kuvastaa sitä hintatasoa, jolla luoton myöntänyt pankki on itse hankkinut kyseisen rahasumman. Tällöin neljän prosenttiyksikön viivästyskorkolisä katsottiin sekä velkojan että velallisen kannalta riittäväksi tehosteeksi. Nämä perustelut voidaan kuitenkin asettaa kysymyksenalaisiksi. Pankin varainhankintakustannusten ja kuluttajalta perittävän koron välillä ei ole suoraa yhteyttä. Pankit hankkivat rahoitusta tukkumarkkinoilta koko ajan markkinahintaan. Yksittäisistä kulutusluotoista perittävä luottoajan korko ei vaihtelee vain varainhankintakustannusten vaan pääasiassa muiden tekijöiden perusteella. Pankin perimä marginaali määräytyy sovitun luottoajan pituuden, luoton käyttötarkoituksen, asiakassuhteen laadun, velallisen maksukyvyyn ja velasta annettujen vakuuksien perusteella. Näillä luottoriskiä liittävillä tekijöillä ei enää tulisi olla merkitystä silloin, kun velallinen on jo viivästynyt maksuissaan.

Siltä varalta, että velalliselta perittävä juoksuajan korko on sovittu huomattavan korkeaksi yleiseen korkotasoon verrattuna, korkolain 4 §:n 1 momenttiin liittyy myös ministeriön vahvistamaan viitekorkoon perustuva enimmäiskorko. Tämä enimmäiskorko on kyseinen viitekorko lisättynä kymmenellä prosenttiyksiköllä. Kuluttajalta perittävä viivästyskorko määräytyy sen mukaan, kumpi kahdesta vaihtuvaan viitekorkoon perustuvasta viivästyskorosta on alempi. Kulutusluotoista perittävä viivästyskorko voi siten olla kolme prosenttiyksikköä korkeampi kuin 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu lakisääteinen korko. Tämän johdosta tililuoton lyhennyksen viivästyminen voi aiheutua ankarammat seuraamukset kuin esimerkiksi lapsen elatusavun tai vahingonkorvauksen maksamisen laiminlyönnistä.

Viivästyskorkojen luottoaikoista vaihtelua ei voida perustella velkojalle aiheutuvien kustannusten eroilla. Nykyinen säännös ei ole perusteltu myöskään kuluttajapoliittisesti. Kuluttajansuojan tulisi kohdistua erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin kuluttajiin. Juoksuajaksi sidottu viivästyskorko on

edullinen hyvinä pidetyille pankkiasiakkaille, mutta ankara niille velallisille, joilla ei ole edullisen pankkirahoituksen edellyttämiä vakuuksia tai säännöllisiä tuloja. Kuluttajasuh-teissa korostuu lisäksi tarve selkeisiin ja yksinkertaisiin viivästysseuraamuksiin.

Yhtenä vaihtoehtona sääntelyn selkeyttämiseksi on, että myös kulutusluottojen viivästyskorko määräytyisi yleisen viitekoron perusteella. Kuluttajasaatavien viivästyskoron enimmäismäärä olisi kulloinkin voimassa oleva lakisääteinen viivästyskorko. Tämä merkitsisi kuluttajilta perittävien viivästyskorkojen yhtenäistämistä: yksityishenkilöltä perittävän viivästyskoron enimmäismäärä olisi aina sama riippumatta velan perusteesta ja mahdollisen luottosopimuksen ehdoista. Tämä vaihtoehto poistaisi sekä kuluttajien väliset kuin myös eri velkatyyppien väliset erot.

Se, tuottaako juoksuajaksi sidottu viivästyskorko vai yleinen lakisääteinen viivästyskorko alemman viivästyskoron enimmäismäärän, riippuu kulutusluottojen korkeuksista. Pitkäaikaisissa pankkiluotoissa, joissa pankin maksunsaanti on varmistettu vakuuksilla, juoksuajaksi sidottu viivästyskorko voi olla alempi kuin yleinen lakisääteinen viivästyskorko. Lyhytaikaisissa luotoissa taas lakisääteinen viivästyskorko olisi yleensä kuluttajille edullisempi. Tämä koskee myös talletuspankkien myöntämiä vakuudettomia tililuottoja, mutta ennen kaikkea muiden yritysten myöntämiä kulutusluottoja. Osamaksu- ja tavaraluotoissa luottoajan todellinen vuosikorko ylittää usein lakisääteisen viivästyskoron tason.

Harkittavana on ollut se, tulisiko viitekorkoon lisättävän marginaalin olla kuluttajasaatavissa pienempi kuin muissa veloissa. Tällainen, esimerkiksi kahden prosenttiyksikön ero riittäisi hyvin korvaamaan sen koronnousun, joka muutoin voisi aiheutua edullisista ehdoin luottoa saaneille velallisille. Pankkien osalta alempi viivästyskorko riittäisikin kattamaan viivästyksistä aiheutuvat vahingot, koska niiden omat rahoituskustannukset ovat alhaisemmat kuin muilla velkojilla. Pienet ja keskisuuret yritykset taas eivät välttämättä voi hankkia korvaavaa rahoitusta sen edullisemmin ehdoin kuin yksityishenkilöikään. Asiakkaiden maksuviivästyksiset voivat johtaa

pienyrittäjien omiin maksuviivästyksiin ja niistä seuraaviin ankariin viivästysseuraamuksiin. Lisäksi on korostettava sitä, että viivästyskoron tulee myös kuluttajasuhteissa toimia pakotteena. Tämän vuoksi viivästyskoron tulisi ylittää markkinoilta saatavasta lyhytaikaisesta luotosta maksettavat kustannukset. Muutoin velallisen kannalta on edullisempaa viivästyä maksuissaan kuin pyrkiä oikea-aikaiseen maksuun ja hankkia siihen tarvittavat varat muualta.

Kansainvälisestä vertailusta voi todeta, ettei viivästyskorko minkään muun maan lainsäädännön mukaan ole sidottu yksittäisen velan juoksukorkoon, vaan yleiseen viitekorkoon. Viivästyskoron määrä ei lainsäädännön perusteella vaihtele myöskään velan laadun tai velallistahon perusteella. Norjassa ja Tanskassa lakisääteinen viivästyskorko on kuitenkin enimmäiskorkona kuluttajasaatavissa. Ruotsissa samoin kuin yleensä muissakin Euroopan maissa viivästyskoron määräämistä saadaan vapaasti sopia myös kulutus- ja asuntoveloissa.

Edellä esitetyistä syistä korkolakiin ei ehdoteta otettavaksi kulutusluotoista perittävän viivästyskoron määrään vaikuttavaa erityissäännöstä. Lakisääteinen viivästyskorko olisi samalla kuluttaja- ja asuntoveloissa pakottava enimmäiskorko. Tältä osin sääntely palautuisi alkuperäisessä korkolaissa omaksuttuun ratkaisuun.

4.3. Viivästyskoron sovittelu

Viivästyskorkoehdon sovittelu

Viivästyskorkoa koskevaa sopimusehtoa voidaan sovitella oikeustoimilain 36 §:n yleisen sovittelusäännöksen nojalla taikka, milloin kysymys on kulutusluotosta, kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun säännösten perusteella. Näissä ei ole erityisiä, nimenomaan viivästyskorkoa koskevia säännöksiä, vaan sovittelun edellytykset ovat samat kuin muidenkin sopimusehtojen osalta. Yhtenä kohtuullisuuden arviointiperusteena käytetään lainsäädännön tahdonvaltaisia säännöksiä. Kovin suuri poikkeama jomman kumman sopijapuolen eduksi voi herättää kysymyksen ehdon kohtuullisuudesta, jollei kyseistä sopimusehtoa voida perustella vastikkeella,

muilla sopimusehdoilla tai erityisellä sopimuskentekotilanteella.

Viivästyskorkoehdojen kohtuullistaminen kuluttajansuojalain perusteella ei kuluttajasaatavien yhteydessä ajankohtaistu, koska korkolain säännökset ovat kuluttajan eduksi pakottavia. Jos sovittu viivästyskorko ylittää lain mukaiset seuraamukset, jää sopimus tältä osin pätemättömäksi.

Suomessa viivästysseuraamusten kohtuullisuutta on yleensä arvioitu sen kannalta, ovatko sopimusehtoihin perustuvat seuraamukset velallisen kannalta kohtuuttoman ankaria. Maksuviivästysdirektiivissä näkökulma on toinen. Direktiivin 3 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että velkojia kohtaan kohtuuttomiin maksupäivää tai viivästyskorkoa koskeviin ehtoihin voidaan puuttua. Tarkoituksena on suojata pieniä ja keskisuuria yrityksiä, jotka toimivat tavaran-toimittajina tai alihankkijoina jollekin suur-yritykselle tai julkisyhteisölle. Nämä tahot voivat käytännössä määrätä, millaisin ehdoin ne ostavat tavaroita ja palveluja. Vaikka direktiivi muutoin perustuu sopimusvapauteen, määräävän aseman ja sopimusvapauden väärinkäyttö on katsottu tarpeelliseksi pyrkiä estämään erityisin säännöksin.

Jos sopimusehto poikkeaa direktiivissä säädetystä ja ehtoa on pidettävä selvästi kohtuuttomana, sitä ei direktiivin 3 artiklan 3 kohdan mukaan tule noudattaa, vaan sijaan tulevat direktiivin mukaiset taikka muutoin kohtuullistetut ehdot. Direktiivin mukaan ehdon kohtuullisuutta arviotaessa otetaan huomioon hyvä kauppatapa, tuotteen luonne ja muut tapaukseen liittyvät seikat. Kohtuuttomina voitaisiin pitää esimerkiksi ehtoja, joiden tarkoituksena on vain parantaa ostajan maksuvalmiutta taikka jättää suorituksen tekemisen ajankohta ostajan vapaasti määrättäväksi. Lisäksi artiklan 4 kohdassa edellytetään, että velkojilla on käytettävissään tehokkaita keinoja estää selvästi kohtuuttomien ehtojen käyttö. Yrityksiä edustavilla järjestöillä tulee artiklan 5 kohdan mukaan olla mahdollisuus saattaa vakiosopimusehtojen tai muiden yleisesti sovellettaviksi tarkoitettujen sopimusehtojen kohtuullisuus tuomioistuimen tai toimivaltaisen viranomaisen tutkittavaksi. Menettelytavat on jätetty kansallisella tasolla päätettäväksi.

Suomessa kohtuuttomiin sopimusehtoihin voidaan puuttua jo nykyisen oikeustoimilain perusteella. Arviointi tehdään kokonaisharkinnan perusteella ja huomioon voidaan ottaa kaikki direktiivissä esimerkkeinä mainitut seikat. Kohtuuton sopimusehto voidaan jättää huomioon ottamatta, jolloin esimerkiksi viivästyskorko määräytyy korkolain nojalla, tai sen sisältöä voidaan muutoin sovitella. Myös maksun erääntymisaikaa koskevaa ehtoa voidaan sovitella. Yksittäisen sopimuksen ehtojen sovittelusta päättää tuomioistuim.

Elinkeinonharjoittajia koskee lisäksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettu laki (1062/1993). Elinkeinonharjoittajaa voidaan kieltää käyttämästä ehtoa, joka on vastapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon näiden heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Kiellosta ja siihen liittyvästä uhkasakosta päättää markkinatuomioistuim. Markkinatuomioistuimesta annetun lain (41/1978) 6 d §:n mukaan hakemuksen voivat tehdä joko elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys taikka elinkeinonharjoittaja, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu.

Edellä selostettu lainsäädäntö vastaa pääosin direktiivin vaatimuksia. Koska elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettu laki koskee nimensä mukaisesti vain elinkeinonharjoittajia, ehdotetaan sen soveltamisalaa laajennettavaksi koskemaan myös julkisyhteisöjä, kun ne ovat kaupallisen toimen osapuolena.

Yksityishenkilöltä perittävän viivästyskoron sovittelu

Myös kuluttajilta perittävän viivästyskoron tulee olla niin korkea, ettei maksujen laiminlyöminen ole taloudellisesti kannattavaa. Viivästysseuraamuksilla ei kuitenkaan ole vaikutusta velan maksuun, jos velallisen viivästyminen johtuu hänen pitkäaikaisesta maksukyvyttömyydestään. Tällöin viivästyskorot kertyvät vain laskennallisesti, eikä velkojakaan voi perustellusti olettaa saavansa niitä perityiksi.

Korkolain 11 §:n sovittelusäännöksen nojalla on mahdollista alentaa kulutus- ja asun-

tovelkaan liittyviä viivästyskorkoja, jos velallisen viivästys johtuu sellaisista maksuvaikeuksista, joihin velallinen on pääasiallisesti omatta syyttään joutunut. Viivästyskoron sovittelemista koskevia vaatimuksia on esitetty tuomioistuimissa verraten niukasti. Osittain tämä johtuu siitä, että pankit ja muut velkojat ovat vapaaehtoisissa velkojen järjestelyissä alentaneet viivästyskorkoa tai luopuneet siitä kokonaan. Syyt sovitteluvaatimusten vähäisyyteen voivat kuitenkin olla muualla. Korkolain sovitteluedellytykset ovat tiukat, eikä sovittelu ole lainkaan mahdollista kaikissa yksityishenkilöiden veloissa. Velkaongelmat myös passivoivat usein niin, etteivät velalliset velkomusasioita käsiteltäessä välttämättä esitä oikeutettujakaan väitteitä velkojan esittämien vaatimusten torjumiseksi. Oikeudenkäyntikuluriskillä voi myös olla merkitystä siihen, ettei velkojan vaatimuksia riitauteta tuomioistuimessa.

Sovintoedellytykset heikkenevät sen jälkeen, kun velasta on hankittu tuomio, jonka perusteella velkoja voi hakea ulosottoa. Ennen kuin velallinen on esimerkiksi uudelleen työllistynyt ja ulosmittaukseen ryhtytään, viivästyskoron määrä on voinut kasvaa huomattavan suureksi. Korkea viivästyskorko johtaa usein siihen, että palkan ulosmittauksesta saatava määrä ei riitä edes kuukausittain kertyvän viivästyskoron maksuksi. Ulosotosta huolimatta velka ei lyhene vaan päinvastoin kasvaa koko ajan.

Tällöin velallisen ainoana keinona on hakea yksityishenkilön velkajärjestelyä. Eräännyneiden viivästyskorkojen leikkaus on ensisijainen velkajärjestelykeino, joten velkojat poikkeuksetta menettävät viivästyskorkojen osuuden velkajärjestelyn yhteydessä. Suurten viivästyskorkojen ongelma kohdistuukin niihin velallisiin, jotka eivät ole päässeet velkajärjestelyn piiriin. Väliinputoajia ovat muun muassa sellaiset henkilöt, joiden velkojen kokonaismäärä ei ole riittävän suuri velkajärjestelyn aloittamiseksi tai joiden tulotason arvioidaan ajan myötä paranevan. Vaikka velkajärjestelyhakemus on hylätty sen vuoksi, että velallisella katsotaan olevan riittävästi maksukykyä, ei tämä aina merkitse sitä, että velan pääomaa tosiasiaassa kyettäisiin ulosottoimintaan perimään. Ulosottokierteeseen joutuvat myös ne velalliset, jotka eivät ole

kyenneet noudattamaan vahvistettua maksuohjelmaa. Sellaisia velallisia, joiden velkajärjestelyhakemus on hylätty tai joiden maksuohjelma on rauennut, on yli 10 000. Tilastokeskuksen kotitaloustutkimuksen mukaan noin 100 000 kotitaloutta arvioi olevansa taloudellisissa vaikeuksissa. On selvää, että vain osa velkavaikeuksissa olevista on sellaisia, joiden tilannetta voitaisiin olennaisesti helpottaa yksin viivästyskorkojen alentamisella.

Viivästyskoron alentamisella voitaisiin estää velkaongelmien kärjistymistä ja ylivelkaisuuden syntymistä. Velallisen taloudelliseen asemaan nähden liiallisiin velvoitteisiin tulisi voida puuttua ajoissa. Ei ole mielekästä jäädä odottamaan, että viivästyskorkokertymä kasvaa niin suureksi, että velallisen aseman korjaamiseksi joudutaan turvautumaan velkajärjestelyyn. Velvoitteiden sovittelu velallisen maksukykyä vastaaviksi lisää velallisen maksuhalukkuutta, kun hänellä on realistiset mahdollisuudet aikanaan vapautua kokonaan velanmaksusta. Tähän perustuu myös velkojen halukkuus tehdä maksujärjestelyjä.

Ylivelkaantuneilta perittävän viivästyskoron alentamiseksi tarvitaan uusia keinoja. Kaavamaiset ratkaisut ovat kuitenkin ongelmallisia. Jollei viivästyksen syille tai velallisen ja velkojan taloudelliselle tilanteelle anneta merkitystä, vaarana on yleisen maksumoraalin heikentyminen ja velkojen oikeuksien loukkaaminen. Tämänkaltaisilla ratkaisuilla ei myöskään saataisi aikaan niin suurta viivästyskoron alentumista, että se olisi velallisten kannalta riittävä. Hyväksyttävänä ei voitaisi pitää esimerkiksi sitä, että viivästyskoron kertymälle asetettaisiin kiinteä enimmäisraja. Perintäaikaan tai rahamäärään suhteutetun rajan ylittämisen jälkeen velallinen saisi maksutonta laina-aikaa siitä riippumatta, johtuuko viivästys velallisen maksuhaluttomuudesta vai -kyvyttömyydestä. Malli, jossa lyhennykset laskettaisiin ensisijaisesti pääoman eikä nykyiseen tapaan koron suorituksiksi, johtaisi niin ikään automaattiseen viivästyskoron alentumiseen kaikkien velallisten osalta. Tällainen ratkaisu olisi myös laskennallisesti erittäin mutkikas, koska korkoperusta muuttuisi jokaisen suorituksen yhteydessä.

Näiden syiden vuoksi yksittäistapaukselli-

nen sovittelu on edelleen katsottu tarkoituksemukaisimmaksi keinoksi, jolla viivästyskorkoa voidaan alentaa vastaamaan taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen yksityishenkilön maksukykyä. Sovittelun kautta tapahtuva velkojen ehtojen muuttaminen on oikeusjärjestyksemme vakiintunut osa. Korkolain sovittelusäännöksen käyttökelpoisuutta ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi lieventämällä sovitteluedellytyksiä ja laajentamalla säännöksen soveltamisalaa.

Nykyinen sovittelusäännös jakaa maksuvaikeuksissa olevat velalliset varsin karkeasti kahteen ryhmään. Yhtäällä ovat velalliset, joiden vaikeudet johtuvat jostakin erityisestä, heidän vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta ja ennalta arvaamattomasta syystä ja joiden viivästysseuraamuksia voidaan kohtuullistaa. Toisaalla ovat muut velalliset, joiden on maksettava seuraamukset täysimääräisinä. Nykyinen säännös on estänyt viivästyskoron sovittelun esimerkiksi silloin, kun velallisen maksuvaikeudet johtuvat kahden asunnon loukkuun jäämisestä taikka kun velallinen on arvioinut liian optimistisesti tulevat ansaintamahdollisuutensa. Maksuvaikeuksien syyt ovat usein mutkikkaat, eikä velallisen "syylisyyttä" ole aihetta arvioida nykyisen säännöksen tapaan. Esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelyn edellytyksenä ei ole, että velallisen olisi vastaavalla tavalla osoitettava maksukyvyttömyytensä johtuvan vain ulkopuolisista tekijöistä. Velkajärjestelyn tarvetta ei pystytäkään yleensä perustelemaan jollakin tietyllä olosuhdemuutoksella, vaan velkajärjestelyn aloittamisen perusteena ovat yleiset velallisen maksukykyyn liittyvät syyt.

Esityksessä ehdotetaan, että korkolakiin otetaan uusi sovitteluperuste. Viivästyskoron sovittelu olisi mahdollista, jos siihen on painavat perusteet ottaen huomioon viivästyskoron määrä suhteessa velallisen taloudelliseen asemaan. Ratkaisevaa merkitystä ei enää olisi sillä, mistä syystä maksuvaikeudet ovat alunperin johtuneet vaan sillä tosiasiallisella tilanteella, jossa velallinen on sovitteluhetkellä. Sovittelun edellytykset olisivat konkreettisia siten, että ratkaisu perustuisi ennen muuta kertyneen viivästyskoron määrän ja velallisen senhetkisen taloudellisen aseman vertailuun. Kun sovitteluedellytykset perus-

tuvat viivästyskoron määrään, voivat edellytykset täyttyä suoritustuomion antamisen jälkeenkin. Ehdotuksen mukaan tuomion oikeusvoima ei estäisi sovittelua. Näin se, ettei velallinen ole vaatinut sovittelua velkomusasian yhteydessä, ei olisi esteenä sovitteluvaatimuksen myöhemmälle esittämiselle.

Vaikka sovittelua ei ehdotetussa säännöksessä kytkettäisi velkaantumisen syihin yhtä kiinteästi kuin aikaisemmin, ei sovittelu tule kaikkien taloudellisissa vaikeuksissa olevien velallisten osalta kysymykseen. Kohtuullistaminen on aina poikkeuksellinen toimenpide, johon tulee olla säännöksessä tarkoitettujen painavien syyt. Velvoitteiden sovittelua ei myöskään saa käyttää keinottelunluonteisesti niin, että velallinen voisi tällä tavoin laskelmoida saavansa korotonta luottoa. Yleisen maksumoraalin säilyttämiseksi viivästysseuraamusten sovittelun ulkopuolelle on rajattava ne tilanteet, joissa velallisen toiminta velkaa otettaessa tai sitä maksettaessa on kokonaisuutena arvioiden ollut sopimatonta. Sovittelu estyisi, jos maksuvaikeudet johtuvat ilmeisen kevytmielisestä suhtautumisesta velkaantumiseen tai velkojen maksuun. Kun sovittelu aina perustuu kokonaisharkintaan, voidaan sovittelutuloksessa myös muutoin ottaa huomioon velkaantumisen perusteet ja sovittelun vaikutus velkojalle. Käytännössä velallinen joutuu sovittelua vaatiessaan selvittämään myös velkaantumisensa syitä ja sitä, miten velat on tarkoitus maksaa takaisin.

Esityksessä ehdotetaan sovittelusäännöksen soveltamisalaa laajennettavaksi niin, että se koskee kaikkia yksityishenkilöiden velkoja. Erityisen tärkeää on, että sovittelun mahdollisuus avataan myös yksityistakauksiin. Takaajan vastuuta viivästyskoroista voitaisiin sovittaa silloinkin, kun viivästysseuraamukset sisältyvät takaussitoumuksessa tarkoitettuun päävelkaan. Viivästyskorkoa voitaisiin alentaa myös vahingonkorvausvelkojen osalta. Kun sovittelun kokonaisharkinnassa otetaan huomioon myös velkojan asema, merkitystä on luonnollisesti silläkin, onko vahingonkorvauksen saajana toinen yksityishenkilö vai esimerkiksi yritys tai valtion laitos. Samaan tapaan kuin kohtuullistettaessa varsinaisen vahingonkorvauksen määrää huomioon voidaan ottaa myös vahingon aiheuttajan tahallisuuden aste.

Elinkeinonharjoittajien velat jäisivät edelleen sovittelun ulkopuolelle. Sopimusten sitovuudella ja maksusuoritusten oikea-aikaisuudella on elinkeinotoiminnassa keskeinen merkitys. Viivästyskorkojen pitkäaikainen kertyminen ei myöskään aiheuta yrityksille samankaltaista ongelmaa kuin luonnollisille henkilöille, joilta voidaan nykyään periä velkaa ja sen viivästyskorkoa koko eliniän. Yrityksen maksuvaikeudet johtavat näet varsin pian yhtiön purkautumiseen. Konkurssimenettelyn seurauksena yrityksen velat samoin kuin niihin liittyvät viivästyskorkotkin lakkaavat. Elinkeinotoiminnassa syntyneisiin velkoihin liittyvien viivästysseuraamusten sovitteluun ei näiden syiden vuoksi ole tarvetta korkolain mukaisilla perusteilla.

Sovittelusäännöksen rajaaminen on kuitenkin ongelmallista silloin, kun kysymys on elinkeinonharjoittajista, jotka vastaavat henkilökohtaisesti yrityksensä veloista. Yrityksen lopettaminen taikka siihen kohdistuva maksukyvyttömyysmenettely ei vähennä yrittäjälle jäävää velkavastuuta. Henkilökohtaisesti vastuunalaisia ovat yksityiset elinkeinonharjoittajat, jotka harjoittavat toimintaansa toiminimenä perustamatta sitä varten yhtiötä, sekä vastuunalaiset yhtiömiehet avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä. Käytännössä myös muissa pienyrityksissä omistajat ovat antamansa takaus- tai muun vastuusitoumuksen perusteella usein vastuussa yrityksensä veloista.

Niin kauan kuin yritystoimintaa harjoitetaan, on selvää, ettei yritysmuodolla voi olla merkitystä sopimusten täyttämisen kannalta. Maksuviivästysdirektiivissä tehdyt linjaukset eivät myöskään mahdollista sitä, että lakisäätteistä viivästyskorkoa voitaisiin kohtuullistaa kaupallisiin toimiin liittyvissä veloissa. Lakisäätteisestä viivästyskorosta voidaan direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan säätää poikkeuksia vain, jos velallista vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely. Tästä syystä ehdotukseen on ollut välttämätöntä ottaa rajuus, jonka mukaan viivästyskorkoa ei voida korkolaisissa säädetyillä perusteilla kohtuullistaa silloin, kun velka perustuu velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Sen jälkeen kun elinkeinotoiminta on lopetettu, voidaan elinkeinotoimintaan liittyneitä velvoitteita

alentaa yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Pelkkä viivästyskoron sovittelu ei käytännössä olisikaan riittävä keino helpottaa tällaista usein monesta eri velasta koostuvaa maksuvelvollisuutta. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan voidaan kuitenkin sovittella myös lama-aikana syntyneiden yritysvelkojen viivästyskorvoja, joita koskevat velat ovat jääneet yrittäjien itsensä maksettaviksi.

Sovittelun käytännön haittapuolena on, että riittävässä tapauksessa asia joudutaan viemään tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuinkäsittely on kallista, eikä sovittelua koskevaa ratkaisua voida varmuudella ennakoida. Kynnys sovitteluvaatimuksen esittämiseen on korkea, koska oikeudenkäyntikustannukset helposti ylittävät riidan kohteena olevan viivästyskorkokertymän. Kun sovittelua koskevassa asiassa vastakkain ovat velallisen ja velkojan intressit ja tarvittaessa osapuolten on voitava esittää näyttöä väitteidensä tueksi, ei tuomioistuinta voida korvata muulla päätöksentekokeinolla. Kysymys on sellaisesta osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin liittyvästä asiasta, josta tarvittaessa on päästävä tuomioistuimeen. Asiaa ei siten voida siirtää esimerkiksi ulosoton yhteydessä ratkaistavaksi. Merkitystä on myös sillä, että tuomioistuinkäsittelyä varten vähävaraisella velallisella on oikeus saada valtion kustantamaa oikeusapua, jollaista ei myönnetä ulosottoasiaa varten.

Myös velkojan on otettava huomioon oikeudenkäyntikuluriski. Jos velallisen sovitteluvaatimus hyväksytään, velkojan on suoritettava paitsi omat myös velallisen oikeudenkäyntikulut. Kuluriskin merkitystä arvioitaessa on otettava huomioon myös oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännökset, joiden mukaan epäselvissä tilanteissa tuomioistuin voi määrätä, että kummankin osapuolen on maksettava omat oikeudenkäyntikulunsa.

Uudistuksen vaikuttavuus edellyttää, että sovittelua koskeviin asioihin saadaan nopeasti luoduksi yhtenäistä käytäntöä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kuluttajavalituslautakunta ryhtyy käsittelemään yksityishenkilöiden viivästyskorkoa koskevia sovitteluvaatimuksia. Asian käsittely kuluttajavalituslautakunnassa on asianosaisille maksutonta. Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisut eivät sinänsä ole täytäntöönpanokelpoisia. Pankit ja

muut elinkeinonharjoittajat kuitenkin yleensä vapaaehtoisesti noudattavat lautakunnan ratkaisusuosituksia.

Esitykseen liittyy useita siirtymäsäännöksiä, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa eri aikoina syntyneisiin velkoihin liittyviä viivästyskorvoja. Lain voimaantulon jälkeen myös vanhoista veloista suoritettavat viivästyskorot määräytyisivät uusien säännösten mukaisesti, mikä alentaisi huomattavasti luonnollisilta henkilöiltä perittävän viivästyskoron määrää. Näitä siirtymäsäännöksiä tarkastellaan yksityiskohtaisten perustelujen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä sekä sääntämisyjärjestystä koskevissa jaksoissa.

4.4. Velan perintä

Velkojan kannalta velan perinnän tehokkuus on vähintään yhtä tärkeä asia kuin oikeus viivästysseuraamuksiin. Maksuviivästysdirektiivissä tähän puututaan kahdella tavalla. Ensinnäkin tarkoituksena on turvata velkojalle perintämenettelystä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Toiseksi edellytetään, että riidattomat asiat käsitellään joutuisasti.

Maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan velkojalla on oikeus vaatia velalliselta kohtuullinen korvaus perintäkuluista, jotka ovat aiheutuneet velallisen maksuviivästyksestä. Direktiivissä perintäkuluilla tarkoitetaan sekä vapaaehtoisesta perinnästä aiheutuvia kuluja että oikeudenkäyntikuluja.

Suomessa on yleisenä periaatteena voimassa, että sopimusrikkomukseen syyllistyneen on korvattava kaikki toiselle osapuolelle aiheutuneet vahingot, myös velkojalle aiheutuneet perintäkustannukset. Perintäkuluista on nykyään nimenomaiset säännökset saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999). Lain 10 §:n mukaan velallisen on korvattava velkojalle perinnästä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset riippumatta siitä, periikö saatavaa velkoja itse vai toimeksisaaja velkojan lukuun. Kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa saatavan suuruus, suoritettu työmäärä ja perintätehtävän tarkoituksenmukainen suoritustapa. Perintäkuluja koskeva säännös koskee kaikenlaisia saatavia.

Oikeudenkäyntikuluista säädetään oikeu-

denkäymiskaaren 21 luvussa. Pääsääntönä on, että asian hävinnyt osapuoli joutuu suorittamaan kaikki vastapuolensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset kustannukset. Useimmat maksulaiminlyönistä johtuvat velkomusasiat ovat riidattomia ja käsitellään vain kirjallisessa menettelyssä. Tällöin tuomioistuimen on oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n mukaan yksipuolista tuomiota antaessaan viran puolesta arvioitava maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota haastehakemuksen edellyttämään työn määrään, saatavan määrään ja välttämättömiin kuluihin sekä oikeusministeriön antamiin tarkempiin määräyksiin kulujen perusteista. Oikeusministeriön määräyksessä on annettu kulujen ohjeelliset enimmäismäärät saatavan suuruuden ja asian vaativuuden perusteella. Maksuviivästysdirektiivissä on nimenomaisesti todettu, että jäsenvaltiot voivat antaa tämänkaltaisia määräyksiä perintäkulujen enimmäismääristä.

Suomen voimassa oleva lainsäädäntö täyttää siten maksuviivästysdirektiivin vaatimukset perintäkuluista eikä saatavien perinnästä annettua lakia taikka oikeudenkäymiskaaren 21 lukua ole tarpeen muuttaa.

Maksuviivästysdirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että velkoja voi velan määrästä riippumatta saada täytäntöönpanoasiakirjan tavallisesti 90 kalenteripäivän kuluessa siitä, kun velkoja on jättänyt kanteen tai hakemuksen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle. Määräaika koskee vain täysin riidattomia velkomusasioita. Määräaikaan ei lasketa asiakirjojen tiedoksiantoon tarvittavaa aikaa eikä velkojan omasta toiminnasta, kuten puutteellisesta hakemusasiakirjasta, johtuvaa ajankulua. Direktiivi edellyttää, että velkojia on kohdeltava samalla tavalla siitä riippumatta, mihin jäsenvaltioon velkoja on sijoittautunut.

Artikla poikkeaa muista direktiivin säännöksistä siinä, että sen täytäntöönpano ei edellytä kansallista sääntelyä. Jäsenvaltioiden tulisi kuitenkin esimerkiksi riittäväillä resursseilla ja menettelytavoilla pyrkiä siihen, että viranomaiset yleensä kykenevät käsittelemään velkomusasiat kolmen kuukauden ajassa, jollei kyseisessä asiassa ole erityisiä käsitelyä hidastavia seikkoja.

Suomessa täytäntöönpanoperuste voidaan hankkia vain tuomioistuinmenettelyssä. Riidattomien asioiden käsittely Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna erittäin nopeaa. Vuonna 2000 keskimääräinen käsittelyaika koko maassa oli noin kaksi kuukautta, ja 90 %:ssa käsittelyaika jäi alle kolmen kuukauden. Käsittelyaika alkaa kulua heti haastehakemuksen jättämisestä ja se päättyy, kun asiassa annetaan yksipuolinen tuomio. Tilastojen mukaan käsittelyajat ovat yleensä vähän pitempiä suuremmissa kaupungeissa. Helsingissä keskimääräinen käsittelyaika oli yli kolme ja puoli kuukautta. Helsingissä keskimääräistä käsittelyaikaa pidentävät ennen kaikkea ne tapaukset, joissa vastapuolen tavoittaminen on hankalaa ja joissa asiakirjojen tiedoksiantoon ja täydentämiseen kuluu sen vuoksi paljon aikaa. Näihin toimiin kuluva aikaa ei direktiivin mukaan edes oteta huomioon määräaikaan laskettaessa. Kysymys ei myöskään ole sellaisesta viranomaistoinnin hitaudesta, johon voitaisiin vaikuttaa lain säännöksin tai tuomioistuinten lisäresurssein.

Velkojan kansallisuus tai sijoittautumispaikka ei Suomessa vaikuta velkomusasian käsittelyyn. Myös velkojan asiamiehenä voi toimia muu kuin Suomessa asuva henkilö.

Direktiivin 5 artiklan täytäntöönpano ei näistä syistä edellytä erityisiä toimenpiteitä Suomessa.

4.5. Omistuksenpidätysehto

Omistuksenpidätysehdon tarkoituksena on turvata myyjän kauppahintasaatava. Omistuksenpidätysehto on vanhastaan tunnettu järjestely koko EU:n alueella, mutta yksityiskohdissaan kansalliset säännöt poikkeavat toisistaan. Maksuviivästysdirektiivin 4 artiklaan on otettu omistuksenpidätystä koskeva säännös. Sen tarkoituksena on turvata omistuksenpidätysehdon syrjimätön käyttö kaikkialla yhteisössä.

Jäsenvaltioiden on direktiivin mukaan huolehdittava siitä, että myyjällä säilyy omistusoikeus tavaroihin, kunnes ne on kokonaan maksettu, jos myyjä ja ostaja ovat nimenomaisesti sopineet omistuksenpidätyslausekkeesta ennen tavaroiden toimittamista. Tämän säännöksen tarkoituksena on, että jäsen-

valtiot eivät saa asettaa sopimuksentekotavalle tai ehdon muotoilulle vaatimuksia, jotka tekisivät myyjän ja ostajan välisen sopimuksen pätemättömäksi. Lisäksi direktiivissä todetaan, että jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa säännöksiä, jotka koskevat velallisen jo suorittamia käteismaksueriä.

Direktiivin jäsenvaltioille asettamat velvoitteet ovat tältä osin verraten suppeat. Direktiivin säännöstä ei ole tulkittava laajentavasti niin, että se sääntelisi kaikkia omistuksenpidätysehtoon vaikuttavia oikeudellisia seikkoja. Direktiivi ei esimerkiksi lainkaan sääntele omistuksenpidätysehdon vaikutuksia kolmansien henkilöihin. Kansallisin säännöksiin voidaan siten edelleen määrätä siitä, millä edellytyksillä suojataan tavaran uutta ostajaa, joka ei ole tiennyt omistuksenpidätysehdosta.

Suomessa, kuten useassa muussakin EU:n jäsenvaltiossa, omistuksenpidätyksestä koskevat säännöt perustuvat oikeuskäytännössä kehittyneeseen tapaoikeuteen. Nimenomaisia säännöksiä omistuksenpidätysehdosta on vain osamaksukauppaan liittyvästä omistuksenpidätyksestä, josta säädetään osamaksukaupasta annetussa laissa (91/1966) sekä kiinteistön kauppaan liittyen maakaareissa (540/1995). Vakiintuneesti on kuitenkin katsottu, että osapuolet voivat muutoinkin sopia omistuksenpidätysehdon käytöstä ennen tavaran luovutusta ja että sopimus sitoo myös ostajan velkoja. Omistuksenpidätysehdon pätevyys ei edellytä tietyn muodon taikka sannon käyttämistä. Eri asia on se, että omistuksenpidätyksen sitovuudelle asetetaan muita ehtoja, jotka voivat liittyä myydyin tavaran käyttötarkoitukseen ja siihen, että tavara on myös myöhemmin erotettavissa ostajan muusta omaisuudesta.

Suomen voimassa oleva oikeus vastaa direktiivin omistuksenpidätysehtoa koskevaa säännöstä. Myös ulkomailla tehty sopimus omistuksenpidätyksestä otetaan muiden edellytysten täyttyessä huomioon, mikäli omistuksenpidätysehtoon vedotaan Suomessa. Direktiivin täytäntöönpano ei tältä osin edellytä lainmuutoksia.

4.6. Verolainsäädännössä olevat viivästyskorkosäännökset

Kolmessa verolaissa viitataan korkolain

3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ministeriön nykyisin vahvistamaan viitekorkoon. Ensinnäkin verotuksessa määrätään omaaloitteisesti suoritettavan veron maksamatta jättämisen ja suorituksen viivästymisen vuoksi sekä jälkiverotuksen yhteydessä veronlisäystä, joka on määrätään vuosittain vahvistettava viivästyskorkon viitekorko lisätynä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Samalla tavoin määräytyy myös maksuunpanulle ja maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle määrättävä viivekorko. Näistä viivästysseuraamuksista on säädetty veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain (1556/1995) 2 ja 4 §:ssä.

Verotuksessa suoritetaan eräissä tilanteissa tilisuhteiden tapaan korkoa, vaikkei kysymys ole veron maksun viivästymisestä. Yhteisön tuloverotuksen yhteydessä verovelvolliselle määrätään maksettavaa yhteisökorkoa, jos yhteisölle määrätty vero on sen suorituksiksi luettavia ennakoita suurempi. Yhteisölle suoritetaan palautettavaa yhteisökorkoa, jos tilanne on päinvastainen. Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 40 §:n mukaan maksettava yhteisökorko on Suomen Pankin vahvistama viitekorko lisätynä kahdella prosenttiyksiköllä ja palautettava yhteisökorko on viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä. Muulta verovelvolliselta kuin yhteisöltä kannetaan tulo- ja varallisuusverotuksessa vastaavassa tilanteessa jäännösveron korkoa tai ennakonpalautukselle suoritetaan palautuskorkoa. Nämä korot ovat lain 43 §:n mukaan viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä. Veronsaajille tapahtuvien verontilitysten yhteydessä käytetään korkokantana verontilityslain (532/1998) mukaan Suomen Pankin vuosittain vahvistamaa viitekorkoa.

Ehdotetun korkolain muutoksen myötä viitekorko muuttuisi kahdesti vuodessa eli tammikuun ja heinäkuun alusta ja tieto korosta saataisiin soveltamiskauden alussa, kun nykyisin viitekorosta päätetään kerran vuodessa asianomaista kalenterivuotta edeltävän joulukuun alussa. Koron uusi määräytymistapa aiheuttaisi verotustyössä edellä mainittujen viitekorkoon sidottujen erien osalta suuria teknisiä ongelmia. Esimerkiksi veroehdotusmenettelyssä olevien verovelvollisten veroliput tulostetaan jo keväällä, jolloin on ol-

tava tieto huhtikuun 1 päivän ja marraskuun lopun väliselle ajalle laskettavan palautuskoron tai joulukuuhun laskettavan viivästyskoron määrästä. Jos korko muuttuu heinäkuun 1 päivänä, ei verolippuun saada oikeaa korkoa.

Yhteisöjen verotus valmistuu kuukausittain tilikauden päättymisajan perusteella. Jos yhteisön verotus valmistuu 31 päivänä joulukuuta, maksettavan yhteisökoron palautuskorko lasketaan 25 päivään tammikuuta asti ja palautettava yhteisökorko 31 päivään tammikuuta asti. Veroliput on lähetettävä ennen verotuksen päättymistä. Tällöin ei olisi tiedossa, minkä suuruiseksi viitekorko vahvistetaan tammikuun alussa. Muutosverotuksessa veron eräpäivä on viiden viikon kuluttua veron määräämisestä. Eräpäivänä voimassa oleva viitekorko on siten tiedettävä jo yli viisi viikkoa aikaisemmin. Nykyisin pidättäydytään muutosverotusten toimittamisesta marraskuun loppupuolen ja viitekoron vahvistamisen välisenä aikana. Keskeytymätön muutosverotus edellyttää, että viitekorko tiedetään noin puolitoista kuukautta ennen kalenterivuoden päättymistä.

Maksuviivästysdirektiivi ei koske julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvista veloista perittäviä viivästysseuraamuksia, joten verotuksen viivästyskoron peruste voisi olla korkolaista poikkeava. Ei ole kuitenkaan syytä vahvistaa ehdotetun korkolain 12 §:n mukaisen koron rinnalle verotusta varten erillistä viitekorkoa. Luontevinta on teknisten ongelmien välttämiseksi, että kunkin kalenterivuoden osalta verotuksessa viitekorkona pidetään edeltävän vuoden jälkipuoliskolla voimassa ollutta viitekorkoa. Esimerkiksi vuodelle 2003 käytettäisiin viitekorkoa, jonka Suomen Pankki ilmoittaa viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002 seuraavaksi kuudeksi kuukaudeksi voimassa olevaksi viitekoroksi. Verotuksen viitekorko poikkeaisi näin jonkin verran korkolain piiriin kuuluvissa velkasuhteissa samalta ajalta sovellettavasta viitekorosta, mutta käytännössä ero olisi yleensä pieni. Markkinakorkojen kulloisestakin kehityksestä riippuisi se, olisiko verotuksessa sovellettu viitekorko sama vai hieman pienempi tai suurempi kuin yleinen viitekorko. Ero tasoittuisi pitkällä aikavälillä, ja sen vaikutus olisi veronmaksajien ja veronsaajan kannalta

neutraali.

4.7. Muussa lainsäädännössä olevat viivästyskorkosäännökset

Vaikka korkolakia ei sovelleta julkisoikeudellisesta perusteesta johtuviin tai eräisiin sosiaalivakuutuksiin liittyviin velkoihin, on myös näihin liittyvä viivästyskorko tai palautettavalle etuudelle maksettava korko nykyisin yleensä samansuuruinen kuin korkolain mukainen viivästyskorko. Useissa erityissäännöksissä viitataan suoraan korkolain 4 §:n 3 momenttiin. Ehdotuksen mukaan lakisäätteistä viivästyskorkoa koskeva säännös siirtyy 4 §:n 1 momenttiin.

Yksin laintasoisissa säädöksissä on noin sata viittausta korkolain 4 §:n 3 momenttiin. Näin suuren pykälämäärän muuttaminen vain teknisen oikaisun tekemiseksi ei ole tarkoituksenmukaista. Virheellinen viittaus ei aiheuttaisi soveltamisongelmia, koska viitattavassa pykälässä ei enää ole 3 momenttia ja koska 1 momentin mukainen lakisäätäinen viivästyskorko olisi ainoa korkolain tuntema viivästyskorko. Kyseisiä erityislakeja lisäksi soveltavat vain viranomaiset. Riittävänä on pidetty sitä, että asiasta säädetään korkolain siirtymäsäännöksessä.

Kun kiinteästä 16 %:n viivästyskorosta luovuttiin vuonna 1995, myös muualla lainsäädännössä olevia viivästyskorkosäännökset pyrittiin muuttamaan vastaavalla tavalla. Opintotukilaissa (65/1994) on kuitenkin edelleen säännös, jonka mukaan lainansaajan on maksettava valtiolle enintään 16 %:n korkoa sille summalle, jonka valtio on takauksensa perusteella maksanut opintolainan alunperin myöntäneelle luottolaitokselle. Tämä säännös ehdotetaan muutettavaksi niin, että myös valtion takautumissaatavalle on maksettava enintään korkolain mukaista lakisäätteistä viivästyskorkoa.

5. Esityksen vaikutukset

5.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset elinkeinotoimintaan ja yksityisten velallisten asemaan

Viivästyskoron tarkoituksena on korvata

velkojalle maksun laiminlyönnistä aiheutuvat vahingot. Laajemmin sääntelyllä pyritään turvaamaan maksujen oikea-aikaisuus, joka on luotonannon ja elinkeinotoiminnan keskeinen toimintaedellytys. Maksuviivästysdirektiiviä valmisteltaessa komissio on esittänyt selvityksiä, joiden mukaan kolmasosa eurooppalaisista yrityksistä pitää maksuviivästyksiä vakavana ongelmana tai liiketoiminnan jatkuvuutta uhkaavana tekijänä. Joka neljännen selvitystilän on arvioitu johtuneen maksuviivästyksistä.

Nämä arviot ovat kuitenkin vain suuntaa-antavia. Suomalaisessa yrityskulttuurissa maksuaikoihin ei suhtauduta piittaamattomasti. Niin yritysten kuin yksityishenkilöidenkin maksuviivästyksistä johtuvat yleensä maksuvaikeuksista eikä maksuhaluttomuudesta tai siitä, että näin yritettäisiin saada taloudellista etua. Maksuviivästyksistä johtuvat välittömässä yhteydessä yleisiin taloudellisiin suhdanteisiin. Pankeissa oli järjestämättömiä, vähintään kolme kuukautta viivästyneitä saatavia vuoden 2000 lopussa alle 10 % pahimpien lamavuosien määrästä. Myös luottosuhteiden yleistymisen vaikuttaa maksuviivästyksen määrään. Perinteisten pankkiluottojen ohella kotitalouksilla on yhä kasvava määrä erilaisia kulutusluottoja ja palvelusopimuksia, joista aiheutuvat maksut suoritetaan vasta jälkikäteen.

Korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua lakisääteisen viivästyskoron tasoa pidetään oikeana, eikä sitä ole tarkoitettu muuttamaan. Lakisääteinen viivästyskorko määräytyisi nykyiseen tapaan markkinaperusteisen viivästyskoron ja sen päälle laskettavan seitsemän prosenttiyksikön marginaalin mukaan. Maksuviivästyksistä johtuen viivästyskoron suuruus riippuu siten Euroopan alueen yleisen korkotason tulevasta kehityksestä. Tämä ei kuitenkaan muuta nykytilaa, koska myös nykyisen viivästyskoron perustana oleva euriborkorko on suurimpien euroalueella toimivien pankkien varainhankintakorko. EKP:n ohjauksikorko ja euriborkorko ovat olleet taloltaan varsin lähellä toisiaan.

On kuitenkin mahdollista, että viivästyskorot tulevat jatkossa muuttamaan tiheämmin ja voimakkaammin kuin mitä tapahtuisi voimassa olevan viivästyskoron laskentatavan perus-

teella. Tämä johtuu siitä, että direktiivin mukainen viivästyskorko määräytyy eteenpäin aina puolivuotiskauden viimeisen huutokauppakoron mukaan. Jos markkinakoroissa tapahtuu lyhytaikainen muutos juuri koronmääräytymisen ajankohtana, se heijastuu koko seuraavan puolivuotiskauden viivästyskorkoihin.

Esityksen mukaan lakisääteinen viivästyskorko olisi sama kaikissa velkasuhteissa. Viivästyskorko ei enää lain nojalla määräytyisi kunkin luoton omien luottoaikaisten korkoehtojen perusteella, kuten nykyisessä korkolain 4 §:n 1 momentissa edellytetään. Tämän muutosehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat kulutusluottoihin ja asuntovelkoihin, joiden osalta korkolain säännökset ovat pakottavia. Yritysrahoituksessa, jossa korkolain säännöksistä saadaan sopimuksin poiketa, kyseistä säännöstä ei ole käytännössä noudatettu.

Kuluttajilta ja asuntovelallisilta perittävän viivästyskoron enimmäismäärä olisi aina lakisääteinen viivästyskorko. Kyseisen muutoksen vaikutusten arviointi edellyttää tietoa siitä, minkälaisin korkoehdoin luottoa myönnetään yksityishenkilöille.

Suomen Pankilla on kattavat tilastot talletuspankkien myöntämistä luotoista ja niiden keskimääräisestä korkotasosta eri luottotyypeissä. Tilastoaineistoa ei sitä vastoin ole saatavissa muiden tahojen myöntämistä kulutusluotoista. Suomen Pankin tilastosta voi syntyä virheellinen kuva kulutusluottojen todellisesta korkotasosta, koska pankit nykyään myöntävät omista taseistaan lähinnä vain suuria yksittäislouottoja. Varsinaiset kulutusluotot ohjautuvat erilaisiin tililuottojärjestelyihin, joissa korkotaso on huomattavasti pankkilouottoja korkeampi. Oletettavaa on, että näissä kulutusluotoissa maksuviivästyksistä johtuvat luottokantaan nähden tavallisempia kuin pankkilouotoissa, joissa luottoriskiä pyritään minimoimaan tiukoilla asiakkaaseen ja vakuuksiin liittyvillä edellytyksillä.

Vuoden 2000 lopussa pankkien kotitalouksille myöntämien asuntoluottojen kokonaismäärä oli 144 miljardia markkaa ja muiden kulutusluottojen määrä 18 miljardia markkaa. Asuntoluottojen keskikorko oli 6,48 % ja kulutusluottojen 7,36 %. Voimassa olevan korkolain 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko on näillä luvuilla laskettuna asunto-

luottojen osalta keskimäärin 10,48 % ja kulutusluottojen osalta 11,36 %. Verrattaessa näitä lukuja ehdotuksen mukaiseen lakisääteeseen viivästyskorkoon voidaan todeta esityksen korottavan keskimääräistä asuntoluotoissa perittävää viivästyskorkoa noin 1,5 prosenttiyksiköllä ja kulutusluotoissa noin puolella prosenttiyksiköllä. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta edes pankkien myöntämiin luottoihin liittyvistä todellisista viivästyskoroista. Luottojen hinnoittelussa olennaisin tekijä on luottoriski. Jos pankit ovat arvioineet oikein luottoriskinsä, maksuviivästysten voi olettaa kohdistuvan etupäässä niihin velallisiin, jotka maksavat muita velallisia korkeampaa luottoaikaista korkoa ja joilta siten peritään myös keskimääräistä korkeampaa viivästyskorkoa. Ulosotosta saadut tilastotiedot tukevat tätä käsitystä. Vuonna 2000 vireille tulleissa ulosottohakemuksissa ei ole juuri lainkaan sellaisia velkoja, joissa viivästyskorko määräytyisi luottokoron mukaan ja joissa viivästyskoron taso samalla alittaisi lakisääteisen viivästyskoron tason.

Näillä perusteilla voidaan olettaa, ettei ehdotus merkittävästi korota kuluttajilta perittäviä viivästyskorkoja edes pankkiluotoissa. Suurempi rahamääräinen vaikutus voikin olla sillä, että ehdotus alentaa korkeakorkoisista luotoista perittävää viivästyskorkoa. Koska viivästyskorko ei ehdotuksen mukaan voisi olla pienempi kuin luottoaikainen korko, ehdotuksella ei ole vaikutusta kaikkein korkeakorkoisimmista luotoista perittäviin viivästyskorkoihin.

Viivästyskorko menettää ennaltaestävän ja myös vahingon korvaavan vaikutuksensa, jos velallinen ei maksuvaikeuksiensa vuoksi kykene suorittamaan velkaa. Ehdotuksen mukaan yksityishenkilön velan viivästyskorkoa voidaan sovittella, jos viivästysseuraamukset ovat kasvattaneet velkamäärän velallisen taloudellisiin oloihin nähden kohtuuttoman suureksi. Koska velkojan maksunsaanti on tällöin varsin epävarmaa, olisi velkojille aiheutuva todellinen taloudellinen menetys yleensä vähäinen. Velkojista yli 90 % on yksityisoikeudellisia yhteisöjä.

Lievemmissä velkaongelmissa sovittelu voisi toimia yksityishenkilön velkajärjestelyn asemesta keinona, jolla velallisen vastuut sopeutetaan vastaamaan hänen maksukykyään.

Viivästyskoron sovittelu on kevyempi ja halvempi menettely kuin velkajärjestely.

Verosäännösten taloudelliset vaikutukset

Verosäännösten muutokset perustuvat verotusteknisiin syihin, ja ne on tarkoitettu taloudellisesti neutraaleiksi. Ehdotetun laskentaperusteen mukainen viitekorko poikkeaisi jaksossa 4.6. esitetyistä syistä jonkin verran nykyisestä viitekorosta. Korkojen ei voida kuitenkaan päätellä johtavan pitkällä aikavälillä eri suuruiseen korkotuottoon. Myöskään verotuksen perusteena olevan viitekoron ja samalta ajalta korkolain mukaan sovellettavan viitekoron erolla ei voida katsoa olevan pitkällä aikavälillä taloudellista vaikutusta. Verosäännösten muutoksilla ei siten voida arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia.

Siirtymäsäännösten taloudelliset vaikutukset

Kuten jaksossa 1.4. todetaan, korkolain aikaisemmilla muutoksilla ei ole ollut taannehtivia vaikutuksia. Vuonna 1995 toteutettu viivästyskoron alennus ei näin ollen vaikuttanut niihin velkoihin, jotka olivat jo ehtineet erääntyä tai joita koskevat luottosopimukset oli tehty ennen lain voimaantuloa. Voimaantulosääntely on johtanut siihen, että lainmuutoksella tavoitellut vaikutukset ovat viivästyneet huomattavasti. Valtaosalla ulosottopeirinnässä olevista veloista on edelleen selvästi lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampi viivästyskorko. Lama-aikana velkaantuneilta yksityishenkilöiltä peritään viivästyskorkoa, joka on 5—7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin nykyinen lakisääteinen viivästyskorko.

Viivästyskorkojakaumaa on selvitetty vuonna 2000 vireille tulleista ulosottohakemuksista. Vähintään 16 %:n viivästyskorkoa perittiin 37,1 %:ssa luonnollisiin henkilöihin kohdistuvista velka-asioista. Kun tarkastellaan perittävänä olevia rahamääriä, vähintään 16 %:n korkoa perittiin peräti 74,4 %:ssa veloista. Tavallisimmat viivästyskoron korkokannat olivat 16 %, jonka osuus perittävänä olevasta rahamäärästä oli 48,8 %, ja 18 %, jonka osuus oli 19,0 %. Luonnollisten henkilöiden ulosotossa oleva velkamäärä oli kaikkiaan 6,9 miljardia markkaa, josta vähintään 16 %:n korkoa vaadittiin 5,1 miljardin mar-

kan osalta.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan uusia viivästyskorkosäännöksiä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen kertyviin viivästyskorkoihin siitä riippumatta, milloin saatavan oikeusperuste on syntynyt. Tämä merkitsee sitä, että lain voimaantulon jälkeen kuluttajasaatavista ja asuntoluotoista olisi maksettava enintään korkolain uuden 4 §:n 1 momentin mukaista lakisääteistä viivästyskorkoa silloinkin, kun kyseinen velka olisi jo aikaisemmin erääntynyt ja perinnässä. Takautuvan säännöksen johdosta viivästyskorko laskee yli sadalta tuhannelta yksityishenkilöltä.

Laskennallisesti viivästyskorkon alentaminen tuottaisi vuositasolla suuren, jopa satojen miljoonien markkojen muutoksen viivästyskorkokertymään. Todellinen vaikutus velkojille on kuitenkin olennaisesti pienempi, kun perintätulos otetaan huomioon. Selvitysten mukaan yksityisoikeudellisten saatavien ulosotossa saadaan perityksi keskimäärin noin 12—14 % perittäväksi tulleista saatavista. Perintätulos heikkenee olennaisesti, kun tuomion antamisesta on kulunut yli kaksi vuotta. Siirtymäsäännöksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tämä on erittäin merkityksellinen seikka, koska juuri vanhoissa veloissa peritään 16—18 %:n viivästyskorkoa. Tilastojen mukaan velkojat eivät keskimäärin saa perityksi edes viivästyskorkojen määrää.

Yksityisoikeudellisten saatavien perintä ulosotossa koskee valtaosaltaan elinkeinonharjoittajien saatavia luonnollisilta henkilöiltä. Velallisista 95 % on luonnollisia henkilöitä ja velkojista 91 % on yksityisiä yrityksiä. Luonnollisia henkilöitä velkojista on 4,8 %, mutta korkeakorkoisissa veloissa heidän osuutensa on varsin pieni.

Siirtymäsäännökset edellyttävät huomattavia muutoksia pankkien, perintätoimistojen ja ulosottoviranomaisten tietojärjestelmiin. Myös ennen lain voimaantuloa myönnettyihin luottoihin on liitettävä laskentaohjelma, joka määrittää uuden enimmäiskoron. Ohjelmissa on kuitenkin tämäntyyppinen osa on jo olemassa, koska voimassa olevan korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan kulutusluoton enimmäiskorko on sidottu toissijaisesti myös yleiseen viitekorkoon. Lisäksi on huolehdittava siitä, että uutta viivästyskorkoperustetta noudatetaan kaikissa kulutusluotoissa eli

myös ennen 1995 otetuissa pankkiluotoissa.

Suomen Pankkiyhdistyksestä saadun arvioiden mukaan muutosten toteuttaminen aiheuttaisi kussakin pankkiryhmässä noin yhden henkilötyövuoden lisätyön. Kustannuksia aiheutuisi myös muille luotonantajille, kuten vakuutusyhtiöille ja perintätoimistoille. Ulosoton tietojärjestelmään tehtävät muutokset eivät saadun tiedon mukaan aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia. Uudistuksen edellyttämässä tietojärjestelmän muutoksessa voidaan hyödyntää olemassa olevaa korkojen vertailuohjelmaa.

5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset julkishallinnossa

Sovitteluedellytysten laajentaminen voi jonkin verran lisätä riita-asioita tuomioistuimissa. Velkomuskanteen yhteydessäkin esitetty sovitteluvaatimus merkitsee lisätyötä ja -kustannuksia, koska kansliahenkilökunta ei voi ratkaista riitautettua asiaa. Sovittelukanteita voi tulla käsiteltäviksi myös suorituksien antamisen jälkeen. Tulevaan sovitteluvaatimusten määrään vaikuttaa olennaisesti se, kuinka usein viivästyskorkon kohtuullistamisesta päästään sovintoon velkojen kanssa. Käytännössä useat luottolaitokset ovat jo nykyään tehneet vastaavankaltaisia vapaaehtoisia järjestelyjä. Kunnan talous- ja velkaneuvonnalle sovitteluvaatimusten väljentäminen ei niinkään merkitse uutta tehtävää tai asiakaskuntaa, vaan uutta ratkaisuvaihtoehtoa.

Sovitteluvaatimusten määrää arvioitaessa on otettava huomioon, että viivästyskorkon sovitteluvaatimuksia esitetään nykyään erittäin vähän. Yleensäkin lainsäädännössä oleviin sovittelusäännöksiin ei tuomioistuinikäytännössä vedota kovin herkästi. Sovittelusäännöksiin usein liitetty uhkakuva epävarmuuden ja riitojen lisääntymisestä ei siten ole toteutunut. Lain ensimmäisinä voimassaolovuosina tuomioistuimiin voi kuitenkin tulla satoja sovittelua koskevia kanteita.

Sovitteluvaatimuksia voidaan esittää tilanteissa, jossa velallinen on maksukyvytön tai on viivästyskorkojen kertyessä vaarassa joutua maksukyvyttömäksi. Koska sovitteluratkaisut vähentävät tuomioistuinten käsiteltäviksi muutoin tulevien yksityishenkilön vel-

kajärjestelyasioiden määrää, tuomioistuinten kokonaistyömäärä ei kasva koko sovitteluasioiden käsittelystä aiheutuvalla lisätyöllä.

Tuomioistuinkäsittelyyn liittyvä oikeudenkäyntikuluriski on yksi keskeinen syy siihen, etteivät velalliset esitä vaatimuksia, joiden menestyminen on epävarmaa. Esityksessä ehdotetaanakin kuluttajavalituslautakunnan toimialan laajentamista niin, että yksityishenkilö voisi saattaa viivästyskoron sovittelua koskevan riita-asian maksutta lautakunnan käsiteltäväksi. Koska kuluttajasuhteisiin liittyvät riita-asiat voidaan myös viivästyskoron sovittelun osalta jo nykyään saattaa kuluttajavalituslautakuntaan, ei tehtävän laajentamisella sinänsä pitäisi olla merkittävää vaikutusta lautakunnan työmäärään. Nimenomainen sääntely ja siitä tiedottaminen voivat kuitenkin huomattavasti lisätä lautakunnalle tulevia sovitteluvaatimuksia.

Lisäresurssien tarpeen määrä selviää vasta, kun sovitteluvaatimusten aiheuttamasta työmäärästä saadaan kokemusta. Mahdollisista lisäresursseista ei ole tarkoituksenmukaista päättää tässä vaiheessa myöskään sen vuoksi, että kuluttajavalituslautakunnan toimiala, menettelytavat ja resurssitarve ovat parhailaan laajemman selvityksen kohteena kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa työryhmässä.

Siirtymäsäännökset on laadittu niin, että viivästyskorossa tapahtuvat muutokset voidaan yleensä toteuttaa ulosoton tietojärjestelmän avulla. Vuoden pituisena siirtymäkautena ulosottoviranomaiset joutuisivat kuitenkin jonkin verran tekemään myös viivästyskoron määrää koskevia erillisiä päätöksiä.

6. Asian valmistelu

Ehdotus on laadittu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelun aikana on pidetty

kaksi kuulemistilaisuutta, joihin on eri viranomaistahojen ohella osallistunut sekä luottolaitoksia ja muuta elinkeinoelämää että kuluttajia, velkaneuvontaa ja asianajajia edustavien järjestöjen edustajia.

Ehdotuksesta järjestettiin lausuntokierros, jossa yhteensä 38 eri viranomaista ja järjestöä antoi lausunnon. Lausunnoista on oikeusministeriössä laadittu tiivistelmä.

Lausunnonantajat pitivät ehdotusta yleisesti oikeansuuntaisena ja perusteltuna. Kaikki lausunnonantajat kannattivat ehdotuksia, joilla maksuviivästysdirektiivi pantaisiin täytäntöön tai joilla yksinkertaistettaisiin lakisääteisen viivästyskoron määräytymisperusteita.

Eräissä lausunnoissa kuitenkin arvosteltiin sovittelusäännösten laajentamista ja siirtymäsäännöksiä, joiden mukaan uusia säännöksiä sovellettaisiin myös aikaisemmin syntyneisiin velkoihin. Tietoteknisten vaikeuksien vuoksi muun muassa Suomen Pankkiyhdistys katsoi, ettei muutoksia ole mahdollista toteuttaa suunnitellussa aikataulussa. Enemmistö lausunnonantajista kuitenkin piti myös näitä ehdotuksia tarpeellisina keinoina puuttua nykytasoon nähden erittäin korkeisiin viivästyskorkoihin ja niistä seuranneisiin velkaongelmiin.

Kriittisesti ehdotuksiin suhtautuvat lausunnonantajat esittivät myös, että oikeusministeriössä on vireillä useita hankkeita ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi ja ettei näiden hankkeiden yhteisvaikutuksia ole selvitetty.

Esitys perustuu työryhmän ehdotukseen ja siinä valittuihin sääntelykeinoihin. Lausuntojen johdosta ehdotukseen on kuitenkin tehty useita tarkistuksia.

Verolainsäädäntöön liittyvät tarkistukset on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön, valtiovarainministeriön ja verohallituksen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Korkolaki

2 §. *Tahdonvaltaisuus*. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi ilman, että sen sisältöä on tarkoitus muuttaa. Momentissa säädetään siitä, miltä osin korkolain säännökset ovat pakottavia. Vaikka korkolaki on muutoin tahdonvaltainen, viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat 2 momentissa mainituissa veloissa pakottavia velallisen eduksi. Velalliselta ei saa periä laissa säädettyä korkeampaa viivästyskorkoa, kun kysymys on kulutushyödykkeen hankintaan taikka asunnon ostamiseen tai vuokraamiseen liittyvästä velasta.

Kun korkolaki vuonna 1982 säädettiin, lain pakottavuuden alaa rajattaessa otettiin huomioon kuluttajansuojalain soveltamisala. Kuluttajansuojalaki koski tuolloin ennen kaikkea kulutustavaroiden hankintaa. Kulutushyödykkeinä ei pidetty luottoja eikä myöskään asuntoja. Asunnon hankintaan liittyvien maksuviivästysten osalta korkolakiin otettiin nimenomainen säännös, jonka mukaan viivästyskorkosäännökset ovat pakottavia, kun velka koskee yksityishenkilön asunnon kauppahintaa ja vuokria. Sitä vastoin pankkiluotot jätettiin kokonaan pakottavan sääntelyn ulkopuolelle. Korkolain 2 §:n 3 momentissa olleen säännöksen mukaan pakottavuus ei koskenut pankkiluottoja silloinkaan, kun luotto liittyi kulutushyödykkeen tai asunnon hankintaan.

Kulutuluottoja koskevat säännökset lisättiin kuluttajansuojalakiin vuonna 1986. Kulutusluotolla tarkoitettiin tuolloinkin vain niin sanottuja hyödykesidonnaisia luottoja, kuten myyjän myöntämää maksuaikaa osamaksukaupassa tai muussa luottokaupassa. Yksityishenkilöiden pankeista ja muista luottolaitoksista ottamat asunto-, opinto- ja tililuotot tulivat kulutusluotto-käsitteen ja sitä koskevan sääntelyn piiriin vasta vuonna 1993. Kulutusluottoja ovat nykyään kaikki luotot, jotka elinkeinonharjoittaja on myöntänyt kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muu-

na taloudellisena järjestelyinä.

Korkolakia muuttaessa vuonna 1995 lain pakottavuutta koskevat säännökset ulotettiin koskemaan myös pankkiluottoja. Tämä toteutettiin kumoamalla edellä mainittu 2 §:n 3 momentti. Sen sijaan 2 momentin sanamuotoa ei muutettu. Säännöksen sisällön katsottiin muuttuneen vastaamaan kuluttajansuojalain soveltamisalassa tapahtuneita muutoksia. Pakottavuus määritellään siten lakitekstissä edelleen sen mukaan, liittyykö velallisen sitoumus sopimukseen, jonka perusteella hän "elinkeinonharjoittajalta hankkii muita hyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvetta varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi". Tämä sanonta ei kuvaa luotonottoa, joka tosiasiaa on kyseisen säännöksen ydin. Momenttia ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että siitä käy selvästi ilmi säännöksen soveltuminen sekä kulutusluottoihin että muihin kulutushyödykkeen hankintaan liittyviin velkoihin. Pakottavuuden piirissä olisivat siten kaikki elinkeinonharjoittajan saatavat kuluttajalta eli niin sanottu kuluttajasaatavat.

Ehdotuksen mukaan viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat entiseen tapaan pakottavia silloin, kun velka perustuu asunnon hankintaan tai vuokraamiseen. Laki suojaa yksityistä asunnonhankkijaa siitä riippumatta, onko velkojana elinkeinonharjoittaja vai yksityishenkilö.

Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutosta.

3 §. *Velasta maksettava korko*. Luottoajalta maksettavasta korosta saadaan vapaasti sopia. Jollei koronmaksusta ole sovittu, velallisella ei 1 momentin mukaan ole velvollisuutta maksaa korkoa ennen velan erääntymistä.

Jos luottoajalta on sovittu maksettavaksi korkoa, mutta koron määrä on jäänyt sopimatta, korkokanta määräytyy 2 momentin mukaan. Tällä tavoin puutteelliset sopimukset ovat harvinaisia. Momentissa tarkoitettua korkoa käytetäänkin korkoperusteena lähinnä silloin, kun toisen osapuolen on palautettava saamansa suoritus esimerkiksi sopimuksen purkautumisen vuoksi. Tällöin palautettaval-

le rahamäärälle on maksettava tuottokorkoa, jonka tarkoituksena on varmistaa ennen muuta rahan arvon säilyminen.

Nykyisen säännöksen mukaan korko tällaisissa tapauksissa on kulloinkin voimassa oleva valtiovarainministeriön vahvistama viitekorko, joka määräytyy kolmen kuukauden euriborkoron vuosikeskiarvon perusteella. Tämä viitekorko on sama, jota käytetään lakisääteisen viivästyskoron perustana. Kuten yleisperustelujen jaksossa 4.2. selostetaan, lakisääteisen viivästyskoron määrä on maksuviivästysdirektiivin mukaan sidottava EKP:n ohjauskorkoon. On tarkoituksenmukaista, että kaikissa korkolain säännöksissä käytetään samaa viitekorkoa. Tämän vuoksi 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että korkona käytetään 12 §:ssä tarkoitettua viitekorkoa. Viitekoron vaihtamisella olisi vain vähäinen vaikutus koron määrään.

Pykälän nykyisessä 3 momentissa on säännös ministeriön velvollisuudesta vahvistaa edellä 2 momentissa tarkoitettu korkokanta. Korko vahvistetaan vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi. Momentti ehdotetaan poistettavaksi, sillä tarkemmat säännökset viitekoron laskemisesta sisältyvät uuteen 12 §:ään.

Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutosta.

4 §. *Viivästyskoron määrä.* Pykälässä on säännökset viivästyskoron määrästä. Yleisperustelujen jaksossa 4.2. esitetyistä syistä ehdotetaan, että nykyisestä velan luottoaikaiseen korkoon sidotusta viivästyskorkosääntelystä luovutaan. Tämän vuoksi nykyisen pykälän 1 ja 2 momentin säännökset poistettaisiin. Lakiin perustuva viivästyskorko olisi siten sama kaikissa veloissa. Tästä niin sanotusta lakisääteisestä viivästyskorosta säädetäisiin uudessa 1 momentissa.

Viivästyessään velallisen on ilman sopimusehtoakin suoritettava velkojalle viivästyskorkoa. Lakisääteinen viivästyskorko laskettaisiin niin, että 12 §:ssä tarkemmin määriteltyyn viitekorkoon lisätään seitsemän prosenttiyksikköä. Ehdotus pohjautuu maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan d kohtaan. Viivästyskorko nousisi tai laskisi EKP:n ohjauskoron muuttuessa. Ehdotettu säännös vastaa pääosin voimassa olevaa 4 §:n 3 momenttia. Sen mukaan korottomaan luottoon perustu-

van maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyskorkoa ministeriön vahvistama viitekorko lisättyinä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

Ehdotetun säännöksen soveltamisala olisi kuitenkin nykyistä laajempi, koska sitä sovellettaisiin aina silloin, kun viivästyskoron määrästä ei ole tehty sopimusta. Viivästyskoron määrään ei enää vaikuttaisi se, onko velalle maksettava luottoaikaista korkoa ja mitä sen korkokannasta on sovittu. Lakisääteisistä viivästyskorkoa olisi maksettava vahingonkorvausveloissa sekä muun muassa sellaisen tavara kaupan yhteydessä, jossa myyjä on antanut maksuaikaa ilman, että viivästysseuraamuksista olisi sovittu.

Kuten edellä on todettu, korkolain säännökset ovat tahdonvaltaisia muiden kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen velkojen osalta. Elinkeinonharjoittajat saavat siten vapaasti sopia viivästyskorosta. Ammattimaisessa luotonannossa samoin kuin esimerkiksi kestopimimuksissa sovitaankin lähes poikkeuksetta viivästysseuraamuksista. Nimenomaiseen sopimusehtoon rinnastuu se, että muunlainen viivästyskorko perustuu osapuolia sitovaan kauppatapaan tai heidän omaksumansa käytäntöön. Yritysluotoissa voidaan siten sopia laissa säädettyä korkeammasta marginaalista taikka sopia, että markkinakorkojen vaihteluun sidotun viivästyskoron sijasta noudatetaan kiinteää korkokantaa, kuten esimerkiksi 16 %.

Lakisääteinen viivästyskorko olisi kuitenkin enimmäiskorko silloin, kun kysymyksessä on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu kuluttajasaatava tai asuntoon liittyvä velka. Tällöin ei voitaisi sopia ehdosta, jonka mukaan velallinen olisi velvollinen maksamaan enempää kuin 1 momentissa säädetyn viivästyskoron. Viivästyskorkoa koskeva sopimusehto on tehoton siltä osin kuin se ylittää lakisääteisen viivästyskoron.

Yleensä myös kulutusluotoissa sovitaan viivästyskorosta. Laki ei sinänsä velvoita käyttämään myöskään kulutusluotoissa tarkalleen 1 momentin mukaista viivästyskorkoehtoa. On selvää, että viitekorkoon lisättävä marginaali voidaan sopia alemmaksi. Laissa ei myöskään kielletä käyttämästä esimerkiksi kiinteää viivästyskorkoprosenttia taikka edelleen sitomasta viivästyskorkoa

juoksukoron korkokantaan. Mikäli sopimusehtojen mukaan laskettu viivästyskorko kuitenkin jonakin ajanjaksona ylittää lakisääteisen viivästyskoron määrän, ei ylimenevää osaa saa periä kuluttajalta tai asuntovelalliselta. Jos velan viivästyskorko on sovittu olemaan neljä prosenttiyksikköä yli luottoajalta sovitun koron, joka velan viivästyessä on 10 %, ei velallinen olisi velvollinen maksamaan viivästyskorkoa 14 %:n vaan lakisääteisen viivästyskoron korkokannan mukaan, joka vuoden 2001 lopun tason mukaan olisi 10,5 %.

Voimassa oleva 4 §:n 1 momentti on johtanut siihen, että kulutusluotoissa on lähes poikkeuksetta sovittu, että viivästyskorko on edellä kuvatulla tavalla neljä prosenttiyksikköä yli luottoaikaisen koron. On oletettavaa, että tulevaisuudessa sopimusehdoissa siirrytään käyttämään korkolain mukaista yleistä viivästyskorkoa.

Pykälän 2 momentissa säilyisi säännös, jonka mukaan viivästyskorko ei kuitenkaan voisi olla alempi kuin luottoajan korko. Joissakin luottotyypeissä luottoajan korko ylittää selvästi lakisääteisen viivästyskoron määrän. Tällaisessa tilanteessa velalliselta peritään viivästyskorkona samaa korkoa, jota häneltä perittiin sovitulta luottoajaltakin. Viivästyminen ei voi olla peruste koron alentamiselle, mutta toisaalta näin korkea korko riittää sellaisenaan kattamaan velkojan kustannukset. Vaikka korko ei nouse, velalliselle aiheutuu maksujen laiminlyönnistä muita seuraamuksia. Perintäkustannusten lisäksi uhkana on maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa.

Juoksukoron määrää ei ole lain säännöksiin rajoitettu. Kohtuuttoman korkeaan sopimuskorkoon voidaan kuitenkin puuttua muun muassa oikeustoimilain tai kuluttajansuojalain sovittelusäännösten nojalla. Velallinen voi vaatia viivästyskoron sovittelua myös ehdotetun uuden 11 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos viivästyskoron määrä on kohtuuton suhteessa velallisen maksukykyyn.

6 §. *Viivästyskorko velalle, jonka eräpäivää ei ole määrätty.* Pykälässä säädetään viivästyskoron maksuvelvollisuuden alkamisajankohdasta silloin, kun velan eräpäivää ei ole ennalta sovittu. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä maksuviivästysdirektiivin toteuttamiseen liittyviä muutoksia.

Maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan b kohdassa on säännöksiä siitä, mistä ajankohdasta lukien velallisen on ryhdyttävä maksamaan viivästyskorkoa. Direktiivi on tältäkin osin minimidirektiivi, joten viivästyskoron alkamisajankohta saadaan kansallisesti säätää direktiivin mukaista ajankohtaa aikaisemmaksi. Tämä mahdollistaa myös sen, ettei korkolakiin ole välttämätöntä ottaa yhtä yksityiskohdaisia säännöksiä viivästyskoron alkamisajankohdasta kuin mitä direktiivissä säädetään.

Maksuviivästysdirektiivin mukaan viivästyskorko alkaa pääsääntöisesti juosta 30 päivän kuluttua siitä, kun velallinen on saanut laskun tai muun maksumuistutuksen. Nykyisen 6 §:n mukaan viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut laskun lähettämisestä, mikä yleensä johtaa aikaisempaan viivästyskoron alkamisajankohtaan kuin direktiivin mukainen säännös. Näin ollen ei ole estettä sille, että määrääjän alkamisajankohta määräytyisi edelleen laskun lähettämisen eikä sen vastaanottamisen mukaan. Laskun lähettämisen ajankohta on huomattavasti helpommin todennettavissa oleva seikka kuin se, milloin velallinen on vastaanottanut esimerkiksi postin kautta saapuneen laskun.

Viivästyskoron maksuvelvollisuuden alkaminen edellyttäisi kuten nykyinenkin säännös sitä, että velallinen on saanut laskun. Ilman nimenomaista säännöstäkin on selvää, ettei sen enempää pääoman kuin koronkaan suoritusvelvollisuus yleensä ala ennen kuin velallinen on saanut itselleen sen hyödykkeen, josta maksu on suoritettava. Velkoja voi vaatia etukäteistä suoritusta vain, jos niin on sovittu.

Pykälää on kuitenkin tarpeen muuttaa niin, että kuukauden sijasta määräaika olisi 30 päivää. Tämä vähäinen tarkistus johtuu siitä, että osassa kuukausista on 31 päivää. Jos lasku toimitetaan sähköisessä muodossa tai muutoin niin, että se on vastaanottajalla samana päivänä, viivästyskoron alkamisajankohta olisi nykyisen säännöksen mukaan pitempi kuin mitä direktiivi edellyttää.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan viivästyskoron maksuvelvollisuus alkaa 5 §:ssä tarkoitetuissa veloissa eräpäivän jälkeisenä päivänä. Vastaavasti 6 §:ää sovellettaessa vii-

västyskorko alkaa juosta lainkohdassa mainittun määräajan kuluttua eli uuden säännöksen mukaan 31. päivänä laskun lähettämisestä.

Nykyisen säännöksen mukaan velkojan on laskun tai maksumuistutuksen yhteydessä ilmoitettava velalliselle tämän velvollisuudesta suorittaa viivästyskorkoa. Maksuviivästysdirektiivin mukaan velkojalle ei saa asettaa tällaista ilmoitusvelvollisuutta kaupalliseen toimeen perustuvan velan yhteydessä.

Muistutus koronmaksuvelvollisuudesta on kuitenkin edelleen tarpeen säilyttää silloin, kun velallisena on kuluttaja tai asuntovelallinen. Tästä ehdotetaan otettavaksi säännös uuteen 2 momenttiin. Ilmoitusvelvollisuutta ehdotetaan lisäksi korostettavaksi niin, että elinkeinonharjoittajan olisi mainittava viivästyskoron senhetkinen korkokanta sekä se ajankohta, josta lukien viivästyskorkoa on suoritettava. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään myös siihen, että laskutuskäytännössä nykyistä tarkemmin noudatettaisiin lain säännöksiä viivästyskoron alkamisajankohdasta ja sen määrästä. Nykyään laskuihin on varsin usein merkitty pakottavien säännösten vastaisia ehtoja maksun suorittamisesta. Kuluttajien kannalta virheellisten maksutietojen antaminen on epäkohta, vaikka ne oikeudellisesti jäisivätkin merkityksettömiksi.

Koska lakisääteisen viivästyskoron määrä ei voi sen puolivuositaisen tarkistamisen johdosta varmuudella tietää ennalta, velkoja voi ehdotuksen mukaan ilmoittaa laskun lähettämisaikankohdan mukaisen korkoprosentin. Viivästyskoron alkamisajankohta voidaan ilmoittaa paitsi päivämääränä myös niin, että korko alkaa juosta 30 päivän kuluttua laskun päiväyksestä. Sitä vastoin riittävästi ei voida pitää ilmoitusta, jonka mukaan kuluttajan on maksettava lakisääteistä viivästyskorkoa.

Jollei korkovaatimusta ole esitetty laskun yhteydessä tai jos viivästyskorosta on annettu puutteellisia tai vääransisältöisiä tietoja, kuluttajan velvollisuus suorittaa viivästyskorkoa elinkeinonharjoittajalle alkaisi vasta, kun velalliselle on toimitettu asianmukainen korkovaatimus. Koron suoritusvelvollisuus alkaisi heti, kun velallinen on saanut oikeat tiedot viivästyskorosta, mikäli laskun toimitamisesta on jo kulunut 30 päivää.

Maksuvaatimusta tai erillistä ilmoitusta ko-

ronmaksuvelvollisuudesta ei edelleenkään tarvittaisi silloin, kun velan eräpäivä on ennalta määrätty. Näin esimerkiksi vuokranantajan ei tarvitse erikseen muistuttaa velallista vuokranmaksusta eikä laininlyöntiin liittyvästä viivästyskorosta. Sama koskee esimerkiksi pankkiluottoja, joissa maksuaikataulusta on sovittu.

Yksityishenkilöiden välisissä veloissa ei edellytetä, että velkoja nimenomaisesti ilmoittaisi viivästyskoron maksamisvelvollisuudesta silloinkaan, kun velan eräntyminen perustuu maksuvaatimuksen esittämiseen.

7 §. *Viivästyskorko korvausvelalle.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että korvausveloissa viivästyskorkoa on maksettava 30 päivän kuluessa siitä, kun velkoja on esittänyt vaatimuksensa sekä korvauksen perustetta ja määrää koskevan selvityksen. Määräaikaa koskeva muutos on sama kuin edellä on ehdotettu tehtäväksi 6 §:n 1 momenttiin.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutosta.

9 §. *Viivästyskoron maksuvelvollisuuden alkamisajankohta eräissä tapauksissa.* Pykälästä ehdotetaan poistettaviksi maininnat lainhausta ja maksamismääräysmenettelystä, joita koskevista menettelyistä on luovuttu vuonna 1993 voimaan tulleen alioikeusudistuksen yhteydessä.

11 §. *Viivästyskoron sovittelu.* Pykälässä on viivästyskoron sovittelua koskeva säännös. Sen mukaan viivästyskorkoa voidaan eräissä tapauksissa sovitella, jos velallisella on katsottava olleen perusteltu aihe kieltäytyä maksamasta velkaansa tai jos maksun viivästyminen on johtunut maksuvaikkeuksista, joihin velallinen työttömyyden, sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi on joutunut pääasiallisesti omatta syyttään. Viivästyskorkoa voidaan nykyään sovitella vain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa veloissa eli kulu- tusluotoissa ja asunnon hankkimiseen liittyvissä veloissa.

Korkolain sovittelusäännös poikkeaa muualla lainsäädännössä olevista yleisistä sovittelusäännöksistä. Sen tarkoituksena ei niinkään ole sovitun viivästyskorkoehdon kohtuullistaminen vaan suoraan lakiin perustuvan viivästyskoron sovittelu yksittäistapauksessa. Korkolain sovittelusäännös on kuitenkin tar-

peen myös silloin, kun viivästyskorko perustuu sopimusehtoon. Oikeuskäytännössä on nimittäin suhtauduttu hyvin pidättyvästi siihen, että maksuvelvoitteita soviteltaisiin oikeustoimilain 36 §:n nojalla vain velallisen maksuvaikeuksien perusteella.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että kohtuullistamissäännöksen soveltamisalaa laajennetaan. Toiseksi siihen ehdotetaan lisättäväksi uusi sovitteluperuste. Sovittelun käytettävyyttä lisää myös ehdotus, jonka mukaan sovitteluvaatimus voidaan tutkia kuluttajavalituslautakunnassa. Tätä koskeva muutos ehdotetaan tehtäväksi kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n soveltamisalassäännökseen.

Viivästyskoron sovittelua koskevan säännöksen soveltamisala on nykyään sama kuin lain pakottavuutta koskevassa 2 §:n 2 momentissa. Sovitteluvaatimuksen voi siten esittää vain kuluttaja taikka asunnon ostaja tai vuokralainen. Ehdotuksen mukaan kohtuullistamissäännös ulotetaan koskemaan myös muita luonnollisen henkilön velkoja. Velan perusteella tai velkojan henkilöllä ei olisi merkitystä.

Sovittelusäännöksen piirin tulisivat muun muassa yksityishenkilön vahingonkorvausvelat. Vahingonkorvausta voidaan sinänsä kohtuullistaa jo vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla. Korvauksen määrää voidaan sovittaa, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman rasakaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingonkärsijän varallisuusolot ja muut olosuhteet. Ehdotus muuttaisi nykytilaa vain siinä, että myös korvaukselle tuomittavaa viivästyskorkoa voitaisiin sovittaa. Sovittelu voi olla aiheellista esimerkiksi silloin, kun korvauksen määrä selviää paljon vahingon ilmenemisen tai korvauksen vaatimisen jälkeen. Tällaisessa tilanteessa viivästyskorko on voinut juosta usean vuoden ajan ennen maksuvelvollisuuden konkretisoitumista. Erityisenä perusteena viivästyskoron alentamiselle voi olla esimerkiksi vahingonaiheuttajan nuoruus, jolloin jo ennalta tiedetään maksun pitkittyvän.

Viivästyskoron sovittelu voisi vahingonkorvausvelkojen osalta tulla kysymykseen myös sillä perusteella, että velallisella on ollut perusteltu aihe kieltäytyä velanmaksusta

korvausvaatimuksen epäselvyyden perusteella.

Toinen tärkeä sovittelun piiriin tulevien velkojen ryhmä ovat takaussitoumuksiin perustuvat velat. Viivästysseuraamuksia voitaisiin sovittaa, kun velkoja vaatii viivästynyttä maksua yksityistakaajalta. Mahdollista olisi myös sovittaa sellaiseen takautumisvaatimukseen perustuvia viivästysseuraamuksia, joita velan maksanut takaaja vaatii toiselta takaajalta taikka velalliselta. Yksityistakaajan ja yksityisen pantinantajan osalta viivästyskoron sovittelusta ehdotetaan otettavaksi lisäksi säännös takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 7 §:n 3 momenttiin.

Myös muita yksityishenkilöiden välisiin velkasuhteisiin liittyviä viivästysseuraamuksia voitaisiin sovittaa. Ehdotettu säännös koskisi muun muassa lapselle suoritettavaan elatusapuun liittyviä viivästysseuraamuksia.

Kuten yleisperustelujen jaksossa 4.3. selotetaan, sovittelun ulkopuolelle jäisivät edelleen kaikki oikeushenkilöiden velat samoin kuin ne luonnollisten henkilöiden velat, jotka perustuvat elinkeinotoiminnan harjoittamiseen. Ehdotetun siirtymäsäännöksen 5 momentissa on kuitenkin otettu huomioon tarve sovittaa 1990-luvun alun laman aikana syntyneiden velkojen viivästyskorkoja. Säännöksen mukaan luonnollisen henkilön velkoihin liittyviä viivästyskorkoja voidaan sovittaa ilman velan syntyperusteeseen liittyviä rajoituksia, jos velka on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Sovittelu voisi siten koskea myös elinkeinotoimintaan liittyneiden velkojen viivästyskorkoa.

Viivästyskoron sovittelu ei myöskään olisi mahdollista niiden velkojen osalta, joihin korkolakia ei muutoinkaan sovelleta. Vaikka esimerkiksi verosaatavista perittävää viivästyskorkoa ei voitaisi sovittaa korkolain nojalla, voi sovittelu olla erityissäännöksen perusteella mahdollista. Veronhuojennusta koskevan verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n nojalla verovelvolliselle voidaan myöntää vapautus verosta ja siihen liittyvistä viivästysseuraamuksista muun muassa silloin, kun verovelvollisen veronmaksukyky on olennaisesti alentunut työttömyyden tai muun erityisen syyn vuoksi tai kun veron periminen on muusta erityisestä syystä ilmeisesti kohtuu-

tonta. Lisäksi on huomattava, että veroihin ja muihin julkisoikeudellisiin maksuihin liittyvä lyhyt vanhentumisaika vähentää viivästyskorkojen kohtuullistamisen merkitystä. Verojen ja maksujen perimisestä ulosottoihin annetun lain (367/1961) 11 §:n mukaan nämä saatavat raukeavat, jollei saatavaa ole peritty viidessä vuodessa veron tai maksun määräämisvuoden jälkeen.

Pykälässä nykyisin olevat sovitteluperusteet ehdotetaan sellaisinaan säilytettäväksi. Lakiteknisesti säännös muuttuisi niin, että sosiaalista suoritusestettä koskeva säännös olisi 1 momentin 1 kohtana ja velan epäselvyyttä koskeva säännös olisi momentin 3 kohtana. Uusi velallisen taloudelliseen asemaan liittyvä sovitteluperuste ehdotetaan lisättäväksi momentin 2 kohdaksi. Se on samantyyppinen kuin 1 kohtana oleva sosiaalinen suorituseste, mutta sen soveltamisedellytykset ovat jonkin verran laveammat. Sovitteluedellytyksinä olisi, että sovitteluun on muutoin painavia syitä ottaen huomioon viivästysseuraamusten määrä suhteessa velallisen taloudelliseen asemaan. Toisin kuin sosiaalisessa suoritusesteessä ei tässä sovitteluperusteessa edellytetä, että velallisen olisi osoitettava maksuvaikeuksien johtuneen jostakin erityisestä, velallisen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta tapahtumasta, kuten sairaudesta tai työttömyydestä. Useassa tapauksessa velallisen taloudelliset vaikeudet johtuvat monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Uuden perusteen mukaan sovittelu olisi mahdollista muun muassa silloin, kun maksuvaikeudet perustuvat velallisen oman maksukyvyyn yliarviointiin. Viivästyskorkoa voitaisiin sovitella myös tilanteessa, jossa maksuvaikeuksien perustana olevat tapahtumat ja syyt olivat olleet olemassa jo ennen kyseisen velan syntymistä.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa sovittelu silloin, kun viivästys on ollut pitkäaikaista ja viivästyskorkojen määrä on ehtinyt kasvaa niin suureksi, ettei velallinen enää kykene kohtuudella suorittamaan vastuistaan. Tällaisessa tilanteessa ei ole tarkoituksenmukaista eikä usein mahdollistakaan selvittää, mikä tapahtuma on alunperin aiheuttanut maksuvaikeudet.

Viivästyskoron sovittelu ei edellyttäisi sitä, että velallinen on ylivelkainen tai maksuky-

vytön. Myös vähäisemmät maksuvaikeudet voisivat olla sovittelun perusteena, kuten myös nykyisessä sosiaalista suoritusestettä koskevassa säännöksessä. Viivästyskoron alentamisen yhtenä tarkoituksena on estää muutoin uhkaava velkaantumiskierre. Sovittelu ei siis edellytä, että viivästyskorkokertymän pitäisi ensin kasvaa niin suureksi, ettei velallinen kykene siitä suoriutumaan. Sovittelu voisi tulla kysymykseen jo sellaisessa vaiheessa, jossa velallinen saa velanhoidon hallintaansa esimerkiksi sillä, että maksamatta jäänyt korkokertymä poistetaan ja tulevaisuudessa maksettavaa korkoa alennetaan niin, että velallinen selviytyy velasta vaaran- tamatta omaa ja huollettaviensa kohtuullisia asumis- ja muita elinolosuhteita taikka muiden välttämättömien menojen suorittamista.

Toisaalta on välttämätöntä huolehtia siitä, ettei kohtuullistamissäännös kannusta velallisia tahallisesti laiminlyömään maksujaan. Ehdotuksen mukaan sovittelu estyisi, jos maksuviivästys tai velallisen maksuvaikeudet laajemminkin johtuvat ilmeisen kevytmielisestä suhtautumisesta velkaantumiseen tai velkojen maksuun. Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen on ollut käytännössä yleisin yksityishenkilön velkajärjestelyn myöntämisen este. Nykyistä oikeuskäytäntöä voidaan hyödyntää tulkittaessa sitä, mitä pidetään ilmeisen kevytmielisenä velkaantumisenä. Velkaantumisen syiden ohella merkitystä olisi myös sillä, miten velallinen on pyrkinyt huolehtimaan velkojensa maksusta. Sovittelu estyisi, jos hän on sopimattomasti pyrkinyt välttämään velkojen maksua esimerkiksi saattamalla omaisuuttaan velkojen ulottumattomiin.

Vaikka viivästyskoron sovittelua koskevaa lainkohtaa ei ole laadittu yhtä yksityiskohtaiseksi kuin yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 10 §:ää, voidaan samanlaiset seikat ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko sovittelulle painavat perusteet. Merkitystä voidaan antaa muun muassa velallisen myöhemmille toimille velkojen hoidossa. Se, kuinka yksityiskohtaista selvitystä velallisen on esitettävä, riippuu velkojan tekemistä väitteistä.

Viivästyskorkoa soviteltaessa tuomioistuimella on laaja harkintavalta. Sovittelussa voidaan ottaa huomioon kaikki olosuhteet,

jotka vaikuttavat lopputuloksen kohtuullisuuteen sekä velallisen että myös velkojan kannalta. Huomioon voidaan ottaa esimerkiksi velallisen jo suorittamien viivästyskorkojen määrä. Maksetun rahamäärän ohella huomioon voidaan ottaa myös se aika, jolta viivästyskorkoa on peritty. Kertymä pienituloiselta ulosottovelalliselta on voinut jäädä vähäiseksi, vaikka perintä olisi jatkunut pitkään.

Kokonaisharkinnassa huomioon otettavia seikkoja ovat myös velkojan oma menettely, hänen taloudellinen asemansa samoin kuin velan peruste.

Sovitteluun voi olla painavia perusteita, jos viivästyskorkokertymä johtuu siitä, että velkoja on aiheettomasti viivytellyt maksuvaatimuksen esittämisessä ja menettelyllään lisännyt viivästyskorkokertymää. Käytännössä ongelmia ovat aiheuttaneet erityisesti sellaiset velat, joista puoliset tai muut henkilöt vastaavat yhdessä. Tällöin viivästyskorko on voinut juosta yhteisvastuullisen velallisen tietämättä hyvinkin pitkään. Hyvän perintätavan voidaan katsoa edellyttävän, että velkoja kohtuullisessa ajassa esittää maksuvaatimuksen tai muutoin ilmoittaa maksuviivästyksensä kaikille velallisille.

Valtaosa yksityishenkilöiden veloista on kuluttaja- tai vakuusvelkoja, joissa velkojana on luottolaitos tai muu elinkeinonharjoittaja. Silloin kun velkojana on tavallinen yksityishenkilö, eivät velkojan ja velallisen varallisuusolot välttämättä juurikaan poikkea toisistaan. Tällöin sovitteledellytyksiä arvioitaessa samoin kuin myös sovitteletuloksessa on on kiinnitettävä huomiota muun muassa velkojalle maksun viivästyisestä aiheutuneisiin vahinkoihin.

Vaikka ehdotuksen mukaan myös vahingonkorvausvelkaan liittyvää viivästyskorkoa voidaan sovitella, voidaan harkinnassa ottaa huomioon myös vahingonteon laatu. Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tahallisella rikoksella aiheutettua korvausvastuuta voidaan sovitella vain, jos siihen on erityisiä syitä. Sama erityisten syiden edellytys voidaan asettaa myös harkittaessa sitä, onko rikosperusteisen vahingonkorvauksen koron sovitteletulle painavia syitä.

Tuomioistuimien voi alentaa viivästyskorkokantaa taikka viivästyskorko voidaan kokonaan poistaa. Tuomioistuimien voi myös

määrätä, että viivästyskorkoa on suoritettava myöhemmästä ajankohdasta kuin mitä sopimuksen ehdot tai korkolain säännökset muutoin edellyttäisivät. Viivästyskorkoa voidaan alentaa jo sen aikaisemmin kertyneen määrän osalta. Myös vastaisuudessa kertyvä viivästyskorko voidaan määrätä maksettavaksi alennetun korkokannan mukaan. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että velallisen tulotason ja muun maksukyvyn voitaisiin arvioida pysyvän suurin piirtein ennallaan. Velan juoksevaa korkoa ei ole asetettu sovitteletun alarajaksi, joten viivästyskorkoa voidaan alentaa enemmänkin. Näin voidaan puuttua sellaiseenkin viivästyskorkoon, joka on 4 §:n 2 momentin mukaisesti alkuperäisen, korkean juoksuoron suuruinen. Selvyyden vuoksi on syytä todeta, ettei velalle sovitteletun yhteydessä laadita uutta maksuaikataulua, vaan velka on erääntyneenä heti perittävässä, jollei velkojan kanssa muuta sovita.

Tuomioistuimissa viivästyskorkon sovitteletu edellyttää, että velallinen tekee sitä koskevan väitteen. Kohtuullistamista ei tarvitse nimenomaisesti vaatia, vaan oikeuskäytännössä omaksutun tulkinnan mukaan riittää, että velallisen vaatimuksista käy ilmi siihen liittyviä näkökohtia. Jos sovitteletun peruste jollakin tavoin ilmenee oikeudenkäyntiaineistosta, tuomioistuimen tulee prosessin johdon keinoin selvittää, onko velallisen aikomuksena vaatia viivästyskorkon sovitteletua.

Valtaosassa velkomusasioista velallinen ei kuitenkaan lainkaan vastaa haastehakemuksessa esitettyihin vaatimuksiin. Tällöin asia käsitellään vain kirjallisessa prosessissa, jolloin myöskään tuomioistuimella ei ole mahdollisuuksia prosessin johdolla toimia kiinnittää velallisen huomiota laissa säädettyyn sovitteletuun. Yleisten prosessioikeudellisten sääntöjen mukaan ei ole ajateltavissa, että tuomioistuimien voisikaan sovitella velvoitteita omasta aloitteestaan ja ilman, että vastapuolella olisi mahdollisuuksia esittää omia näkemyksiään asiasta.

Tuomion oikeusvaikutuksista puolestaan seuraa, ettei velallinen voi myöhemmin esittää vaatimuksia sellaisella perusteella, johon hän olisi voinut oikeudenkäynnissä vedota. Velallinen ei siten nykyään voi vaatia viivästyskorkon sovitteletua enää tuomion antamisen jälkeen, jos työttömyys tai muu sosiaalinen

suorituseste oli jo alkanut ennen tuomiota. Prosessuaaliset säännöt voivat näin johtaa sovittelumahdollisuuksien lopulliseen kariutumiseen silloinkin, kun sovittelulle olisi ollut aineellisia edellytyksiä. Tällaista lopputulosta voi pitää epäoikeudenmukaisena, koska on ymmärrettävää, ettei työttömäksi joutunut tai muusta syystä maksuvaikeuksiin ajautunut yksityishenkilö velkomushetkellä kykene tehokkaasti valvomaan etujaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös, jonka mukaan tuomion oikeusvoimavaikutukset eivät estäisi velallista vetoamasta uuteen 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun sovitteluperusteeseen. Säännöksen tavoitteiden kannalta on välttämätöntä, että koko viivästyskorkokertymää voidaan arvioida suhteessa velallisen maksukykyyn. Useinhan viivästyskorko on kertynyt osittain tuomion antamista edeltäneeltä ja osittain vasta tuomion antamisen jälkeiseltä ajalta. Uuden säännöksen nojalla velallinen voisi vaatia sovittelua lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeenkin, jos viivästyskoron kokonaismäärä on kertynyt kohtuuttoman suureksi verrattuna velallisen maksukykyyn.

Tuomion oikeusvoimaa koskeva poikkeussäännös on rajattu koskemaan vain ehdotettua 1 momentin 2 kohtaa, jolla on asiallisesti läheinen yhteys maksukyvyttömyyslainsäädäntöön. Myöskään yksityishenkilön velkajärjestelyssä ei ole merkitystä sillä, onko järjesteltävästä velasta annettu tuomio vai ei. On tietenkin selvää, että velallisen maksukykyyn nähden kohtuutonta viivästyskorkokertymää voidaan sovittaa silloinkin, kun maksuvaikeuksien alkuperäinen syy on työttömyys tai muu 1 kohdassa tarkoitettu sosiaalinen suorituseste.

Jollei sovittelua koskevasta asiasta päästä sopimukseen velallisen ja velkojan kesken, velallinen voisi nostaa sovitteluvaatimusta koskevan kanteen.

Velkajärjestelylainsäädäntöä valmisteltaessa (HE 183/1992) arvioitiin, että viivästyskoron sovittelulla on verraten vähäinen merkitys vaikeissa velkaongelmissa oleville. Epäkohtana pidettiin, että lainsäädännön soveltamisessa ei voida ottaa huomioon sitä seikkaa, että velkaongelman ylivoimaisuus johduttaa tavallisesti yksityishenkilön useista si-

toumuksista, jotka kaikki tulisi voida samalla kertaa ottaa huomioon. Vaikka viivästyskoron sovittelu kohdistuu tiettyyn velkasuhteeseen, tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että monivelkainen velallinen aina joutuisi esittämään sovitteluvaatimuksen useassa oikeudenkäynnissä. Viivästyskoron sovittelua koskevat kanteet voidaan ja on usein tarkoituksemukaista käsitellä samassa oikeudenkäynnissä. Näin voidaan välttää samojen tosiseikkojen monenkertainen esittäminen ja useasta oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset. Asioiden yhteisellä käsittelyllä voidaan lisäksi turvata eri velkojien yhdenmukainen kohtelu.

Yleensä kanne on nostettava vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa. Kuluttajasaatavien osalta tästä on tehty poikkeus. Kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 2 momentin mukaan kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa kuluttaja voi nostaa kanteen oman asuinpaikkansa yleisessä alioikeudessa. Sovittelua koskevaa kannetta voi lisäksi pitää niin sanottuna negatiivisena vahvistuskanteena, joka voidaan nostaa myös kantajan oman asuinpaikan kärjäoikeudessa. Näin ollen velallinen voi saattaa sovittelukanteet käsiteltäviksi yhdessä tuomioistuimessa, vaikka velkojien kotipaikat olisivatkin eri puolilla maata. Oikeudenkäymiskaaren 18 luvussa säädetään siitä, milloin riita-asiat voidaan käsitellä samassa oikeudenkäynnissä. Jutut voidaan yhdistää, kun ne ovat vireillä samassa tuomioistuimessa ja kun niitä koskee ainakin osittain sama todistelu. Sovittelukanteissa kuluttaja nojautuu samaan tosiseikastoon eli hänen taloudelliseen asemaansa, johon vaikuttavat kaikki hänen velkansa liitännäiskustannuksineen.

12 §. *Viitekorko.* Pykälässä säädettäisiin korkolaisissa tarkoitettusta viitekorosta. Tämän viitekoron perusteella määräytyisi 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu lakisääteinen viivästyskorko samoin kuin 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu tuottokorko.

Viitekorko määräytyisi maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 1 kohdan d alakohdassa mainittujen perusteiden mukaisesti. Viitekoron perustana olisi EKP:n ohjauskorko eli sen viimeisimpään perusrahoitusoperaatioon ennen seuraavan puolivuotiskauden ensimmäistä kalenteripäivää soveltama korko. Di-

rektiivin mukainen viitekorko on voimassa seuraavat puoli vuotta.

EKP:n ohjauskorko on tarkemmin määritelty direktiivin 2 artiklan 4 kohdassa. Kyseisessä kohdassa on otettu huomioon se, että Euroopan keskuspankki voi noudattaa eri menetelmiä ohjauskoron määrittämiseksi. Ohjauskorko voi olla kiinteäkorkoinen taikka vaihtuvakorkoinen, jolloin direktiivin mukainen korko on tarjouskilpailun lopputuloksena oleva niin sanottu marginaalikorko. Euroopan keskuspankki on siirtynyt noudattamaan vaihtuvakorkoista huutokauppakorkoa kesäkuussa vuonna 2000.

Viitekoron peruste samoin kuin tarkistusjakson pituus seuraisivat suoraan maksuviivästysdirektiivin säännöksistä. Pykälään ehdotetaan lisäksi otettavaksi pyörityssääntö, jollaista ei ole direktiivissä. Käytännöllisistä syistä viitekorko ehdotetaan pyöritystävänä puolen prosenttiyksikön tarkkuuteen. Kun direktiivissä määriteltyä lakisääteistä viivästyskorkoa ei saa kansallisesti määrätä alemmaksi, pyöritys tehtäisiin aina ylöspäin seuraavaan lähimpään puoleen prosenttiyksikköön. Pyörityssäännön vuoksi lakisääteinen viivästyskorko ei muuttuisi niin tiheästi kuin mitä tapahtuisi, jos korko määräytyisi suoraan direktiivin mukaisesti.

Voimassa olevan säännöksen mukaan viitekorko pyöritytetään aina lähimpään kokonaislukuun. Vaikka kokonaisluku on helpompi muistaa ja koron laskeminen sen avulla yksinkertaisempaa, kokonaislukuun tehtävällä pyörityksellä voisi olla liian suuri korrattava vaikutus viivästyskorkoihin.

Vuoden 2000 lopun tilanteen mukaan laskettuna ehdotus merkitsisi sitä, että viitekorko olisi ollut vuoden 2001 alussa 5 % ja siihen perustuva lakisääteinen viivästyskorko 12 %. Voimassa oleva viitekorko vuonna 2001 on 4 % ja korkolain 4 §:n 3 momentin mukainen viivästyskorko 11 %. Nykyisen ja ehdotetun viivästyskoron välinen yhden prosenttiyksikön ero johtuu siitä, että vuoden 2000 aikana tapahtunut markkinakorkojen yleinen nousu ei ole vaikuttanut täydellä teholla nykyiseen viitekorkoon, jonka perustana on koko edellisen vuoden korkotaso. Syksyllä 2001 tehtyjen ohjauskoron alentamista koskevien päätösten vuoksi ehdotuksen mukainen laskutapa johtaisi puolestaan vuo-

den 2002 alussa alempaan viivästyskorkoon kuin nykyinen laskutapa.

Pyörityssääntö johtaisi siihen, että lakisääteinen viivästyskorko ylittää hieman maksuviivästysdirektiivin mukaisen tason. Näin Suomen sisäisiin liiketoimiin liittyvät viivästyskorot voivat vähäisessä määrin erota siitä, mitä velkoja voi vaatia rajat ylittävässä kaupassa. Koska maksuviivästysdirektiivi on minimisääntelyä, tulee kansallisessa viivästyskorkosääntelyssä edelleen olemaan vähäisiä eroja EU-maiden kesken. Kansainvälisessä elinkeinotoiminnassa velkoja voikin varmuudella vaatia vain tarkasti direktiivin mukaista viivästyskorkoa, jollei viivästyskoron määrästä tai alkamisajankohdasta ole erityisesti sovittu.

12 a §. *Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta.* Pykälässä säädetään viitekoron julkaisemisesta. Nykyään ilmoitusvelvollisuus kuuluu valtiovarainministeriölle, joka myös vahvistaa sovellettavan viitekoron perusteen. Viitekoron suuruus on nykyisen säännöksen mukaan ilmoitettava vähintään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa.

Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisuus siirtyy Suomen Pankille. Tämä on luontevaa, koska Suomen Pankki on osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää, jonka ohjauskoron perusteella viitekorko 12 §:n mukaan määräytyy. Suomen Pankki ei siten vahvista viitekorkoa, vaan ainoastaan toteaa, mikä on direktiivissä tarkoitettu ohjauskorko ja huolehtii pyörityksen jälkeisen lopputuloksen ilmoittamisesta. Ilmoituksessa on mainittava sekä korkolain 12 §:n mukainen viitekorko että 4 §:n 1 momentin mukainen lakisääteinen viivästyskorko.

Koska maksuviivästysdirektiivin mukaan lakisääteinen viivästyskorko määräytyy puoleksi vuodeksi eteenpäin aina edellisen kauden lopun ohjauskoron mukaan, ilmoitus voidaan julkaista vasta kunkin puolivuotiskauden viimeisen huutokauppapäivän jälkeen. Vaikka ilmoitusta ei voida nykyiseen tapaan tehdä ennakolta, se on mahdollisimman nopeasti julkaistava säädöskokoelmassa. Vain säädöskokoelmassa julkaistava tieto ei myöskään tehokkaasti saavuta yleisöä. Viitekoron muuttumisesta on, kuten nykyäänkin, tiedotettava myös tiedotusvälineiden ja internetin avulla.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Pykälän 1 momentissa on säännös lain voimaantuloajasta. Voimaantulolle on varattava riittävästi aikaa ennen muuta luotonannossa ja perinnässä käytettävien atk-ohjelmien uudistamista ja käyttöönottoa varten. Lain noudattaminen edellyttää myös luottosopimusten vakioehtojen tarkistamista.

Lain voimaantuloajassa on otettava huomioon euroon siirtymisen ajankohta. Varautuminen euron täysimittaiseen käyttöön sitoo tietoteknisen alan henkilöstöresurssit rahoituslalla vielä vuoden 2002 vaihtuessa. Näiden syiden vuoksi ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2002. Maksuviivästysdirektiivin täytäntöönpanon takaraja on 8 päivänä elokuuta 2002.

Pykälän 2—7 momenteissa on siirtymäsäännöksiä, joiden nojalla korkolain uudistuksia voitaisiin ryhtyä tehokkaasti soveltamaan myös olemassa oleviin velkoihin.

Yleisenä periaatteena on, että sopimuksiin sovelletaan sitä lainsäädäntöä, joka oli voimassa sopimusta tehtäessä. Periaatteen noudattaminen voi kuitenkin olennaisesti hidastaa lainsäädännön tavoitteiden toteutumista ja havaittujen epäkohtien korjaantumista. Viive kasvaa, jos muutoksilla on tarkoitus vaikuttaa luottosopimuksiin ja muihin pitkäkestoisiiin sopimussuhteisiin. Tämä on käynyt ilmeiseksi aikaisempien korkolain muutosten yhteydessä. Jaksoissa 5.1. esitettyjen ulosottotilastojen mukaan viivästyskorko määräytyy aiemmin kumotun lainsäädännön mukaisesti noin 75 %:ssa saatavamäärästä. Näin siitä huolimatta, että lainmuutoksesta on kulunut jo yli viisi vuotta. Tilanteeseen ei ole odotettavissa nopeaa korjaantumista, koska lama-kautena syntyneitä velkoja peritään vielä pitkään.

Yksimielisiä ollaankin siitä, että kirjavaa viivästyskorkokäytäntöä tulisi yhtenäistää. Nykyisin viivästyskoron määräytyminen on varsin mutkikasta, koska rinnakkain joudutaan soveltamaan kolmea eri lainsäädäntöä sen mukaan, milloin luottosopimus on tehty. Lainmukaisen viivästyskoron selvittäminen edellyttää paitsi tietoa luottosopimuksen tekohetkestä tai muusta velan syntymisajankohdasta myös tietoja velan perusteesta, velan juoksukorkoa koskevista ehdoista sekä

siitä, onko velkojana pankki. Vain asiantuntijat kykenevät selvittämään sen, mikä on kulloinkin sovellettava laki ja sen mukaisen viivästyskoron suuruus. Pakottavasta lainsäädännöstä huolimatta velallisten oikeusturva on heikko, sillä yksityishenkilöillä ei ole juuri muuta vaihtoehtoa kuin luottaa velkojan ilmoitukseen viivästyskorosta.

Lama-aikana velkaantuneilta yksityishenkilöiltä perittävän viivästyskoron taso ylittää selvästi nykyisen viivästyskorkotason. Tämä vaikeuttaa edelleen monen yksityishenkilön velkaongelmaa. Useassa tapauksessa velallisen tekemät suoritukset kuluvat kokonaan korkean viivästyskoron maksuun.

Velallisten aseman korjaaminen ja velallisten kohtelun yhdenmukaistaminen ei ole mahdollista muutoin kuin takautuvasti vaikuttavan lainsäädännön avulla. Vanhojen velkasuhteiden valtavan suuren määrän vuoksi tilannetta ei voida korjata sovittelemalla yksittäisten velkojen viivästyskorkoja. On kuitenkin monella tavalla ongelmallista ryhtyä takautuvasti puuttumaan sellaisiin velkasuhteisiin, joihin sovelletaan — ei edes voimassaolevaa lainsäädäntöä — vaan sitä edeltänyttä lainsäädäntöä. Siirtymäsäännöksissä joudutaan tekemään sellaisia yksinkertaistuksia ja yleistyksiä, jotka eivät yleensä ole takautuvissakaan säännöksissä tarpeellisia.

Pykälän 2 momentin mukaan uusia viivästyskorkosäännöksiä ryhdyttäisiin soveltamaan välittömästi lain voimaantultua kaikissa velkasuhteissa. Ennen lainmuutoksen voimaantuloa kertyneisiin viivästyskorkoihin ei puututtaisi. Sitä vastoin lain voimaantulon jälkeen kertyvä viivästyskorko laskettaisiin uusien säännösten mukaisesti. Ehdotettu säännös merkitsee sitä, että lainmuutoksen voimaantulon jälkeen kertyvään viivästyskorkoon voidaan aina soveltaa vain yhtä lainsäädäntöä. Viranomaiskäsitelyssä noudatetaan kuitenkin 3 ja 4 momentin erityissäännöksiä.

Taannehtiva säännös vaikuttaa eri tavoin siitä riippuen, onko viivästyskorkoa koskeva säännös kyseisen velan osalta tahdonvaltainen vai korkolain 2 §:n 2 momentin nojalla pakottava ja perustuuko viivästyskorko sopimukseen vai suoraan lakiin.

Kulutus- ja asuntoveloissa korkolain sään-

nökset ovat pakottavia. Siirtymäsäännös johtaisi siihen, että näissä veloissa yleinen lakisääteinen viivästyskorko olisi enimmäiskorko myös silloin, kun velan perustana oleva sopimus on tehty ennen lain voimaantuloa. Kuluttaja- ja asuntovelloissa siirtymäsäännös johtaisi siihen, että lakisääteinen viivästyskorko tulee noudatettavaksi uutena enimmäisviivästyskorkona. Mikäli sovittu viivästyskorko ylittää lakisääteisen viivästyskoron, sopimus on tältä osin tehoton. Kulutusluotoissa voitaisiin siten jatkossa periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa vain silloin, kun luottoajan juoksu- tai viivästyskorko on sovittu tätä korkeammaksi.

Siirtymäsäännöksen vaikutukset ovat erilaiset siitä riippuen, milloin velan perusteena oleva sopimus on tehty. Keskeinen muutosvaikutus koskee 1.1.1983 ja 1.5.1995 välisenä aikana tehtyjä sitoumuksia. Korkolain alkuperäisten säännösten mukaan kulutushyödykkeiden tai asunnon hankintaan liittyvissä veloissa enimmäiskorkona oli silloinen 16 %:n lakisääteinen viivästyskorko. Enimmäiskorko ei kuitenkaan koskenut kaikkia nykyisin kulutusluottoina pidettäviä yksityishenkilöiden velkoja, vaan erityisesti pankki- ja luotto-olot oli jätetty pakottavan sääntelyn ulkopuolelle. Siirtymäsäännöksen johdosta viivästyskorko laskisi nykyisten markkinakorkojen vallitessa useimmissa tapauksissa 5—7 prosenttiyksikköä. Koska lakisääteinen viivästyskorko on sidottu yleiseen markkinakoron kehitykseen, muutosvaikutus voi myöhemmin olla tätä pienempi tai suurempi.

Kulutustuotoissa, jotka on tehty 1 päivän toukokuuta 1995 jälkeen, viivästyskorko määräytyy lähtökohtaisesti luottoaikaisen juoksu- tai viivästyskoron ja siihen lisättävän neljän prosenttiyksikön marginaalin perusteella. Viivästyskorko ei kuitenkaan saa ylittää lakisääteistä viivästyskorkoa enemmällä kuin kolmella prosenttiyksiköllä. Siirtymäsäännöksen johdosta enimmäiskorko muuttuisi lakisääteiseksi viivästyskoroksi, joten viivästyskorko voisi laskea enintään mainitut kolme prosenttiyksikköä.

Ennen korkolain voimaantuloa vuonna 1983 tehdyissä veloissa on saatu vapaasti sopia viivästyskoron määrästä myös silloin, kun kysymyksessä on ollut kulutus- tai asuntovelka. Myös näihin tulisi sovellettavaksi

ensimmäistä kertaa pakottava enimmäiskorko. Koska korkolakia säädettäessä 16 %:n lakisääteinen viivästyskorko asetettiin erittäin korkeaksi, eivät aikaisemmin sovitut viivästyskorot juurikaan ylitä tätä tasoa.

Kulutus- tai asuntoluotosta perittävä viivästyskorko ei koskaan nousisi siirtymäsäännöksen vuoksi. Ehdotus johtaa siihen, että sovitun ja lakisääteisen viivästyskoron määrää joudutaan vertaamaan keskenään. Korkolain säännöksethän ovat, kuten kuluttajansuojaa koskevat säännökset yleensäkin, pakottavia vain kuluttajan eduksi. Näin ollen sovitua viivästyskorkoa olisi edelleen noudatettava, jos se tuottaa kuluttaja-asemassa olevalle velalliselle edullisemman lopputuloksen. Vaikka tällaista viivästyskoron vertaamista voi pitää hankalana, se ei suinkaan ole ennestään tuntematon menettely. Voimassa olevan korkolain 4 §:n 1 momentti sisältää nimittäin samanlaisen vertailun. Siirtymäsäännöksen johdosta vain marginaali muuttuisi kymmenestä prosenttiyksiköstä yleiseen seitsemään prosenttiyksikköön.

Koska korkolaki on edelleen tahdonvaltainen elinkeinonharjoittajien välisissä ja muissa kuin asumiseen liittyvissä yksityisten henkilöiden välisissä velkasuhteissa, ei lainmuutoksen taannehtivuudella ole vaikutusta näistä veloista perittäviin viivästyskorkoihin. Tällöin noudatettaisiin edelleen aikaisemmin sovitut viivästyskorkoehtoja.

Silloin kun kulutusluotosta perittävä viivästyskorko ei perustu sopimusehtoon, sovellettavaksi tulisi suoraan voimassa oleva lakisääteinen viivästyskorko. Viivästyskorko laskettaisiin uuden säännöksen mukaisesti muun muassa vahingonkorvausvelkojen osalta. Muutosvaikutus vaihtelee tässäkin sen mukaan, minkä ajankohdan mukaisten viivästyskorkosäännösten perusteella viivästyskorko kussakin velassa muutoin laskettaisiin. Lakisääteinen viivästyskorko on erilainen sen mukaan, onko velka erääntynyt ennen vuotta 1983, 1.1.1983—1.5.1995 välisenä aikana vai 1.5.1995 jälkeen. Käytännössä siirtymäsäännös koskee ennen muuta 1.1.1983—1.5.1995 välisenä aikana erääntyneitä vahingonkorvaus- ja laskuvelkoja, joissa peritään kiinteää 16 %:n viivästyskorkoa. Siirtymäsäännöksen perusteella viivästyskorko laskisi lain voimaan tullessa selvästi, tämänhetkisen

korkotason mukaan 5 prosenttiyksikköä. Siirtymäsäännöksellä olisi vain vähäinen vaikutus 1 päivänä toukokuuta 1995 jälkeen erääntyneisiin velkoihin, joissa ainoastaan viivästyskoron perustana oleva viitekorko vaihtuisi toiseksi markkinakoroksi.

Ehdotettu siirtymäsäännös koskee periaatteessa myös sellaisia velkoja, jotka ovat erääntyneet ennen korkolain voimaantuloa vuonna 1983. Näiden osalta viivästyskorko voisi nousta, koska aikaisempi lakisääteinen viivästyskorko on tasoltaan vain 5 tai 6 %. On kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että näin vanhoja saatavia edelleen perittäisiin vapaaehtoisesti ja ilman että velasta olisi haettu ulosottoperustetta. Jos taas ulosottoperuste on annettu ennen lain voimaantuloa, sovellettavaksi tulisi 4 momentin säännös eikä viivästyskorko voi sen nojalla nousta.

Lain voimaantulon jälkeen sovellettaisiin myös muita kuin viivästyskoron määrää koskevia uusia säännöksiä siitä riippumatta, milloin velka on syntynyt tai erääntynyt. Tämä koskee muun muassa säännöksiä viivästyskoron alkamisajankohdasta ja siitä, mitä tietoja velalliselle on ilmoitettava viivästyskorosta. Jos lasku lähetetään kuluttajalle lain voimaantulon jälkeen, viivästyskoron maksuvelvollisuus alkaa vain, jos velalliselle on ilmoitettu riittävät tiedot viivästyskoron määrästä ja sen alkamisajankohdasta. Ennen lain voimaantuloa lähetetyn laskun sisältövaatimukset arvioidaan sitä vastoin aikaisempien säännösten mukaisesti. Nimenomaista siirtymäsäännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska oikeustoimen lainmukaisuus yleensäkin arvioidaan sen tekohetken perusteella.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 3 momentissa on säännös niitä asioita varten, jotka ovat vireillä tuomioistuimessa lain tullessa voimaan. Säännös koskisi vain niitä velkomusasioita, joissa velallisena on luonnollinen henkilö.

Yksityisoikeudellista velkaa koskevat asiat ovat tuomioistuinkäsittelyssä niin sanottuja dispositiivisia asioita, joissa tuomioistuin yleensä tekee ratkaisunsa asianosaisten vaatimusten ja väitteiden perusteella. Toisaalta taas kulutus- ja asuntovelkojen viivästyskoron koskevat säännökset ovat pakottavaa lainsäädäntöä, josta asianosaiset eivät voi sopia toisin. Tuomioistuimen tehtäviin kuuluu

tehdä tarvittaessa selkoa velalliselle voimassa olevan lainsäädännön sisällöstä ja tiedustella, aikooko tämä vedota enimmäiskorkoa koskevaan säännökseen. Sellaisessakin tapauksessa, jossa velallinen ei lainkaan vastaa velkojan esittämiin vaatimuksiin, tuomioistuimen tulee oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 ja 14 §:n mukaan huolehtia siitä, ettei selvästi perusteettomia vaatimuksia hyväksytä. Ehdotetut säännökset korkolain yksinkertaistamisesta lisäävät jatkossa tuomioistuimen mahdollisuuksia valvoa viivästyskorkovaatimusten lainmukaisuutta.

Vaikka jo yleisten periaatteiden mukaan pakottavan säännöksen vastaiseksi havaittu korkovaatimus on perustettomana hylättävä, on selvyuden vuoksi katsottu tarpeelliseksi ottaa asiasta nimenomainen säännös siirtymäkautta varten. Erityinen siirtymäsäännös koskee vain menettelyä lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa. Yksin käräjäoikeuksissa on jatkuvasti vireillä noin 50 000 velkomusasiaa, minkä lisäksi useaan rikosasiaankin liittyy jokin velkomusvaatimus. Ei ole tarkoituksenmukaista, että lainsäädännön muutoksen johdosta kysymys viivästyskorosta nostettaisiin uudelleen käsittelyn kohteeksi. Toisaalta taas ei ole hyväksyttävää, että lainmuutoksen jälkeen tuomioistuinta tulisi tuomioita, joissa pakottavan lain säännöksistä selvästi poiketaan velallisen vahingoksi.

Tuomioistuimissa vireillä olevissa asioissa toimittaisiin sen lähtökohtaisen oletaman mukaisesti, että luonnollisen henkilön maksettavan viivästyskoron enimmäismäärä on 4 §:n 1 momentin mukainen lakisääteinen viivästyskorko. Tuomioistuin vahvistaisi viran puolesta viivästyskoron tämän mukaisesti, jollei velkoja osoita perustetta korkeammalle korolle. Velallisen ei tarvitsisi tehdä lainmuutokseen perustuvaa väitettä viivästyskoron määrästä.

Velkoja voi jo ennen lain voimaantuloa tekemässään haastehakemuksessa tuoda esille, että korkovaatimus perustuu luottokorkoon tai että kysymyksessä oleva velka ei kuulu 2 §:n 2 momentin piiriin. Selvitys voidaan esittää myös tuomioistuinkäsittelyn aikana. Tuomioistuin ei kuitenkaan erikseen varaisi kantajalle tilaisuutta esittää tätä koskevaa vaatimusta, vaan kantajan tehtävänä olisi

toimittaa selvityksensä oma-aloitteisesti. Jos velkoja esittää uutta selvitystä, on vastaajalle annettava tilaisuus esittää näkemyksensä sen johdosta.

Viivästyskorkoa koskevan vaatimuksen osittaisesta hylkäämisestä huolimatta asia voitaisiin yleensä käsitellä kokonaan kirjallisessa prosessissa. Velkomusasioiden joustava käsittely käräjäoikeuksissa edellyttää lisäksi, että käräjäoikeuksien kansliahenkilökunnalla säilyy toimivalta ratkaista muutoin riidattomia asioita. Käräjäoikeuslain 19 §:n nojalla laamanni voi määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan antamaan yksipuolisia tuomiota. Tämä merkitsee sitä, että vain lainoppineet jäsenet ja notaarit voivat antaa ratkaisun, joka poikkeaa kantajan vaatimuksista. Ehdotuksen mukaan tästä kuitenkin poikettaisiin niin, että siirtymäsäännöksessä tarkoitettussa tilanteessa kansliahenkilökuntaan kuuluva voi antaa tuomion, jossa velkojan viivästyskorkoa koskeva vaatimus tulee osittain hylätyksi.

Edellä esitetyt säännökset on otettava huomioon myös silloin, kun asiassa on haettu muutosta. Jos muutoksenhaku ei lainkaan koske velkomusta, vaan esimerkiksi rangaitusta, jää ennen lain voimaantuloa annettu tuomio velkaa koskevalta osaltaan lainvoimaiseksi, jolloin siihen sovelletaan 4 momentin säännöstä. Muutoin on muutoksenhakutuomioistuimen otettava viran puolesta huomioon korkolain muutoksen tuomat vaikutukset viivästyskorkoon, vaikka kysymys viivästyskorosta ei olisikaan ollut esillä aikaisemmassa oikeudenkäynnissä. Kantaja voi myös muutoksenhakuvaiheessa esittää selvityksen niistä syistä, joiden vuoksi luonnollisen henkilön olisi edelleen maksettava lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa.

Pykälän 4 momentti koskee niitä velkoja, joista on annettu suoritusuomio ennen lain voimaantuloa. Ulosotossa velka peritään yleensä sen sisältöisenä, jollaisena se on tuomioistuimessa vahvistettu. Tuomiosta ei kaikissa tapauksissa käy ilmi sellaisia tietoja velan perusteesta, joiden perusteella voitaisiin selvittää, onko kysymyksessä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu kuluttaja- tai asuntosaatava ja perustuuko vahvistettu viivästyskorko sovittuun viivästyskorko- tai kor-

kohtoon vai lakiin. Ulosottoasioiden valtaavan määrän ja ulosoton massatoimintoisuuden vuoksi ei ole mahdollista, että ulosoton yhteydessä säännönmukaisesti asianosaisilta tiedusteltaisiin tällaisia seikkoja. Jos viivästyskorkokysymys olisi viran puolesta selvitettävä jokaisen ulosotoperusteen osalta erikseen, vaarannettaisiin kaikkien vireillä olevien noin 300 000 asian ulosotto. Lain tavoitteet kuitenkin edellyttävät, että lainmuutoksen tuottamat edut tulevat välittömästi ulosotoperinnässä olevien yksityishenkilöiden eduksi.

Näiden syiden vuoksi ehdotetaan, että ennen lain voimaantuloa annettuja tuomioiden ja muiden ulosotoperusteiden osalta noudatettaisiin eri menettelyjä sen mukaan, onko velallinen luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö. Luonnollisilta henkilöiltä ei saisi periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa. Tuomiossa oleva viivästyskorkolausuma jäisi vaikutuksettomaksi siltä osin kuin se tuottaisi lakisääteistä viivästyskorkoa suuremman koron. Ulosottomiehen olisi viran puolesta otettava huomioon enimmäiskorko, joka määräytyisi 4 §:n 1 momentin mukaan. Tämä toteutettaisiin ulosoton tietojärjestelmän avulla.

Ehdotus johtaisi kulutus- ja asuntovelkojen samoin kuin vahingonkorvaus- ja laskusaatavien osalta samaan lopputulokseen kuin mikä seuraisi 2 momentin pääsäännöstä. Nämä velat muodostavat valtaosan luonnollisilta henkilöiltä perittävänä olevista veloista. Ulosotossa enimmäiskorkoa sovellettaisiin lähtökohtaisesti myös sellaisiin luonnollisten henkilöiden velkoihin, joissa edelleen on sallittua sopia lakisääteistä viivästyskorkoa korkeammasta korosta tai joissa viivästyskorko on 4 §:n 2 momentin mukainen juoksukorko. Koska tämä ei vastaa lain materiaalista sisältöä, ehdotetaan, että velkoja voi näissä tilanteissa edelleen vaatia korkeampaa viivästyskorkoa.

Velkoja voi ehdotuksen mukaan esittää vaatimuksensa suoraan ulosottomiehelle. Korkeampaa viivästyskorkoa olisi nimenomaisesti vaadittava ja velkojan olisi esitettävä myös selvitys vaatimuksen perusteista. Riidattomissa tapauksissa ulosottomies antaisi asiasta päätöksen ja tekisi siitä merkinnän ulosotoperusteeseen. Näin oikean suuruinen

viivästyskorko voitaisiin ottaa huomioon myös mahdollisen uuden ulosottoasian yhteydessä.

Ulosottoasian käsittelyn yhteydessä ei voida esittää laajaa todistelua. Jos asiaa ei tästä syystä voida ratkaista ulosotossa, ulosottomies voi antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen. Asianosaiset voivat myös hakea muutosta ulosottomiehen päätöksestä tekemällä ulosottovalituksen alioikeuteen.

Oikeus saada ulosottoviranomaiselta erityinen päätös viivästyskorosta on velkojan oikeusturvan kannalta perusteltu ja myös menettelynä huomattavasti yksinkertaisempi kuin vaihtoehtona oleva tuomioistuinkäsittely. Toisaalta kysymyksessä on poikkeuksellinen menettely, jota voidaan pitää hyväksyttävänä vain verraten lyhyenä siirtymäkautena. Ehdotuksen mukaan velkoja voikin esittää korkovaatimuksen vain lain voimaantuloa seuraavan vuoden kuluessa. Jollei vaatimusta ole tänä aikana tehty ulosottomiehelle, ei vaatimusta enää voida käsitellä. Ulosottomiehen tekemää ratkaisua noudatetaan kuitenkin määräajan jälkeenkin. Viivästyskorko juoksee tällöin katkeamattomasti niin, että ulosotoperusteen mukaista viivästyskorkoa peritään myös lain voimaantulon ja ulosottomiehen tekemän päätöksen väliseltä ajalta.

Oikeushenkilöiden osalta noudatettaisiin edelleen tuomiossa vahvistettua viivästyskorkoa. Siirtymäsäännökset eivät siten taannehtivasti alentaisi yrityksiltä perittävää viivästyskorkoa, jos tuomio on annettu ennen lain voimaantuloa.

Pykälän 5 momentissa on viivästyskoron sovittelua koskevan 11 §:n siirtymäsäännös. Sovittelu koskisi luonnollisten henkilöiden maksettavia viivästyskorkoja myös silloin, kun velkasuhde on alkanut ennen lain voimaantuloa. Velallisen taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttoman suurta viivästyskorkoa voitaisiin alentaa siitä riippumatta, miltä ajalta viivästyskorko on kertynyt. Sovittelun piiriin tulisivat myös sellaisiin velkoihin liittyvät viivästyskorot, joita ei ole voitu sovittaa aikaisemman lain nojalla.

Sovittelussa ei voitaisi määrätä palauttavaksi velallisen ennen lain voimaantuloa tekemiä viivästyskoron suorituksia. Velalliselta peritty korkea viivästyskorko voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon sovittelun lopputulosta

harkittaessa. Näin voidaan korjata myös sitä epäkohtaa, että menneinä vuosina kertyneet viivästyskorot ovat yleiseen korkotasoon nähden olleet varsin korkeita.

Korkolain 11 § koskee ehdotuksen mukaan vain sellaisia luonnollisen henkilön velkoja, jotka eivät liity velallisen elinkeinotoimintaan. Siirtymäsäännöksessä olisi tätä koskeva poikkeus. Sovittelu voisi koskea kaikkia luonnolliselta henkilöltä perittäviä viivästyskorkoja, jos velka on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Se, että velka perustuu aikaisempaan elinkeinotoimintaan, ei siten olisi sovittelun esteenä. Tämän erityissäännöksen tarkoituksena on helpottaa niiden pienyritysten asemaa, joiden yritystoiminta päättyi lama-ajan seurauksena ja jotka jäivät joko suoraan lain nojalla tai vakuusitoumustensa vuoksi vastuuseen yrityksen veloista. Maksuviivästysdirektiivin säännökset eivät estä kansallisia toimia, jotka koskevat ennen direktiivin voimaantuloa syntyneitä velkoja.

Pykälän 6 momentin mukaan lain voimaan tullessa 12 §:n mukaisena viitekorkona käytettäisiin voimassa olevaa ministeriön vahvistamaa viitekorkoa, kunnes uusi viitekorko ensimmäisen kerran otetaan käyttöön seuraavan kalenterivuoden puolivuotiskauden alkussa. Viitekorko määräytyy ehdotetun 12 §:n ja maksuviivästysdirektiivin mukaan aina kalenterivuoden vaihtuessa ja sen puolivälissä.

Muulla lainsäädännössä on lukuisia viittauksia korkolain mukaiseen viivästyskorkoon taikka viitekorkoon. Pykälän 7 kohdassa säädetään siitä, miten näitä viittauksia on sovellettava korkolain muutoksen voimaantulon jälkeen.

Useissa erityissäännöksissä viivästyskoron määrän osalta viitataan korkolain 4 §:ään tai vielä tarkemmin sen 4 §:n 3 momenttiin. Siirtymäsäännöksen mukaan viittaus 4 §:n 3 momenttiin muuntuisi koskemaan 4 §:n 1 momenttia. Kyseinen lainkohta sisältäisi vastaisuudessa ainoan korkolain tunteman viivästyskoron, joten valitusta lainsäädäntötekniikasta ei aiheutuisi soveltamisvaikeuksia.

Muussa lainsäädännössä oleva viivästyskorkosäännös on voitu muotoilla myös niin, että siinä muulla tavoin nojaututaan korkolaissa tarkoitettuun viranomaisen vahvistamaan viitekorkoon. Siirtymäsäännöksen mu-

kaan viivästyskoron viitekorkona käytettävään vastaisuudessa 12 §:ssä tarkoitettua EKP:n ohjauskorkoon perustuvaa viitekorkoa.

Viitekorko muuttuisi suoraan siirtymäsäännöksen nojalla myös sopimuksissa ja tuomioissa, joissa viivästyskorko tai muu korko on sidottu joko korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ministeriön vahvistamaan viitekorkoon tai, aikaisempaan lainkohtaan perustuen, Suomen Pankin vahvistamaan viitekorkoon. Jos sopimuksessa tai muussa oikeudellisesti vaikuttavassa asiakirjassa on kuitenkin poikkeuksellisesti varauduttu viitekorkon muuttumiseen, on sitä koskevaa ehtoa noudatettava.

1.2. Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä

1 §. *Sopimusehtojen sääntely.* Pykälässä on yleinen kieltö käyttää elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa sopimusehtoa, joka on kohtuuton sopimuksissa toisena osapuolena olevan elinkeinonharjoittajan kannalta. Elinkeinonharjoittajaa voidaan kieltää käyttämästä kohtuutonta ehtoa, ja kiellon tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Kiellosta päättää markkinatuomioistuimien. Markkinatuomioistuimesta annetun lain 6d §:n mukaan asian voi saattaa vireille sopimuksen osapuolena oleva elinkeinonharjoittaja taikka elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Kyseistä lakia ei ole käytännössä juurikaan sovellettu. Sen muuttaminen on kuitenkin tarpeen maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 3—5 kohdan täytäntöönpanoa varten. Näissä säännöksissä edellytetään muun muassa, että pieniä ja keskisuuria yrityksiä virallisesti edustavat järjestöt voivat saattaa maksuaikataulua ja viivästysseuraamuksia koskevien vakiosopimusehtojen kohtuullisuuden tuomioistuimen tai muun viranomaisen käsiteltäväksi. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat myös valtion, kuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen tekemiin kaupallisiin hankintoihin liittyvät maksut. Näin ollen sopimusehtojen kohtuullisuutta koskeva vaatimus tulee voida kohdistaa myös julkisyhteisöön eikä vain yksityiseen elinkeinonharjoit-

tajaan tai yritykseen.

Ehdotuksen mukaan pykälään lisätään uusi 4 momentti, jonka mukaan kyseistä lakia sovelletaan myös julkisyhteisöön silloin, kun tämä on kaupallisen hankintasopimuksen osapuolena. Soveltamisalan laajennus toteutettaisiin yleisenä niin, että se mahdollistaisi muidenkin kuin vain direktiivissä tarkoitettujen sopimusehtojen kohtuullisuuden arvioinnin.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki korkolain muuttamisesta.

1.3. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta

7 §. *Takauksen sovittelu.* Pykälän 1 momentissa on säännös yksityistakaajan vastuun sovittelusta. Pykälän 2 momentissa viitataan yleisiin oikeustoimen kohtuullistamissääntöksiin.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, joka koskee takaajan vastuuta viivästyskoroista. Säännös koskisi vain yksityistakaajan vastuuta luotonantajalle, ja se olisi pakottava. Yksityistakaajan ja luotonantajan käsitteet on määritelty lain 2 §:ssä. Korkolain ehdotettu 11 § koskee kaikkia yksityishenkilön velkoihin perustuvia viivästyskorkoja. Kyseinen säännös koskee siten ilman nimenomaista mainintaakin takaajan vastuuta oman maksuvelvollisuutensa laiminlyöntiin perustuvista viivästyskoroista. Yleensä takaussitoumuksissa kuitenkin sovietaan, että takaaja vastaa myös velallisen velkaan liittyvistä koroista ja muista liitännäiskustannuksista. Tällöin velallisen maksulaiminlyöntiin perustuvat viivästyskorot ovat osa takaajan vastuulla olevaa päävelkaa siitä riippumatta, milloin velka on eräännytetty takaajan nähden. Ilman erityissäännöstä jäisi tulkinnanvaraiseksi, voisiko yksityistakaaja vaatia tällaisten päävelkaan kuuluvien velvoitteiden sovittelua sen perusteella, että takaajalla itsellään on korkolaisissa tarkoitettu sovitteluperuste.

Viivästyskorkojen sovittelua koskevan säännöksen tarkoituksena on kohtuullistaa viivästysseuraamuksia silloin, kun yksityishenkilö ei maksuvaikeuksiensa vuoksi

kykene niistä selviytymään. Tämän tavoitteen kannalta on merkityksentöntä se, miten velkavastuu on oikeusteknisesti rakentunut. Ehdotetun säännöksen mukaan yksityistakaajan velvollisuutta suorittaa viivästyskorkoa tai muuta aikaan sidottua korvausta voitaisiin sovittelulla korkolain 11 §:ssä säädettyjen edellytyksien silloinkin, kun viivästysseuraamukset edellä kuvatulla tavalla sisältyvät päävelkaan. Viivästyskoron osuutta voitaisiin siten alentaa, jos sovitteluun on painavia syitä ottaen huomioon viivästyskoron määrä suhteessa takaajan taloudelliseen asemaan tai jos takausvelkaan liittyy sellaisia epäselvyyksiä, että takaajalla on ollut perusteltu aihe pidättäytyä maksusta.

41 §. *Takausta koskevien säännösten soveltaminen vierasvelkapanttaukseseen.* Vierasvelkapanttaukseseen sovelletaan suurelta osin samoja sääntöjä kuin takaukseseen. Pykälässä olevaa luettelo sovellettavista lainkohdista ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella 7 §:n 2 ja 3 momenttiin. Näistä säännöksistä 7 §:n 2 momentissa on vain viittaus muualla lainsäädännössä oleviin sopimussuhteen sovittelua koskeviin säännöksiin. Viivästyskoron sovittelua koskeva 7 §:n 3 momentti voisi tulla sovellettavaksi yksityisen pantinhaltijan eduksi.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki korkolain muuttamisesta.

Siirtymäsäännöksen mukaan sovittelusäännöksiä voitaisiin soveltaa myös sellaisiin viivästyskorkoihin, jotka liittyvät ennen lain voimaantuloa syntyneeseen päävelkaan. Ehdotettu siirtymäsäännös vastaa korkolain 11 §:ää koskevaa 1. lakiehdotuksen siirtymäsäännöksen 5 momenttia.

1.4. Laki kuluttajavalituslautakunnasta

1 §. Pykälässä säädetään kuluttajavalituslautakunnan tehtävistä. Kuluttajavalituslautakunnan pääasiallisena tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisissä erimielisyyksissä. Lautakunnan toimiala on kuitenkin viime vuosina laajentunut koskemaan myös eräitä muita yksityishenkilöiden oikeudellisia kysymyksiä. Uusina asioina ovat tulleet muun muassa

yksityishenkilöiden välisiin asuntokauppoihin sekä yksityistakauksiin liittyvät riita-asiat.

Kulutusluottoihin ja muihin kuluttajasaataviin liittyvät riita-asiat kuuluvat jo nykyisin kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan. Kuluttaja voi siten saattaa lautakunnan käsiteltäväksi kysymyksen viivästyskoron kohtuullistamisesta. Myös asunnon kauppahintaan liittyvän viivästyskoron sovitteluvaatimusta voidaan käsitellä kuluttajavalituslautakunnassa. Korkolain nykyisen 11 §:n soveltuslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvista tilanteista vain vuokrasuhteisiin liittyvät viivästyskorot eivät kuulu kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan.

Kun viivästyskoron sovittelu ehdotuksen mukaan laajennetaan koskemaan kaikkia yksityishenkilön velkoihin liittyviä viivästyskorkoja, myös kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan ehdotetaan tehtäväksi vastaavansisältöinen muutos. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta, jonka mukaan kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä olisi antaa ratkaisusuosituksia korkolain 11 §:ssä tarkoitettua viivästyskoron sovittelua koskevissa riita-asioissa. Edellytyksenä olisi, että sovitteluvaatimukseen sisältyy ainakin yksi kuluttajasaatava eli kulutusluotto tai muu elinkeinonharjoittajan saatava kuluttajalta. Käytännössä tällä lisäedellytyksellä ei ole suurta vaikutusta, koska taloudellisiin vaikeuksiin joutuneilla yksityishenkilöillä on lähes poikkeuksetta velkoja myös elinkeinonharjoittajilta. Näin kuitenkin voidaan rajata kuluttajavalituslautakunnan toiminta sellaisiin vaatimuksiin, joilla on yhteys lautakunnassa muutoinkin käsiteltäviin kuluttaja-asioihin.

Säännös mahdollistaisi sen, että kuluttajavalituslautakunnassa voidaan keskitetysti käsitellä kaikkia yksityishenkilön velkoihin liittyviä viivästyskorkoja. Käsiteltäviksi voisi siten tulla kulutusluottojen ohella myös esimerkiksi vuokramaksun ja vahingonkorvauksen viivästysseuraamusten sovitteluvaatimuksia. Sitä vastoin näihin oikeussuhteisiin liittyvien muiden kysymysten selvittäminen ei edelleenkaan kuuluisi lautakunnan tehtäviin.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki korkolain muuttamisesta.

1.5. Opintotukilaki

40 §. *Takaussaatavasta perittävä korko.* Nykyisen säännöksen mukaan opintolain saajan on maksettava valtiolle enintään 16 %:n korkoa koko sille määrälle, jonka valtio on valtioneuvoston johdosta joutunut suorittamaan. Pykälässä olevan asetuksenantovaltuutuksen mukaan perittävän koron määrästä voidaan säätää tarkemmin asetuksella. Opintotukiasetuksen 26 §:n mukaan valtion takaussaatavasta perittävä korko on yhdeksän prosenttia. Viivästyskorkoa voidaan lisäksi yksittäistapauksissa alentaa opintotukilain 39 §:n nojalla, jos lainansaajalla on sosiaalinen suorituseste.

Opintotukilain korkoa koskeva säännös kiinteästä 16 %:n viivästyskorosta on nykyisessä lainsäädännössä poikkeuksellinen. Säännös ehdotetaankin muutettavaksi niin, että takaussaatavan enimmäiskorkona olisi lakisääteinen viivästyskorko. Edelleenkin säilytettäisiin asetuksenantovaltuus, jonka mukaan alemmasta viivästyskorosta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Tämä mahdollistaa myös sen, että lainansaajalta perittävä viivästyskorko pysyy kiinteänä.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki korkolain muuttamisesta. Ehdotettu lainmuutos koskisi myös ennen lainvoimaantumista syntyneitä takautumissaatavia niin, että lain voimaantumisen jälkeen korko kertyisi korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti.

1.6. Laki verotusmenettelystä

40 §. *Yhteisökorko.* Pykälässä säädetään yhteisökorosta. Korkoa maksetaan yhteisön tuloverotuksessa määrätyn veron ja sen suorituksiksi luettavien ennakoiden erotukselle. Jos vero ylittää ennakot, peritään verovelvolliselta 1 momentin nojalla yhteisökorkoa. Jos tilanne on päinvastainen, suoritetaan verovelvolliselle 2 momentin nojalla palautettava yhteisökorkoa. Perittävä ja palautettava yhteisökorko on sidottu viitekorkoon. Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettaviksi siten, että yhteisökorko kultakin kalenterivuodelta sidotaan sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettuun vii-

tekorkoon.

43 §. *Jäännösveron korko ja palautuskorko.* Pykälän 2 momentissa säädetään muun verovelvollisen kuin yhteisön tai yhteisetuuden tulo- ja varallisuusverotuksessa jäännösverolle tai ennakonpalautukselle laskettavan koron määrästä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jäännösveron korko ja palautuskorko kultakin kalenterivuodelta sidotaan sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettuun viitekorkoon.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki korkolain muuttamisesta. Korot määräytyisivät kuitenkin uuden säännöksen mukaan ensimmäisen kerran vasta vuodeksi 2003.

1.7. Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta

2 §. *Veronlisäys.* Veronlisäystä määrätään oma-aloitteisesti suoritettavan veron maksamatta jättämisen tai maksun viivästymisen vuoksi sekä jälkiverotuksen toimittamisen yhteydessä. Pykälän 1 momentin mukaan veronlisäyksen laskentaperusteena on viivästyskoron viitekorko lisättyinä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että veronlisäyksen prosenttimäärä kalenterivuodelta sidotaan sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettuun viitekorkoon.

4 §. *Viivekorko.* Viivekorkoa lasketaan maksuunpannulle ja maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle.

Pykälän mukaan viivekoron laskentaperusteena on viivästyskoron viitekorko lisättyinä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viivekorko kalenterivuodelta sidotaan sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettuun viitekorkoon.

Voimaantulo. Laissa on samansisältöinen voimaantulosäännös kuin 6. lakiehdotuksessa.

1.8. Verontilityslaki

19 §. *Korkokanta.* Verontilityksissä käytettäväksi korkokannaksi on pykälän 1 momentissa säädetty vuosittain vahvistettava viitekorko. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi

siten, että tilityksissä käytettävä korko on kultakin kalenterivuodelta sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Voimaantulo. Laissa on samansisältöinen voimaantulosäännös kuin 6. lakiehdotuksessa.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2002. Näin lait saatettaisiin voimaan hyvissä ajoin ennen kuin maksuviivästysdirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukainen täytäntöönpano-aika päättyy 8 päivänä elokuuta 2002.

Korkolain säännökset edellyttävät laajamittaisia muutoksia sekä ulosottolaitoksen että pankkien ja muiden elinkeinonharjoittajien tietojärjestelmissä. Lisäksi kulutusluottojen sopimusehtoja joudutaan tarkistamaan. Voimaantuloajan pituuteen vaikuttaa myös se, että euroon siirtyminen toteutetaan vuoden 2002 vaihteessa. Uudistusten samanaikainen toteuttaminen aiheuttaisi huomattavia lisäkustannuksia ja olisi omiaan vaarantamaan niiden häiriöttömän käyttöönoton.

Esitykseen sisältyvät verolait tulisivat voimaan siten, että kalenterivuodelta 2003 ja sen jälkeiseltä ajalta korko määräytyisi korkolain 12 §:ssä tarkoitettuna Suomen Pankin ilmoittaman viitekoron perusteella. Ensimmäiseltä vuodelta sovellettavaksi tulisi korkolain 12 §:ssä tarkoitettu vuoden 2002 jälkimmäisen puolivuotiskauden korko. Kalenterivuodelta 2002 sovellettaisiin vielä valtiovarainministeriön vuodelle 2002 vahvistamaa viitekorkoa.

3. Säättämisjärjestys

Yleistä

Esityksen 1. lakiehdotuksen (laki korkolain muuttamisesta) siirtymäsäännöksen mukaan lakia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen kertyvään viivästyskorkoon myös silloin, kun viivästyskoron perustana oleva sitoumus on tehty tai muu velkasuhteen oikeusperuste on syntynyt ennen lain voimaantu-

loa. Siirtymäsäännöksen vaikutuksia erilaisissa ja -ikäisissä velkasuhteissa maksettavaan viivästyskorkoon on seikkaperäisesti selostettu yksityiskohtaisten perustelujen voimaantulo- ja siirtymäsäännösten yhteydessä.

Ehdotettuja siirtymäsäännöksiä on valtiosääntöoikeudellisesti syytä arvioida ennen muuta omaisuudensuojaa koskevan perustuslain 15 §:n kannalta. Omaisuuden suojan on vakiintuneesti katsottu suojaavan sopimussuhteiden pysyvyyttä ja siten sopimussuhteen kummankin osapuolen varallisuusarvoisia etuja. Vaikka perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä taannehtivaan puuttumiseen olemassa olevien sopimusten sisältöön on suhtauduttu kielteisesti, ei sopimussuhteiden koskemattomuus ole muodostunut ehdottomaksi. Esimerkiksi uusi takauslainsäädäntö (PeVL 37/1998 vp) on varsin laajoine taannehtivine vaikutuksineen säädetty tavallisella lailla.

Omaisuuden suojaa ja sopimussuhteiden pysyvyyttä koskevat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp). Perusoikeutta rajoittavan tai siihen puuttuvan sääntelyn tulee olla perusteiltaan hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi sääntelyn on oltava oikeasuhtaista niin, että perusoikeuteen puuttuminen ei saa johtaa yksilön kannalta kohtuuttomiin lopputuloksiin.

Taannehtivuuskiellon osalta perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lailla voidaan selventää ja täydentää oikeussuhteita, kunhan aineelliseen oikeuteen ei tuoda olennaisesti uutta sisältöä (PeVL 28/1994 vp). Tavallisella lailla voidaan säätää vähäisistä ja epäolennaisista aineellisen oikeuden muutoksista, jos sääntely muuten täyttää perusoikeuteen puuttumista koskevat vaatimukset. Sopimusosapuolten aineellisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseen liittyville menettelytapa- ja täytäntöönpanosäännöksille voidaan niin ikään antaa taannehtivia vaikutuksia. Valiokunta on pitänyt muun muassa elatusapusaatavan vanhentumista ja viivästyskorkoa koskevia säännöksiä sellaisina täytäntöönpano-oikeudellisina normeina, jotka omaisuuden kohdistuvinkin voidaan pääsääntöisesti saattaa voimaan ta-

vallisella lailla (PeVL 9/1998 vp).

Viivästyskoron määrä

Lakiehdotus koskee viivästyskoron laske-
mistapaa ja sen enimmäismäärää. Näillä tar-
kistuksilla ei puututa sopimusten ja muiden
yksityisoikeudellisten velvoitteiden keskei-
simpään aineelliseen sisältöön, kuten velan
pääomaan tai syntymisedellytyksiin. Ehdote-
tut siirtymäsäännökset eivät myöskään koske
ennen lain voimaantuloa kertynyttä viiväs-
tyskorkoa. Velkojalla lain voimaan tullessa
oleva konkreettinen saatava pysyy ehdotuk-
sen mukaan muuttumattomana.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen
2 momentin mukaan ehdotettua lakia ryhdyt-
täisiin soveltamaan lain voimaantulon jäl-
keen kertyviin viivästyskorkoihin siitä riip-
pumatta, milloin velka on syntynyt tai erään-
tynyt maksettavaksi. Viivästyskorko muut-
tuisi siten lain voimaan tullessa niissä veloissa,
joissa viivästyskoron maksaminen perus-
tuu suoraan korkolain säännöksiin. Koska la-
kisäätäinen viivästyskorko olisi lisäksi
enimmäiskorko korkolain 2 §:n 2 momentis-
sa tarkoitetuissa kuluttaja- ja asuntoveloissa,
myös näihin liittyvät viivästyskorot voisivat
muuttua. Mikäli sovittu viivästyskorko ylittää
lakisäätetyn viivästyskoron, sopimus jäisi
tältä osin tehottomaksi. Siirtymäsäännös ei
sitä vastoin vaikuttaisi elinkeinonharjoittajien
välisiin ja muihin kuin asumiseen liittyviin
yksityishenkilöiden välisiin viivästyskor-
koehdotuksiin, joissa korkolain säännökset ovat
edelleen tahdonvaltaisia.

Siirtymäjärjestelyillä on kaksi tavoitetta.
Ensinnäkin tarkoituksena on alentaa vanhois-
ta, ennen 1 päivää toukokuuta 1995 synty-
neistä veloista perittävää viivästyskorkoa
niin, että se vastaa nykyistä korkotasoa. Kun-
ten jaksosta 5.1. käy ilmi, varsin suuri joukko
yksityishenkilöitä suorittaa edelleen 16—
18 %:n viivästyskorkoa. Aikaisemman lain
sallimat kiinteät viivästyskorot ovat korkota-
son yleisen laskun vuoksi muodostuneet koh-
tuuttoman korkeiksi. Ankarat viivästysseu-
raamukset vaikeuttavat heikoimmassa talou-
dellisessa asemassa olevien yksityishenkilöiden
mahdollisuuksia selviytyä veloistaan.
Nykyistä korkeammat viivästyskorot kohdis-
tavat erityisesti niihin, joiden velkaongelmat

johtuvat 1990-luvun alun lamasta ja siitä seu-
ranneesta pitkittyneestä työttömyydestä, va-
kuusarvojen alentumisesta tai yritystoimin-
nan lakkaamisesta. Käytännössä pitkäaikai-
nen viivästyskorko rasittaa yksityishenkilöi-
tä, joilta perintää voidaan jatkaa koko velalli-
sen eliniän.

Taannehtivat säännökset vaikuttaisivat ku-
luttajien, asuntovelallisten ja muiden yksi-
tyishenkilöiden eduksi ja niillä parannettaisi-
n siten velkasuhteissa heikompana osapuol-
ena olevien asemaa. Siirtymäsäännöksillä
voitaisiin korjata myös se epäkohta, että ny-
kyään velallisten velvoitteissa on pysyvästi
merkittäviä eroja riippuen siitä, minkä sisäl-
töisenä korkolaki on ollut voimassa velan
syntymis- tai erääntymisajankohtana. Oikeu-
denmukaisuuden ja velallisten yhdenvertai-
suuden vuoksi on perusteltua, että samankal-
taisista velkasuhteista peritään samantasoista
viivästyskorkoa ja että lain pakottavat sään-
nökset suojaavat yhdenmukaisesti kulutus- ja
asuntovelallisten joukkoa. Ehdotetulle sään-
telylle on siten hyväksyttävät perusteet.
Taannehtiva sääntely on välttämätön keino
tämän tavoitteen toteuttamiseksi.

Siirtymäsäännöksillä tavoiteltu lakisääteis-
ten viivästyskorkojen yhdenmukaistaminen
on perusteltua myös oikeudellisen selkeyden
vuoksi. Nykyinen tilanne, jossa sovelletaan
rinnakkain useaa erisisältöistä lainsäädäntöä,
on erittäin mutkikas. Velkasuhteen osapuol-
ten oikeusturva vaarantuu jo yksin sen vuoksi,
että kussakin tapauksessa sovellettavan
lain mukaisen viivästyskoron selvittäminen
ja laskeminen on vaikeaa. Kun korkolakia on
maksuviivästysdirektiivin vuoksi jälleen
muutettava, tilanne mutkistuisi entisestään,
jollei asiaan puututtaisi siirtymäjärjestelyillä.
Ehdotettu sääntely on siten oikeusvarmuuden
ja oikeustilan selkeyden vuoksi painavan yh-
teiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Vaikka viivästyskorko voi ehdotuksen joh-
dosta laskea, velkoja saisi lakisäätetyn vii-
västyskoron. Ehdotuksen mukainen viiväs-
tyskorko, eli EKP:n ohjauksella ja siihen li-
sättävä seitsemän prosenttiyksikön marginaali,
takaa riittävän hyvityksen maksuviiväs-
tyksen aiheuttamasta vahingosta. Viivästys-
koron lasku koskisi suurelta osin pankkien,
perintätoimistojen ja muiden elinkeinonhar-
joittajien varsin vanhoja saatavia kuluttajilta.

Korkea viivästyskorko ei ole sellainen taloudellinen etu, jota velkojat voisivat laskea saavansa määräämättömän ajan ja jonka varaan liiketoimintaa voisi perustaa. Oikeutta tulevaan viivästyskorkoon voi pitää eräänlaisena odotusarvona. Useassa tapauksessa viivästyskoron alentamisella ei olisi velkojien kannalta todellista taloudellista merkitystä sen vuoksi, että velallisilta ulosotonkaan kautta saatavat suoritukset eivät tosiasiaa riittä kattamaan sovittujen viivästyskorkojen ja pääoman määrää. Ehdotettua säännöstä ei näiden syiden vuoksi voi pitää velkojienkaan kannalta kohtuuttomana.

Ehdotettu siirtymäsäännös poikkeaa useimmista aikaisemmin toteutetuista viivästyskorkoa koskeneista lainmuutoksista siinä, että se koskisi yhtäläisesti sekä sopimukseen että suoraan lain säännökseen perustuvia viivästyskorkoja ja myös velkoja, jotka ovat erääntyneet ennen lain voimaantuloa. Aikaisemman lainsäädäntökäytännön mukaan taannehtivuuskiellon ei ole katsottu rajoittavan sellaisia siirtymäsäännöksiä, joilla muutetaan velkojan lakiin perustuvaa viivästyskorkoa. Siltä osin kuin velkojan oikeus viivästyskorkoon ei ole perustunut sopimukseen vaan suoraan lakiin, ovat korkolaki samoin kuin sen muutokset tulleet koskemaan myös aikaisemmin syntyneitä velkasuhteita, mikäli velka ei vielä ollut erääntynyt ennen lain voimaantuloa. Elatusavun viivästyskoron taannehtivaa säätämistä pidettiin edellä mainitussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 9/1998 vp) valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomana, koska kysymys on täytäntöönpano-oikeudellisesta seikasta. Kyseinen uudistus tosin koski vain lain voimaantulon jälkeen erääntyviä elatusapuja. Velan erääntyneisyyttä ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa aikaisemminkaan pidetty merkitseväna seikkana. Kun elatusavun viivästyskorko poistettiin vuonna 1983, lakisääteinen oikeus viivästyskorkoon lakkasi välittömästi lain tullessa voimaan myös erääntyneiltä elatusavuilta. Edellä mainituissa elatusavun viivästyskorkoa koskeneissa muutoksissa lakisääteinen viivästyskorko on vuoroin lisätty vuoroin poistettu kokonaan. Näihin lainmuutoksiin verrattuna voidaan nyt ehdotettua viivästyskoron tason yhdenmukaistamiseen tähtävää muutosta pitää vähäisenä.

Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kohteena näyttäisi siten olevan lähinnä se, että siirtymäsäännöksen 2 momentin mukaan uusia säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun viivästyskorko perustuu ennen lain voimaantuloa tehtyyn nimenomaiseen sopimukseen. Rajanveto lakisääteisen ja sovitun viivästyskoron välillä on kuitenkin viivästyskoron osalta suurelta osin näennäinen. Korkolain pakottavin säännöksin on nimittäin jo pitkään rajoitettu viivästyskorkojen enimmäismääriä kulutus- ja asuntoluotoissa. Vakiosopimuksissa olevat viivästyskorkoehdot vastaavat usein sanatarkasti kulloinkin voimassa olevaa lain säännöstä enimmäisviivästyskorkosta. Voidaan myös yleisesti asettaa kysymyksenalaiseksi, onko jaottelu sopimukseen perustuviin ja muihin yksityisoikeudellisiin velvoitteisiin perusoikeuden kannalta merkityksellinen. Molemmissa kysymys on velkojalla olevasta varallisuusarvoisesta etuudesta. Viime kädessä ero lakisääteisen ja sovitun viivästyskoron välillä on siinä, että velallinen on suostunut sopimuksen mukaiseen korkoon. Velallisen tahdonmuodostuksen merkitys on kuitenkin vakiosopimuksia käytettäessä varsin vähäinen.

Ehdotetuilla 3 ja 4 momenteilla pyritään siihen, että muuttuvat viivästyskorkosäännökset otettaisiin tehokkaasti käyttöön myös silloin, kun velkomusasia on lain voimaan tullessa vireillä tuomioistuimessa tai kun suoritustuomio on jo annettu. Ehdotetut säännökset suojaisivat velallisen olevaa luonnollista henkilöä ja johtaisivat siihen, ettei perittävän viivästyskoron taso vaihtelisi sattumanvaraisesti tuomion antamisajankohdan perusteella. Viranomaiset ottaisivat viran puolesta huomioon sen, että useassa tapauksessa viivästyskorko alenee. Velkojien oikeusturvan tarve on otettu huomioon niin, että velkoja voi oikeudenkäynti- tai ulosotto-prosessin yhteydessä esittää selvityksen niistä perusteista, joiden vuoksi lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampi viivästyskorko on edelleen lainmukainen.

Ehdotetulla siirtymäjärjestelyllä pyritään oikeudenmukaiseen ja velkasuhteiden osapuolten kannalta tasapainoiseen viivästyskorkosääntelyyn. Ehdotukset koituisivat niiden kuluttajien ja asuntovelallisten eduksi, joilta peritään nykyiseen korkotasoon nähden

korkeaa viivästyskorkoa. Taannehtivilla säännöksillä korjattaisiin erityisesti niiden yksityishenkilöiden asemaa, joiden talous on järkkynyt lama-aikana. Ehdotuksen mukaan velkojilla edelleenkin olisi oikeus saada tavanomaisena pidettävää viivästyskorkoa, joka yleensä riittää kattamaan paitsi rahan arvon alentumisen myös velkojalle maksuviivästyksestä aiheutuneet vahingot. Näiden syiden vuoksi ehdotettu siirtymäsäännös ei estä lain säätämistä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Sovittelu

Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 5 momentin mukaan korkolain uutta 11 §:ää sovellettaisiin myös silloin, kun viivästyskorkot ovat kertyneet lain voimaantuloa edeltäneeltä ajalta. Siirtymäsäännöksen nojalla voitaisiin lisäksi sovitella sellaisia luonnollisen henkilön viivästyskorkoja, jotka perustuvat aikaisemman lain aikana harjoitettuun elinkeinotoimintaan ja jotka muutoin eivät kuulu 11 §:n soveltamisalaan. Esityksen 3. lakiehdotuksen mukaan takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta annetun lain uutta 7 §:n 3 momentin sovittelessä voitaisiin niin ikään soveltaa myös silloin, kun päävelka on syntynyt ennen lainmuutoksen voimaantuloa.

Viivästyskorkojen sovittelun keskeisenä edellytyksenä olisi, että velallisen maksettava viivästyskorkojen määrä on kohtuuttoman suuri verrattuna hänen taloudelliseen asemaansa. Vaikka viivästyskorko ei sinänsä olisi sopimusta tehtäessä ollut kohtuuton, se on yksittäistapauksessa johtanut velallisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Sovittelun tarkoituksena on tasapainottaa velkasuhteen osapuolten asemaa. Säännös voidaan rinnastaa paitsi muualla lainsäädännössä oleviin sovittelessä säännöksiin, kuten oikeustoimilain 36 §:n yleiseen kohtuullistamisäännökseen, myös yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin. Velallisen maksukyvyttömyyteen tai uhkaavaan maksukyvyttömyyteen perustuvaa viivästyskorkon sovittelua voidaan pitää täytäntöönpano-oikeudellisena säännöksenä.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan sovittelua koskevat säännökset voidaan myös taannehtivine vaikutuksi-

neen säätää tavallisella lailla (PeVL 3/1982 vp ja PeVL 21/1993 vp). Yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva lainsäädäntö on niin ikään säädetty tavallisella lailla (PeVL 23/1992 vp) Ehdotetut sovittelua koskevat siirtymäsäännökset eivät perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön nojalla ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia.

Viitekoron muuttuminen

Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 7 momentin mukaan 12 §:ssä tarkoitettua viitekorkoa sovellettaisiin myös silloin, kun viivästyskorko tai muu korko sopimuksen tai tuomion mukaan määräytyy joko nykyisen korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun ministeriön vahvistaman viitekoron tai sitä edeltäneen Suomen Pankin vahvistaman viitekoron perusteella. Lakiehdotus vaikuttaa siten osapuolista riippumatta kaikkiin ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin, joissa on viitattu kyseisiin viitekorkoihin. Näiltä osin aikaisempien sopimusten ehdot muuttuvat suoraan lain nojalla. Muutosta voi kuitenkin pitää teknisenä, koska sekä korvautuva että korvaava viitekorko kuvaavat rahamarkkinakorkoa eivätkä ne tasoltaan merkittävästi poikkeavat toisistaan. Koska valtiovarainministeriö ei enää vastaisuudessa tule vahvistamaan korkolain nojalla viitekorkoja, tulisi alkuperäisten sopimusten ja muiden määräysten noudattaminen mahdolliseksi. Ehdotettu sääntely on näin asiallisesti välttämätöntä velkasuhteen osapuolten kohtelun yhdenmukaisuuden ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavan ennustettavuuden vuoksi.

Ehdotus vastaa korkolain muutosta (HE 176/1998), joka koski Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamisesta johtunutta muutosta perus- ja viitekorkojen vahvistamisessa. Perustuslakivaliokunta toteasi lausunnossaan (PeVL 34/1998 vp), että tällaisessa erikoistilanteessa on lähtökohtaisesti sallittua säätää tavallisella lailla kyseisten korkojen korvautumisesta tavalla, joka ulottuu myös voimassa oleviin sopimuksiin.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan kaikilta osiltaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä. Asiaan liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin asianmukaise-

na, että esityksestä hankitaan eduskuntakäsittelyn aikana myös perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**korkolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 2—4, 6, 7, 9, 11 ja 12 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 284/1995, 3, 4 ja 12 a § laissa 997/1998, sekä 7 § osaksi laissa 544/1994, sekä
lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 997/1998 kumotun 12 §:n tilalle uusi 12 § seuraavasti:

2 §

Tahdonvaltaisuus

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatavasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyksen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa toistuvaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4—11 §:n mukaan lasketun koron.

3 §

Velasta maksettava korko

Velallinen ei ole velvollinen maksamaan korkoa velan eräpäivää edeltävältä ajalta.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa

korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevan 12 §:ssä tarkoitetun viitekoron mukaisesti.

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

6 §

Viivästyskorko velalle, jonka eräpäivää ei ole määrätty

Jollei eräpäivää ole velallista sitovasti ennalta määrätty, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun 30 päivää on kulunut siitä päivästä, jona velkoja lähetti velalliselle laskun tai muutoin vaati määrätyn rahamäärän suorittamista. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa ajalta ennen laskun tai vaatimuksen saapu-

mista hänelle.

Jos kysymys on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettusta velasta, laskussa tai muussa maksuvaatimuksessa on mainittava tuolloin voimassa olevan viivästyskoron suuruus ja se ajankohta, josta lukien viivästyskorkoa on suoritettava. Velallinen ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa siltä ajalta, joka on kulunut ennen kuin hän on saanut velkojalta viivästyskorkoa koskevat tiedot.

7 §

Viivästyskorko korvausvelalle

Vahingonkorvaukselle tai vastaavanlaiselle velalle, jonka määrän ja perusteen toteaminen edellyttää erityistä selvitystä, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun 30 päivää on kulunut päivästä, jona velkoja esitti vaatimuksensa sekä sellaisen korvauksen perustetta ja määrää koskevan selvityksen, jota häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös velallisen mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos selvitystä on pidettävä riittämättömänä ainoastaan velan määrän osalta, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava sille velan määrälle, jota kohtuudella voidaan pitää selvitetynä.

Vakuutuksenantajan maksuvelvollisuuden täyttämisen ajasta säädetään vakuutuslainsäädännön (543/1994) 70 §:ssä.

9 §

Viivästyskoron maksamisvelvollisuuden alkamisajankohta eräissä tapauksissa

Edellä 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava viimeistään siitä päivästä, jona velan maksua koskeva haaste annettiin velalliselle tiedoksi, tai, jos vaatimus esitetään oikeudenkäynnin aikana, sen esittämisestä lukien.

11 §

Viivästyskoron sovittelu

Viivästyskorkoa voidaan sovittaa, jos velallisena on luonnollinen henkilö eikä velka-

liity velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Sovittelun edellytyksenä on, että:

1) maksun viivästyminen on johtunut maksuvaikeuksista, joihin velallinen on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiallisesti omatta syyttään;

2) sovitteluun on painavat perusteet ottaen huomioon viivästyskoron määrä suhteessa velallisen taloudelliseen asemaan eikä maksun viivästyminen johdu velallisen ilmeisen kevytmielisestä suhtautumisesta velkaantumiseen tai velkojen maksuun; tai

3) velallisella on katsottava olleen perusteltua aihetta kieltäytyä maksamasta velkaansa.

Viivästyskorkoa voidaan 1 momentin 2 kohdan nojalla sovittaa myös siltä osalta, joka on aikaisemmin vahvistettu lainvoimaisella tuomiolla.

12 §

Viitekorko

Tässä laissa tarkoitettu viitekorko on Euroopan keskuspankin viimeisimpään perusrahoitusoperaatioon ennen kunkin puolivuotiskauden ensimmäistä kalenteripäivää soveltava korko pyöristettynä ylöspäin lähimpään seuraavaan puoleen prosenttiyksikköön. Kyseisen puolivuotiskauden ensimmäisenä kalenteripäivänä voimassa olevaa viitekorkoa sovelletaan seuraavien kuuden kuukauden ajan.

12 a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Suomen Pankin on viipymättä julkaistava Suomen säädöskokoelmassa ilmoitus 12 §:ssä tarkoitettusta viitekorosta ja sen voimassaoloajasta. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus.

1. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

2. Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen kertyvään viivästyskorkoon, vaikka velan oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

3. Tuomioistuimen on tämän lain voimaantullessa vireillä olevassa asiassa viran puolesta vahvistettava luonnolliselta henkilöltä perittävä viivästyskorko lain voimaantulopäivästä lukien enintään 4 §:n 1 momentin mukaiseksi, jollei velkoja ole esittänyt selvitystä siitä, että kysymyksessä on muu kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu velka tai että viivästyskorko perustuu 4 §:n 2 momenttiin. Kansliahenkilökuntaan kuuluva, jolla on käräjäoikeuslain (581/1993) 19 §:n nojalla oikeus antaa yksipuolisia tuomioita, saa antaa myös tuomion, jolla velkojan kanne viivästyskoron osalta edellä säädetyn johdosta osaksi hylätään.

4. Jos tuomio tai muu ulosottoeruste on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, viivästyskorko määräytyy ulosottoerusteen mukaan. Luonnollinen henkilö on kuitenkin lain voimaantulopäivästä lukien velvollinen maksamaan enintään 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua viivästyskorkoa, jollei velkoja ole vaatinut ulosottoerusteen mukaista viivästyskorkoa ja esittänyt selvitystä siitä, että kysymyksessä on muu kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu velka tai viivästyskorko perustuu 4 §:n 2 momenttiin. Velkojan on esitettävä edellä tarkoitettu vaatimus ja selvitys ulosot-

tomiehelle vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Ulosottomiehen on tehtävä ulosottoerusteeseen merkintä viivästyskorkoa koskevasta päätöksestä.

5. Tämän lain 11 §:n nojalla voidaan sovitella luonnollisen henkilön maksettavia viivästyskorkoja, jotka perustuvat ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen velkaan kyseisen velan perusteesta riippumatta. Velallisen suorittamat viivästyskorot voidaan sovitellussa ottaa huomioon, mutta suorituksia ei voida määrätä palautettaviksi.

6. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaa ministeriön vahvistamaa viitekorkoa pidetään 12 §:ssä tarkoitettuna viitekorkona kuluvan kalenterivuoden puolivuotiskauden ajan.

7. Jos muualla lainsäädännössä viitataan korkolain 4 §:n 3 momenttiin, on kyseisen säännöksen asemesta noudatettava korkolain 4 §:n 1 momenttia. Viivästyskorko tai muu korko, joka muun lainsäädännön, määräyksen tai sopimuksen mukaan määräytyy korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun ministeriön vahvistaman viitekoron tai Suomen Pankin vahvistaman viitekoron perusteella, määräytyy tämän lain voimaantulon jälkeen 12 §:ssä tarkoitettun viitekoron perusteella.

2.

Laki**elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1062/1993) 1 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Sopimusehtojen sääntely

tajana pidetään myös julkisyhteisöä, kun se hankkii tavaroita tai palveluja kaupallisiin toimin.

----- Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
Tätä lakia sovellettaessa elinkeinonharjoit- 200 .

3.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 7 ja 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 41 § ja
lisätään 7 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

7 §

Takauksen sovittelu

41 §

Takausta koskevien säännösten soveltaminen vierasvelkapanttaukseseen

Yksityistakaajan velvollisuutta suorittaa luotonantajalle päävelkaan kuuluvaa viivästyskorkoa tai maksun viivästymiseen perustuvaa muuta aikaan sidottua hyvitystä voidaan sovittella niin kuin korkolain (633/1982) 11 §:ssä säädetään.

Mitä 3 §:n 2 ja 3 momentissa, 4—6 §:ssä, 7 §:n 2 ja 3 momentissa, 8—17 §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 §:n 2 momentissa, 24—30 §:ssä, 32 §:ssä, 33 §:n 1 momentissa ja 34—39 §:ssä säädetään takauksesta, koskee soveltuvin osin vierasvelkapanttaukselta.

Mitä näissä lainkohdissa säädetään yksityistakaajasta, koskee yksityistä pantinantajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tämän lain nojalla voidaan sovittaa myös

ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen päävelkaan kuuluvaa viivästyskorkoa tai maksun viivästymiseen perustuvaa muuta aikaan sidottua hyvitystä. Yksityistakaajan tai yksityisen pantinantajan suorittamat viivästyskorot voidaan sovittelussa ottaa huomioon, mutta suorituksia ei voida määrätä palauttaviksi.

4.

Laki

kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 844/1994, ja lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 844/1994 sekä laeissa 20/1994 ja 363/1999, uusi 5 kohta seuraavasti:

1 §

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on:

3) antaa ratkaisusuosituksia asunnon kauppaa, asunnon ostotarjousta tai asunnosta tehtyä käsirahasopimusta koskeviin yksittäisiin riita-asioihin, jotka kuluttajat taikka asunnon myyjänä tai tarjoajana olevat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäviksi;

4) antaa ratkaisusuosituksia asuntokauppalain (843/1994) 2 luvun 17 §:ssä ja 4 luvun 3 §:ssä tarkoitetun vakuuden vapauttamista koskeviin yksittäisiin riita-asioihin riippu-

matta siitä, kuka riidan osapuolista saattaa asian lautakunnan käsiteltäväksi;

5) antaa ratkaisusuosituksia korkolain (633/1982) 11 §:ssä tarkoitettua viivästyskoron sovittelua koskeviin yksittäisiin riita-asioihin, joita velalliset saattavat lautakunnan käsiteltäviksi, edellyttäen, että velallisen sovitteluvaatimukseen sisältyy ainakin yksi kuluttajasaatava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki**opintotukilain 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 40 § seuraavasti:

40 §

Takaussaatavasta perittävä korko

Lainansaajan on maksettava valtion koko takaussaatavalle enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaista korkoa, jollei valtioneuvoston asetuksella sääde-

tä alemmasta korosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen kertyvään viivästys-korkoon, vaikka valtion takaussaatava on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 40 ja 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 40 § ja 43 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 858/2001, seuraavasti:

40 §

Yhteisökorko

Jos yhteisölle tai yhteisetuudelle määrätty vero on suurempi kuin veron suorituksiksi luettavat ennakot, maksettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*maksettava yhteisökorko*). Maksettava yhteisökorko on kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättyinä kahdella prosenttiyksiköllä.

Jos yhteisölle ja yhteisetuudelle määrätty

vero on sen suorituksiksi luettavia ennakoita pienempi, palautettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*palautettava yhteisökorko*). Palautettava yhteisökorko on määrältään 1 momentissa tarkoitettu viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä.

43 §

Jäännösveron korko ja palautuskorko

Jäännösveron korko ja palautuskorko ovat

kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä. Siltä osin kuin jäännösvero ylittää 10 000 euroa, jäännösveron korko on kuitenkin viitekorko lisättynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran yhteisökorkoon, jäännösveron korkoon ja palautuskorkoon, jotka määrätään kalenterivuodelle 2003.

7.

Laki

veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan veronlisäyksestä ja viivekorosta 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1556/1995) 2 §:n 1 momentti ja 4 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 930/2001, seuraavasti:

2 §

Veronlisäys

Oma-aloitteisesti suoritettavan veron maksamatta jättämisen tai maksun viivästymisen vuoksi sekä jälkiverotuksen toimittamisen yhteydessä lasketaan verolle veronlisäys. Se on määrältään kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, yhteensä kuitenkin vähintään kolme euroa.

tyneelle maksamattomalle verolle lasketaan viivekorko, joka on määrältään kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, yhteensä kuitenkin vähintään kolme euroa.

4 §

Viivekorko

Maksuunpanulle ja maksettavaksi erään-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran veronlisäykseen ja viivekorkoon kalenterivuonna 2003.

8.

Laki**verontilityslain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä heinäkuuta annetun verontilityslain (532/1998) 19 §:n 1 momentti seuraavasti:

19 §

tettu viitekorko.

Korkokanta

Tilityksissä käytettävä korko lasketaan vuotuisena korkona. Korkokanta kultakin kalenterivuodelta on sitä edeltävän puolivuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoi-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä korkokantaa kalenterivuodelle 2003.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

korkolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 2—4, 6, 7, 9, 11 ja 12 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 284/1995, 3, 4 ja 12 a § laissa 997/1998, sekä 7 § osaksi laissa 544/1994, sekä
lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 997/1998 kumotun 12 §:n tilalle uusi 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tahdonvaltaisuus

Tahdonvaltaisuus

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatastavasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten *taikka elinkeinonharjoittajalta hankkii muita hyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvettaan varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi*, sitoumus on tehoton siltä osin kuin hän olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästykseen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa toistuvaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4—11 §:n mukaan lasketun koron.

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatastavasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy *kulutusluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen* taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästykseen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa toistuvaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4—11 §:n mukaan lasketun koron.

3 §

Velasta maksettava korko

Velallinen ei ole velvollinen maksamaan korkoa velan eräpäivää edeltävältä ajalta.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkaan määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevaa asianomaisen ministeriön eräistä viitekoroista annetun lain (996/1998) nojalla vahvistamaa kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaavan korkokannan mukaisesti (ministeriön vahvistama viitekorko).

Ministeriö vahvistaa 2 momentissa tarkoitettun korkokannan prosenttiyksikön tarkkuudella vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi.

4 §

Viivästyskoron määrä

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin sovittu korko. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa enempää kuin kulloinkin voimassa oleva ministeriön vahvistama viitekorko lisättyinä kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkaan määräämättä, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää neljällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

Jos velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

Milloin 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle erä-

3 §

Velasta maksettava korko

Velallinen ei ole velvollinen maksamaan korkoa velan eräpäivää edeltävältä ajalta.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkaan määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevan 12 §:ssä tarkoitettun viitekoron mukaisesti.

(kumotaan)

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäi-

päivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

vää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

6 §

Viivästyskorko velalle, jonka eräpäivää ei ole määrätty

Jollei eräpäivää ole velallista sitovasti ennalta määrätty, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona velkoja lähetti velalliselle laskun tai muutoin vaati määrätyn rahamäärän suorittamista sekä ilmoitti maksun laiminlyöntiin liittyvästä koronmaksuvelvollisuudesta. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa ajalta ennen laskun tai vaatimuksen saapumista hänelle.

6 §

Viivästyskorko velalle, jonka eräpäivää ei ole määrätty

Jollei eräpäivää ole velallista sitovasti ennalta määrätty, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun 30 päivää on kulunut siitä päivästä, jona velkoja lähetti velalliselle laskun tai muutoin vaati määrätyn rahamäärän suorittamista. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa ajalta ennen laskun tai vaatimuksen saapumista hänelle.

Jos kysymys on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettusta velasta, laskussa tai muussa maksuvaatimuksessa on mainittava tuolloin voimassa olevan viivästyskoron suuruus ja se ajankohta, josta lukien viivästyskorkoa on suoritettava. Velallinen ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa siltä ajalta, joka on kulunut ennen kuin hän on saanut velkojalta viivästyskorkoa koskevat tiedot.

7 §

Viivästyskorko korvausvelalle

Vahingonkorvaukselle tai vastaavanlaiselle velalle, jonka määrän ja perusteen toteaminen edellyttää erityistä selvitystä, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona velkoja esitti vaatimuksensa sekä sellaisen korvauksen perustetta ja määrää koskevan selvityksen, jota häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös velallisen mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos selvitystä on pidettävä riittämättömänä ainoastaan velan määrän osalta, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava sille velan määrälle, jota kohtuudella voidaan pitää selvitettyinä.

Vakuutuksenantajan maksuvelvollisuuden täyttämisen ajasta säädetään vakuutusoppi-

7 §

Viivästyskorko korvausvelalle

Vahingonkorvaukselle tai vastaavanlaiselle velalle, jonka määrän ja perusteen toteaminen edellyttää erityistä selvitystä, viivästyskorkoa on maksettava siitä lähtien, kun 30 päivää on kulunut päivästä, jona velkoja esitti vaatimuksensa sekä sellaisen korvauksen perustetta ja määrää koskevan selvityksen, jota häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös velallisen mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos selvitystä on pidettävä riittämättömänä ainoastaan velan määrän osalta, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava sille velan määrälle, jota kohtuudella voidaan pitää selvitettyinä.

Vakuutuksenantajan maksuvelvollisuuden täyttämisen ajasta säädetään vakuutusoppi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muslain (543/1994) 70 §:ssä.

muslain (543/1994) 70 §:ssä.

9 §

9 §

*Viivästyskoron maksamisvelvollisuuden alkamisajankohta eräissä tapauksissa**Viivästyskoron maksamisvelvollisuuden alkamisajankohta eräissä tapauksissa*

Edellä 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava viimeistään siitä päivästä, jona velan maksua koskeva haaste, *lainhaku tai maksamismääräyshakemus* annettiin velalliselle tiedoksi, tai, jos vaatimus esitetään oikeudenkäynnin aikana, sen esittämisestä lukien.

Edellä 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava viimeistään siitä päivästä, jona velan maksua koskeva haaste annettiin velalliselle tiedoksi, tai, jos vaatimus esitetään oikeudenkäynnin aikana, sen esittämisestä lukien.

11 §

11 §

*Viivästyskoron sovittelu**Viivästyskoron sovittelu*

Viivästyskorkoa voidaan 2 §:n 2 momentissa mainituissa tapauksissa sovitella, jos velallisella on katsottava olleen perusteltua aihetta kieltäytyä maksamasta velkaansa tai jos maksun viivästyminen on johtunut maksuvaikeuksista, joihin velallinen sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiallisesti omatta syyttään on joutunut.

Viivästyskorkoa voidaan sovitella, jos velallisena on luonnollinen henkilö eikä velka liity velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Sovittelun edellytyksenä on, että:

1) maksun viivästyminen on johtunut maksuvaikeuksista, joihin velallinen on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiallisesti omatta syyttään;

2) sovitteluun on painavat perusteet ottaen huomioon viivästyskoron määrä suhteessa velallisen taloudelliseen asemaan eikä maksun viivästyminen johdu velallisen ilmeisen kevytmielisestä suhtautumisesta velkaantumiseen tai velkojen maksuun; tai

3) velallisella on katsottava olleen perusteltua aihetta kieltäytyä maksamasta velkaansa.

Viivästyskorkoa voidaan 1 momentin 2 kohdan nojalla sovitella myös siltä osalta, joka on aikaisemmin vahvistettu lainvoimaisella tuomiolla.

(uusi)

12 §

Viitekorko

Tässä laissa tarkoitettu viitekorko on Euroopan keskuspankin viimeisimpään perusrahoitusoperaatioon ennen kunkin puolivuotiskauden ensimmäistä kalenteripäivää so-

veltama korko pyöristettynä ylöspäin lähimpään seuraavaan puoleen prosenttiyksiköön. Kyseisen puolivuotiskauden ensimmäisenä kalenteripäivänä voimassa olevaa viitekorkoa sovelletaan seuraavien kuuden kuukauden ajan.

12a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Ministeriön on julkaistava ilmoitus ministeriön vahvistamasta viitekorosta Suomen sädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 3 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus.

12a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Suomen Pankin on viipymättä julkaistava Suomen sädöskokoelmassa ilmoitus 12 §:ssä tarkoitettusta viitekorosta ja sen voimassaoloajasta. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus.

1. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

2. Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen kertyvään viivästyskorkoon, vaikka velan oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

3. Tuomioistuimen on tämän lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa viran puolesta vahvistettava luonnolliselta henkilöltä perittävä viivästyskorko lain voimaantulopäivästä lukien enintään 4 §:n 1 momentin mukaiseksi, jollei velkoja ole esittänyt selvitystä siitä, että kysymyksessä on muu kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu velka tai että viivästyskorko perustuu 4 §:n 2 momenttiin. Kansliahenkilökuntaan kuuluva, jolla on käräjäoikeuslain (581/1993) 19 §:n nojalla oikeus antaa yksipuolisia tuomioita, saa antaa myös tuomion, jolla velkojan kanne viivästyskoron osalta edellä säädetyin johdosta osaksi hylätään.

4. Jos tuomio tai muu ulosottooperuste on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, viivästyskorko määräytyy ulosottooperusteen mukaan. Luonnollinen henkilö on kuitenkin lain voimaantulopäivästä lukien velvollinen maksamaan enintään 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua viivästyskorkoa, jollei velkoja ole erikseen vaatinut ulosottooperusteen mukaista viivästyskorkoa ja esittänyt selvitystä siitä, että kysymyksessä on muu kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu velka tai viivästys-

korko perustuu 4 §:n 2 momenttiin. Velkojan on esitettävä edellä tarkoitettu vaatimus ja sitä koskeva selvitys ulosottomiehelle vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Ulosottomiehen on tehtävä ulosottoperusteeseen merkintä viivästyskorkoa koskevasta päätöksestä.

5. Tämän lain 11 §:n nojalla voidaan sovittella luonnollisen henkilön maksettavia viivästyskorkoja, jotka perustuvat ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen velkaan kyseisen velan perusteesta riippumatta. Velallisen suorittamat viivästyskorot voidaan sovittelussa ottaa huomioon, mutta suorituksia ei voida määrätä palautettaviksi.

6. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaa ministeriön vahvistamaa viitekorkoa pidetään 12 §:ssä tarkoitettuna viitekorkona kuluvan kalenterivuoden puolivuotiskauden ajan.

7. Jos muualla lainsäädännössä viitataan korkolain 4 §:n 3 momenttiin, on kyseisen säännöksen asemesta noudatettava korkolain 4 §:n 1 momenttia. Viivästyskorko tai muu korko, joka muun lainsäädännön, määräyksen tai sopimuksen mukaan määräytyy korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun ministeriön vahvistaman viitekoron tai Suomen Pankin vahvistaman viitekoron perusteella, määräytyy tämän lain voimaantulon jälkeen 12 §:ssä tarkoitetun viitekoron perusteella.

2.

Laki**elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1062/1993) 1 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Sopimusehtojen sääntely

(uusi)

Tätä lakia sovellettaessa elinkeinonharjoittajana pidetään myös julkisyhteisöä, kun se hankkii tavaroita tai palveluja kaupallisin toimin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 7 ja 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 41 § ja
lisätään 7 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Takausten sovittelu

 (uusi)

Yksityistakaajan velvollisuutta suorittaa luotonantajalle päävelkaan kuuluvaa viivästyskorkoa tai maksun viivästymiseen perustuvaa muuta aikaan sidottua hyvitystä voidaan sovittella niin kuin korkolain (633/1982) 11 §:ssä säädetään.

41 §

41 §

Takausta koskevien säännösten soveltaminen vierasvelkapanttaukseseen

Takausta koskevien säännösten soveltaminen vierasvelkapanttaukseseen

Mitä 3 §:n 2 ja 3 momentissa, 4—6 ja 8—17 §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 §:n 2 momentissa, 24—30 ja 32 §:ssä, 33 §:n 1 momentissa sekä 34—39 §:ssä säädetään takauksesta, koskee soveltuvin osin vierasvelkapanttausta. Mitä näissä lainkohdissa säädetään yksityistakaajasta, koskee yksityistä pantinantajaa.

Mitä 3 §:n 2 ja 3 momentissa, 4—6 §:ssä, 7 §:n 2 ja 3 momentissa, 8—17 §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 §:n 2 momentissa, 24—30 §:ssä, 32 §:ssä, 33 §:n 1 momentissa ja 34—39 §:ssä säädetään takauksesta, koskee soveltuvin osin vierasvelkapanttausta. Mitä näissä lainkohdissa säädetään yksityistakaajasta, koskee yksityistä pantinantajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Tämän lain nojalla voidaan sovittella myös ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen päävelkaan kuuluvaa viivästyskorkoa tai maksun viivästymiseen perustuvaa muuta aikaan sidottua hyvitystä. Yksityistakaajan tai yksityisen pantinantajan suorittamat viivästyskorot voidaan sovittelussa ottaa huo-

*mioon, mutta suorituksia ei voida määrätä
palautettaviksi.*

4.

Laki**kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 844/1994, ja
lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 844/1994 sekä laeissa 20/1994 ja 363/1999, uusi 5 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on:

3) antaa ratkaisusuosituksia asunnon kauppaa, asunnon ostotarjousta tai asunnosta tehtyä käsirahasopimusta koskeviin yksittäisiin riita-asioihin, jotka kuluttajat taikka asunnon myyjänä tai tarjoajana olevat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäväksi; sekä

4) antaa ratkaisusuosituksia asuntokauppain (843/94) 2 luvun 17 §:ssä ja 4 luvun 3 §:ssä tarkoitetun vakuuden vapauttamista koskeviin yksittäisiin riita-asioihin riippumatta siitä, kuka riidan osapuolista saattaa asian lautakunnan käsiteltäväksi.
 (uusi)

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on:

3) antaa ratkaisusuosituksia asunnon kauppaa, asunnon ostotarjousta tai asunnosta tehtyä käsirahasopimusta koskeviin yksittäisiin riita-asioihin, jotka kuluttajat taikka asunnon myyjänä tai tarjoajana olevat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäväksi;

4) antaa ratkaisusuosituksia asuntokauppain (843/1994) 2 luvun 17 §:ssä ja 4 luvun 3 §:ssä tarkoitetun vakuuden vapauttamista koskeviin yksittäisiin riita-asioihin riippumatta siitä, kuka riidan osapuolista saattaa asian lautakunnan käsiteltäväksi;

5) antaa ratkaisusuosituksia korkolain (633/1982) 11 §:ssä tarkoitettua viivästyskoron sovittelua koskeviin yksittäisiin riita-asioihin, joita velalliset saattavat lautakunnan käsiteltäväksi, edellyttäen, että velallisen sovitteluvaatimukseen sisältyy ainakin yksi kuluttajasaatava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki**opintotukilain 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 30 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Takaussaatavasta perittävä korko

Takaussaatavasta perittävä korko

Lainansaajan on maksettava valtion koko takaussaatavalle enintään 16 prosentin korko. Perittävän koron määrästä voidaan säätää tarkemmin asetuksella.

Lainansaajan on maksettava valtion koko takaussaatavalle enintään *korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaista* korkoa, *jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä alemmasta korosta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tulon jälkeen kertyvään viivästyskorkoon, vaikka valtion takaussaatava on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 40 ja 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 40 § ja 43 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 858/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

Yhteisökorko

Jos yhteisölle tai yhteisetuudelle määrätty vero on suurempi kuin veron suorituksiksi luettavat ennakot, maksettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*maksettava yhteisökorko*). Maksettava yhteisökorko on määrältään korkolain (633/1982) 3 §:ssä tarkoitettu *valtiovarainministeriön vahvistama* viitekorko lisättynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Jos yhteisölle ja yhteisetuudelle määrätty vero on sen suorituksiksi luettavia ennakoita pienempi, palautettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*palautettava yhteisökorko*). Palautettava yhteisökorko on määrältään *valtiovarainministeriön vahvistama* viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Jos yhteisölle tai yhteisetuudelle määrätty vero on suurempi kuin veron suorituksiksi luettavat ennakot, maksettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*maksettava yhteisökorko*). Maksettava yhteisökorko on *kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden* korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Jos yhteisölle ja yhteisetuudelle määrätty vero on sen suorituksiksi luettavia ennakoita pienempi, palautettavalle erotukselle lasketaan yhteisökorko (*palautettava yhteisökorko*). Palautettava yhteisökorko on määrältään *1 momentissa tarkoitettu* viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä.

43 §

Jäännösveron korko ja palautuskorko

Jäännösveron korko ja palautuskorko ovat määrältään *valtiovarainministeriön vahvistama* viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä. Siltä osin kuin jäännösvero ylittää 10 000 euroa, jäännösveron korko on

Jäännösveron korko ja palautuskorko ovat *kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu* viitekorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä. Siltä osin kuin jäännösvero ylittää

kuitenkin valtiovarainministeriön vahvistama viitekorko lisättynä kahdella prosenttiyksiköllä.

10 000 euroa, jäännösveron korko on kuitenkin viitekorko lisättynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran yhteisökorkoon, jäännösveron korkoon ja palautuskorkoon, jotka määrätään kalenterivuodelle 2003.

7.

Laki**veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan veronlisäyksestä ja viivekorosta 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1556/1995) 2 §:n 1 momentti ja 4 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 930/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Veronlisäys

Oma-aloitteisesti suoritettavan veron maksamatta jättämisen tai maksun viivästymisen vuoksi sekä jälkiverotuksen toimittamisen yhteydessä lasketaan verolle veronlisäys. Se on määrältään valtiovarainministeriön asetuksella vuosittain vahvistettu viivästyskoron viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, kuitenkin vähintään 3 euroa.

Oma-aloitteisesti suoritettavan veron maksamatta jättämisen tai maksun viivästymisen vuoksi sekä jälkiverotuksen toimittamisen yhteydessä lasketaan verolle veronlisäys. Se on määrältään *kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu* viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, yhteensä kuitenkin vähintään kolme euroa.

4 §

Viivekorko

Maksuunpannulle ja maksettavaksi erään-
 tyneelle maksamattomalle verolle lasketaan viivekorko, joka on määrältään valtiovarainministeriön vuosittain vahvistama viivästyskoron viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, kuitenkin vähintään 3 euroa.

Maksuunpannulle ja maksettavaksi erään-
 tyneelle maksamattomalle verolle lasketaan viivekorko, joka on määrältään *kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu* viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä, yhteensä kuitenkin vähintään kolme euroa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 200*

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran veronlisäykseen ja viivekorkoon kalenterivuonna 2003.

8.

Laki**verontilityslain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä heinäkuuta annetun verontilityslain (532/1998) 19 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Korkokanta

Tilityksissä käytettävä korko lasketaan vuotuisena korkona. Korkokantana on Suomen Pankin vuosittain vahvistama viitekor-
ko.

Tilityksissä käytettävä korko lasketaan vuotuisena korkona. *Korkokanta kultakin kalenterivuodelta on sitä edeltävän puoli-vuotiskauden korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekor-*
ko.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 200*

*Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä korkokantaa kalenterivuodelle
2003.*